

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra politologie

Analýza aktérů mírových procesů v Guatemale a Kolumbii

Diplomová práce

Autor: Bc. Matěj Exnar

Studijní program: N6701 Politologie

Studijní obor: Politologie – latinskoamerická studia

Vedoucí práce: Mgr. Barbora Vališková

Hradec Králové 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval pod vedením vedoucí diplomové práce samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 16.7. 2018

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucí práce Mgr. Barboře Vališkové za cenné rady a trpělivost při vedení této práce. Zároveň chci také poděkovat Univerzitě Hradec Králové za umožnění zahraničních studijních pobytů v Guatemale a Kolumbii, které mi pomohly při zpracování diplomové práce.

Anotace:

EXNAR, MATĚJ. Analýza aktérů mírových procesů v Guatemale a Kolumbii. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2018

Tato diplomová práce se zabývá mírovými procesy v Guatemale a Kolumbii, které vedly k ukončení vnitrostátních konfliktů v těchto zemích. Guatemalský ozbrojený vnitrostátní konflikt mezi vládou a levicovými ozbrojenými skupinami probíhal od roku 1960 do roku 1996, kdy byly podepsány mírové dohody. V případě Kolumbie se počátek ozbrojeného vnitrostátního konfliktu datuje do roku 1964 a za hlavní aktéry se považují především kolumbijská vláda, levicové ozbrojené skupiny, ale také například paramilitární jednotky či drogové kartely. Ukončit tento konflikt se podařilo roku 2016, také stvrzením mírové dohody. Jedním z klíčových prvků, který má velký vliv na následnou nenásilnou budoucnost zemí, společenskou stabilitu a budoucí fungování demokratického způsobu vlády po takto dlouhotrvajícím konfliktu, je vyrovnání se s násilnou minulostí. Jakým způsobem se tyto země pokusily vyrovnat s násilnou minulostí je v této práci zkoumáno od oficiálního zahájení mírových procesů až po podpis mírových dohod (Guatemala 1987-1996, Kolumbie 2012-2016). Primárním cílem této práce je za pomoci konceptu tranzitivní spravedlnosti, která se zabývá rozpoznáním viníků, obětí a jejich práva na pravdu, spravedlnost a reparaci, analyzovat roli a vliv jednotlivých aktérů, kterými jsou například politické elity, občanská společnost či soukromý sektor, na průběh mírových procesů a na konečnou podobu mírových dohod v obou zemích. Za tím účelem je využito prací Ruiti G. Teitelové (2000), Jona Elstera (2006) a dalších akademických textů, které se problematice tranzitivní spravedlnosti věnují. V rámci tohoto cíle je také dosaženo srovnání obou zemí, pomocí metody synchronní komparace.

Klíčová slova: Guatemala, Kolumbie, mírový proces, ozbrojený konflikt, tranzitivní spravedlnost

Annotation:

EXNAR, MATĚJ. Analysis of actors of the peace processes in Guatemala and Colombia. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2018

This diploma thesis deals with the peace processes in Guatemala and Colombia which led to the termination of the armed conflicts in these countries. The Guatemalan armed conflict between the government and the left wing guerilla groups began in 1960 and ended in 1996 when the peace accords were signed. In the case of Colombia the armed conflict started in 1964 and the main actors are considered to be the Colombian government, left wing guerilla groups, but also paramilitary units or drug cartels. The conflict ended in 2016 by confirmation of the peace accord. One of the key points which has great influence on non-violent future, social stability and future functioning of democratic government after such conflict is to deal with violent past. In this diploma thesis it is analysed how these countries attempted to deal with violent past since the beginning of the peace processes until the signatures of the peace accords (Guatemala 1987-1996, Colombia 2012-2016). The primary aim is to analyse the role and the influence of the particular actors, who are for example political elites, civil society and private sector, on the peace processes and the peace accords in both countries by using the concept of transitional justice which focuses on the right to the truth, justice and reparations. For this purpose I use the work of Ruti G. Teitel (2000), Jon Elster (2006) and other academic texts which deal with the concept of transitional justice. It is also achieved the comparison of the countries by the method of synchronic comparison.

Key words: armed conflict, Colombia, Guatemala, peace process, transitional justice

Obsah

Seznam tabulek a diagramů.....	7
Úvod.....	8
1 Teoreticko metodologická část	12
1.1 Tranzitivní spravedlnost	13
1.1.1 Právo na pravdu.....	14
1.1.2 Reparace obětí	15
1.1.3 Spravedlnost	18
1.1.4 Institucionální reformy	20
1.2 Sociální hnutí a jeho strategie.....	23
1.3 Elity	25
2 Analytická část.....	27
2.1 Kolumbijský ozbrojený vnitřní konflikt	27
2.2 Guatemalský ozbrojený vnitřní konflikt.....	29
2.3 Role indigenního hnutí v rámci guatemalského mírového procesu.....	31
2.3.1 Vývoj a strategie indigenních organizací v Guatemale.....	32
2.3.2 Návrhy ASC a jejich zapracování do dohody	50
2.4 Role indigenního hnutí v rámci kolumbijského mírového procesu.....	53
2.4.1 Vývoj a strategie indigenního hnutí v Kolumbii.....	54
2.4.2 Návrhy ONIC a jejich zapracování do dohody	64
2.5 Komparace role indigenních hnutí v rámci mírových procesů v Guatemale a Kolumbii.....	67
Závěr.....	71
Seznam použité literatury.....	75

Seznam tabulek a diagramů

Tabulka č. 1: Extraintitucionální a institucionální aktivity GAM.....	44
Tabulka č. 2: Extraintitucionální a institucionální aktivity CUC.....	46
Tabulka č. 3: Extraintitucionální a institucionální aktivity COMG.....	48
Tabulka č. 4: Extraintitucionální a institucionální aktivity APM.....	49
Tabulka č. 5: Návrhy ASC v rámci dokumentu Asamblea Sociedad Civil: Propuestas para la Paz (1995) a jejich zapracování do konečné dohody.....	51
Tabulka č. 6: Extraintitucionální a institucionální aktivity ONIC.....	62
Tabulka č. 7: Návrhy ONIC v rámci dimenzí tranzitivní spravedlnosti a úspěšnost jejich zapracování do konečné dohody (ONIC 2014, ONIC 2013).....	65
Diagram č. 1: Vztahy indigenních organizací a jejich koordinace na počátku mírového procesu.....	36
Diagram č. 2: Dvě větve indigenních organizací (Populární indigenní a Mayské nezávislé) a jejich vztahy.....	39
Diagram č. 3: Diagram znázorňující spojení dvou větví indigenních organizací do Mayského stolu.....	40
Diagram č. 4: Znázornění rozšíření Majawil na IUCM, vytvoření APM jako „třetí větve“ indigenních organizací a následné spojení všech v rámci ASC.....	44

Úvod

V posledních letech a především v roce 2016 rezonovaly nejen latinskoamerickými, ale také světovými médii snahy kolumbijské vlády v čele s prezidentem Juanem Manuelem Santosem o ukončení vnitrostátního ozbrojeného konfliktu, trvajícího více než padesát let. Během tohoto konfliktu dle vládou zřízené instituce (Centro Nacional de Memoria Histórica 2013) přišlo o život až 220 tisíc osob, a také proto mnohé světové instituce a vrcholní představitelé zemí vyjadřovali prezidentu Kolumbie a jeho vládě při snahách o ukončení konfliktu velkou podporu. To vyvrcholilo udělením Nobelovy ceny za mír, kterou Santos obdržel za jeho neutuchající snahy o zajištění míru v Kolumbii. I přesto však kolumbijský lid skrze lidové referendum uskutečněné 16.srpna 2016 konečnou mírovou dohodu mezi kolumbijskou vládou a povstaleckým hnutím Revoluční ozbrojené síly Kolumbie–lidová armáda (Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia-Ejército del Pueblo - FARC-EP), která měla konflikt ukončit, odmítla. Proto se kolumbijská vláda rozhodla, že druhé referendum již riskovat nebude a nově zrevidovanou a podepsanou mírovou dohodu odeslala k ratifikaci do kolumbijského kongresu, který 30.listopadu 2016 dohodu skutečně ratifikoval a ukončil tak několik dekad trvajícím konflikt.

Dlouhotrvající konflikt jako ten kolumbijský se ovšem v rámci latinskoamerického regionu rozhodně nedá považovat za výjimku. Během studené války, kdy mezi sebou ideologicky soupeřily dvě velmoci, kromě kolumbijského konfliktu započaly i konflikty jiné, především ve Střední Americe, které také trvaly velmi dlouhou dobu a zdevastovaly země, ve kterých probíhaly. Jedním z těchto konfliktů je i Guatemalský ozbrojený vnitrostátní konflikt, který trval více jak třicet let, od roku 1960 do roku 1996. Stejně jako v kolumbijském případě, i konflikt v Guatemale se podařilo ukončit pomocí vytvoření a následného schválení mírových dohod. Rozdílem v Guatemale však bylo, že mírové dohody se tvořily postupně během mírového procesu. Finální dohoda podepsaná v roce 1996 mezi guatemalskou vládou a levicovými guerrilovými skupinami, jež se sloučily pod tzv. Guatemalskou národní revoluční jednotu (Unidad Revolucionaria Nacional Guatemalteca – URNG) tak obsahovala dílčí dohody, postupně uzavírané od roku 1991. Navzdory tomu, že konflikt trval takřka o dvacet let méně, než v Kolumbii, počet obětí a zmizelých se dle guatemalské Komise pro objasnění historických událostí (La Comisión para el Esclarecimiento Histórico – CEH) pohybuje okolo 200 tisíc.

Schválení mírových dohod se dá jistě, jak v případě Guatemaly, tak Kolumbie, považovat za obrovský úspěch. V obou případech tyto dohody znamenaly oficiální ukončení dlouhotrvajícího konfliktu a obě země tak mohly směle vykročit směrem k nenásilné budoucnosti. Jak ovšem můžeme vidět na příkladu Kolumbie, společnost byla před schválením mírových dohod značně polarizovaná a v lidovém referendu ukončení konfliktu odmítla. Ačkoliv toto odmítnutí vyvolalo ve světě velké překvapení, pakliže si uvědomíme několik faktů, až tak překvapivé není. Je totiž jasné, že oba konflikty, které trvaly několik dekád, se ať už přímo či nepřímo musely dotknout velké části občanů. Navíc, jak už bylo zmíněno výše, jen počet oficiálních obětí v obou zemích se vyšplhal na více než 200 tisíc. Ačkoliv jsou tato čísla obrovská, pro nenásilnou budoucnost zemí, společenskou stabilitu a budoucí fungování demokratického vládnutí je nezbytně nutné se vyrovnat s násilnou minulostí. Je ovšem rekongraci po tak zdrcujícím konfliktu možná? Co například rodinní pozůstalí těch, kteří v konfliktu padli? Budou se viníci zpovídat za zabití jejich nejbližšího? A jakým způsobem zabránit, aby se podobný konflikt v budoucnosti neopakoval? Nejen těmito, ale i dalšími podobnými otázkami se zabývá koncept tranzitivní spravedlnosti.

Cílem této práce bude analytický popis mírového procesu v Kolumbii, který započal v roce 2012 a skončil v roce 2016 podpisem mírové dohody, a mírový proces v Guatemale, který trval od roku 1987 do roku 1996 a také byl ukončen prostřednictvím mírové dohody. Ačkoliv se oba konflikty dotkly velké části občanů, nejvíce postihnutou vrstvou obyvatel v rámci obou ozbrojených konfliktů bylo indigenní obyvatelstvo. V Kolumbii se totiž střety odehrávaly především v rurálních oblastech, ve kterých žije takřka 80 % kolumbijské indigenní populace (CNMH: 2013) a v Guatemale zase po vyšetřování CEH vyšlo najevo, že z celkového počtu 200 tisíc zabitých a 40 tisíc zmizelých Guatemalců bylo 83 % Mayů (CEH 1999). Z toho důvodu bude práce zaměřena na participaci indigenního hnutí v obou zemích během mírových procesů. Výzkumné otázky, na něž bude hledat odpovědi tato práce, zní:

„Jaké strategie používalo indigenní hnutí během mírových procesů v Guatemale a Kolumbii a jak na tyto strategie reagovaly guatemalská, respektive kolumbijská vláda?“

„Jak se požadavky indigenního hnutí promítly do konečné podoby mírových dohod v obou zemích?“

V tomto smyslu budou porovnány návrhy hnutí v rámci jednotlivých dimenzí tranzitivní spravedlnosti s konečnou podobou mírových dohod v Kolumbii a Guatemale. K výzkumu strategií budou zvoleny teorie předních autorů, zabývajících se sociálními

hnutími. Bude především analyzováno, zda indigenní hnutí používalo během mírových procesů spíše extrainstitucionální či institucionální aktivity. Součástí našeho cíle bude také srovnání role indigenního hnutí v obou zemích, pomocí metody synchronní komparace, za účelem zjištění případných rozdílů či podobností v rámci strategií používaných během mírového procesu a požadavků, které by měly být do konečných dohod zapracovány.

Kromě mnoha institucí jako je například nezisková organizace Mezinárodní centrum pro tranzitivní spravedlnost (International Center for Transitional Justice – ICTJ) či Organizace spojených národů (United Nations – UN), které se konceptem tranzitivní spravedlnosti zabývají, se této problematice věnuje také velké množství autorů.

Jedním z významných autorů, který se tranzitivní spravedlností zabývá, a jehož kniha je důležitá pro dosažení cílů naší práce, především v rámci jednotlivých dimenzí tranzitivní spravedlnosti, je Jon Elster. V této knize *Closing the Books: Transitional Justice in Historical Perspective* definuje zejména aktéry tranzitivní spravedlnosti a jejich motivaci či se zabývá institucionálními reformami, ke kterým tranzitivní spravedlnost vede.

Dalšími důležitými autory pro tuto práci jsou teoretici v rámci studia sociálních hnutí. Prvním z nich je Charles Tilly, který ve svých pracech *From Mobilization to Revolution* (1978) a *Social Movements and National Politics* (1984) mimo jiné sociální hnutí definuje. Druhým velmi významným autorem na toto téma je Mario Diani. Ten se v *The Concept of Social Movements* (1992) zaměřuje kromě jiného především na aktivity sociálních hnutí.

Studiem indigenního hnutí v Guatemale se dlouhodobě zabývá španělský autor mnoha knih na toto téma Michael Bastos. Pro tuto práci nejdůležitější jsou především práce na téma vývoje indigenních organizací v Guatemale jako je například kniha zpracována spolu s Manuelou Camus s názvem *Abriendo Caminos: Las Organizaciones Mayas desde el Nobel hasta el Acuerdo de derechos indígenas* (1995) či další kniha s touto autorkou *Quebrando el Silencio: Organizaciones del Pueblo Maya y sus Demandas* (1992).

Práce bude rozdělena na dvě části, a to na část teoretickou a část analytickou. V teoretické části bude představen koncept tranzitivní spravedlnosti a jeho jednotlivé dimenze zpracované v rámci politologické teorie. Dále se zaměřím na definování dvou aktérů mírových procesů, kterým se v práci věnuji, jimiž jsou sociální hnutí a politické elity.

Na začátku analytické části se nejprve budu podrobně zabývat kolumbijským a guatemalským ozbrojeným konfliktem. Následně bude zkoumána participace indigenních

hnutí v obou zemích, respektive jejich strategie a také jak na tyto strategie reagovala vláda. Dále porovnáám návrhy hnutí v rámci jednotlivých dimenzí tranzitivní spravedlnosti s konečnou podobou mírových dohod v Kolumbii a Guatemale. Na konci analytické části pak budou komparována role indigenního hnutí v Kolumbii a Guatemale a také jejich požadavky na zapracování do konečné mírové dohody. Práce bude zakončena závěrem, který shrne zjištěné skutečnosti.

1 Teoreticko metodologická část

Tato diplomová práce je kvalitativním výzkumem, ve kterém je využito kolektivní případové studie, zahrnující analýzu dvou případů. V rámci této analýzy je představeno několik již existujících teorií, za účelem dosažení cílů práce.

K zodpovězení dvou výzkumných otázek: „Jaké strategie používalo indigenní hnutí během mírových procesů v Guatemale a Kolumbii a jak na tyto strategie reagovaly guatemalská, respektive kolumbijská vláda?“ a „Jak se požadavky indigenního hnutí promítly do konečné podoby mírových dohod v obou zemích?“ je využito konceptu tranzitivní spravedlnosti a teorie sociálních hnutí. Koncept tranzitivní spravedlnosti se skládá z procesů a mechanismů, které jsou vytvořeny a vedeny za účelem vyrovnání se s násilnou minulostí, většinou po skončení násilných konfliktů či diktatur. Kromě počátečního seznámení s tímto konceptem také dopodrobna představím jednotlivé dimenze tranzitivní spravedlnosti, jimiž jsou právo na pravdu, reparace obětí, spravedlnost a institucionální reformy. Teoretický základ pro tyto dimenze představuje především kniha Jona Elstera *Closing the Books: Transitional Justice in Historical Perspective*, další akademické texty a také přístup neziskové organizace Mezinárodní centrum pro tranzitivní spravedlnost (ICTJ) a Organizace spojených národů (OSN). V rámci teorie sociálních hnutí se zaměřím na definici sociálního hnutí a jeho strategií. K tomu budou zvoleny teorie předních autorů, zabývajících se tímto tématem jako je například Charles Tilly a jeho práce *From Mobilization to Revolution (1978)* či Mario Diani. Ten se v *The Concept of Social Movements (1992)* zaměřuje kromě jiného především na aktivity sociálních hnutí. Vzhledem k tomu, že jsou také zkoumány reakce vlády na aktivity indigenního hnutí, v teoretické části bude také představen koncept politických elit.

Časové vymezení práce sleduje počátek a konec mírových procesů v Kolumbii a Guatemale. V kolumbijském případě jde o období od roku 2012, kdy mírový proces započal vyjednáváním o konci konfliktu mezi FARC a vládou na Kubě, až do finálního schválení mírové dohody v roce 2016 kolumbijským kongresem. Guatemalský mírový proces je v této práci datován od jeho započetí v roce 1987, kdy byla podepsána mírová smlouva v Esquipulas mezi zeměmi Střední Ameriky, které se dohodly na mírovém řešení konfliktů v tomto regionu a díky níž započal dialog mezi nově vytvořenou Národní rekondiliační komisí a URNG. Ukončení mírového procesu v Guatemale představuje stvrzení mírové dohody v roce 1996, které sjednotilo dvanáct mírových dohod postupně uzavíraných od roku 1991.

1.1 Tranzitivní spravedlnost

Jak bylo zmíněno v úvodu naší práce, konceptem tranzitivní spravedlnosti se zabývá nejen velké množství autorů, ale také i některé instituce. Přestože tito autoři a instituce definují tranzitivní spravedlnost různě, všichni, jež se tranzitivní spravedlností zabývají, se shodují v tom, že jejím jádrem je snaha o vyrovnání se s minulostí.

Ačkoliv se termín tranzitivní spravedlnost začal používat až přibližně od začátku devadesátých let, pokusy o vyrovnání se s minulostí historicky probíhaly po většině násilných konfliktů či diktaturách. Můžeme si připomenout například slavné norimberské a tokijské procesy po druhé světové válce. Tyto procesy, během kterých se vytvořily Mezinárodní soudní tribunál (norimberské procesy) a Mezinárodní soudní tribunál pro Dálný Východ (tokijský proces) sloužily především k určení a potrestání viníků (Buckley-Zistel a kol. 2014: 1). Přístupy k vyrovnání se s minulostí se od té doby však v mnohém změnila a v současné době již tranzitivní spravedlnost představují soudní i nesoudní mechanismy, které se zabývají mnohem širšími tématy. Tento posun lze vidět především na tom, že kromě identifikace a trestání viníků, na které se většina post-konfliktních přístupů v minulosti zaměřovala, se v současné době klade velký důraz především na oběti násilných konfliktů a diktatur a jejich případnou reparaci. Kromě nového detailního zaměření na oběti se však současně dostaly do popředí také institucionální reformy, které procesy tranzitivní spravedlnosti provázejí a které mají zabránit opakování se podobných chyb v budoucnu.

Jon Elster ve své knize *Closing the Books: Transitional Justice in Historical Perspective* tvrdí, že tranzitivní spravedlnost se skládá ze soudních procesů, očištění a reparací, které se dějí po tranzici z jednoho politického režimu k jinému (Elster 2006). Podrobně zkoumá některé historické případy tranzitivní spravedlnosti od přechodu k Athénské demokracii v roce 411 až po několik případů přechodů k demokracii na konci dvacátého století. Ačkoliv se Elster ve svém teoretickém přístupu zabývá větším množstvím aktérů tranzitivní spravedlnosti, největší důraz klade především na oběti a viníky, ale také na institucionální reformy, které celý proces provázejí.

Podobně jako Elster se tranzitivní spravedlností zabývají i některé světové instituce. Nejznámějšími jsou ICTJ a OSN, které také rozvíjí koncept především se zaměřením na oběti, spravedlnost a institucionální reformy. Z tohoto důvodu se v následujících kapitolách budeme věnovat čtyřem dimenzím tranzitivní spravedlnosti, které jsou důležitou součástí této práce.

Těmito dimenzemi jsou *právo na pravdu, reparace obětí, spravedlnost a institucionální reformy*.

1.1.1 Právo na pravdu

Ačkoliv právo na pravdu jako doktrína vznikala postupně již od roku 1980, začal se na něj klást velký důraz až v posledních letech. Právo na pravdu ve svém počátku nejprve nebylo viděno jako individuální právo, ale spíše se odkazovalo na povinnost státu vyšetřovat zločiny. V současnosti podle mezinárodního práva existují dva typy pravd, které je stát povinen snažit se odhalit. První z nich je, že vláda státu musí odhalit pravdu ohledně každého incidentu, při kterém byla porušována lidská práva, což zahrnuje identitu obětí, identitu a zodpovědnost viníků a také, kde se nachází zmizelí. Druhým typem pravdy, kterou se vláda státu musí pokusit odhalit, je pravda plná a kompletní. Ta se týká především odhalení příčin toho, proč k porušování lidských práv došlo. Szoke-Burke dává v tomto případě za příklad keňskou Komisi pravdy, spravedlnosti a rekonciliace (Truth, Justice and Reconciliation Commission), jež ve svých závěrech uvedla, že historické křivdy ohledně půdy představují hlavní příčinu etnických tenzí v zemi (Szoke-Burke 2015). Zjištění pravdy ohledně porušování lidských práv v minulosti je velice důležitou součástí tranzitivní spravedlnosti. Bez zjištění pravdy tzv. prvního typu je rekonciliace společnosti takřka nemožná a zanedbání příčin porušování lidských práv v rámci druhého typu práva na pravdu může vést k opakování se situace v blízké budoucnosti.

Hlavním mechanismem v rámci tranzitivní spravedlnosti za účelem vyšetřování a hledání pravdy, jsou komise pravdy a usmíření (Bakiner 2016). V historii najdeme celou řadu případů, kdy tyto komise byly využity. V rámci Latinské Ameriky jsou to například Národní komise pro zmizelé osoby (Comisión Nacional sobre la Desaparición de Personas 2015) v Argentině vytvořená po konci Špinavé války, chilská Národní komise pravdy a usmíření (Comisión Nacional de Verdad y Reconciliación 1995) vyšetřující úmrtí a zmizení tisíců osob během vlády Augusta Pinocheta nebo Komise pravdy pro El Salvador (Comisión de la Verdad para El Salvador), která byla ustanovena po konci občanské války. Je však nutno uvést, že komise pravdy nemají a nemohou mít trestní pravomoci a fungují především na bázi doporučení. I přesto však jejich doporučení mají velkou váhu, což dokládá i fakt, že například v Kambodži a Mozambiku se po skončení občanské války komise pravdy vůbec nevytvořila, jelikož se obávali, že zjištění pravdy by rozpoutalo novou vlnu násilí v zemi (Hayner 2001).

1.1.2 Reparace obětí

Proto, abychom se mohli zabývat reparacemi obětí, je zapotřebí si nejprve definovat termín oběť. Pravděpodobně nejrozsáhlejší a všezahrnující definici oběti nabízí OSN. Ta ve svém souhrnu, který se věnoval prevenci zločinu a trestní spravedlnosti definuje oběti jako *osoby, které individuálně či kolektivně utrpěly fyzickou nebo psychickou újmu, emoční bolest, ekonomickou ztrátu nebo rozsáhlé poškození jejich základních práv skrze akty, které porušují trestní právo daného členského státu, zahrnující i práva zakazující trestní zneužití moci* (OSN 2006).

Organizace spojených národů v tomto souhrnu mimo jiné zmiňuje, že takové osoby by měly být považovány za oběti nezávisle na tom, zda již byl identifikován, zadržen, stíhán či odsouzen viník daného činu. Za oběť se v podání OSN ovšem nepovažuje pouze oběť přímá, ale také rodina přímé oběti a ti, jež utrpěli škodu při pomoci přímým obětem v nouzi nebo při snaze o zabránění viktimizaci (OSN 2006).

Elster se domnívá, že určité akty proti zákonům mohou vyvolat v jejich obětech dvě reakce. Tou první je touha o uskutečnění již archaické právní zásady tzv. zákona oko za oko, zub za zub, aby tak bylo rovnoměrně vyváženo strádání oběti. Druhou reakcí je touha, aby napáchaná újma byla, pokud možno, napravena nejvíce, jak je to možné za pomoci finanční kompenzace (Elster 2006). Situace v moderních právních systémech je však jiná, jelikož v nich není místo pro odůvodnění trestu potřebami oběti. Reparace obětem jsou tak primárně odděleny od trestů pro viníky, ačkoliv proces kompenzace může být úplně nebo částečně formován záměry na potrestání viníků (Elster 2006).

Podle Elstera dále existují tři typy toho, jak oběť trpí. Prvním z nich je materiální utrpení, což znamená ztrátu nemovité věci nebo ztrátu osobního majetku. Příkladem materiálního utrpení, které se děje často během konfliktů, je zničení movité věci. Druhým typem je potom osobní utrpení, které zahrnuje škody na životě, těle či svobodě. Například v autokratických režimech i ti, kteří nejsou hlavním cílem represí, mohou být vystaveny pronásledování a perzekucím. Extrémní případy osobního utrpení dle Elstera zahrnují smrt, znásilnění, mučení či lékařské experimenty na lidském těle. Posledním typem utrpení je nehmotné utrpení, které autor charakterizuje jako ztrátu nebo nedostatek příležitostí. To se děje především v autokratických režimech, kdy mohou být určitým skupinám příležitosti odeprény nebo tyto příležitosti jsou omezeny pouze pro privilegované elity (Elster 2006).

Příkladem takového odepření příležitosti byl zákaz pro židy vykonávat armádní profesi během nacistického režimu nebo situace v komunistických režimech, kdy pouze privilegované elity měli možnost vycestovat do jiných zemí či měli přístup ke vyššímu vzdělání (Elster 2006).

Lisa L. Laplante ve svém teoretickém přístupu k reparacím tvrdí, že v rámci tranzitivní spravedlnosti by měla být spravedlnost viděna více pluralisticky. Nabízí tak několik druhů spravedlnosti, které by reparace obětí měly obsáhnout. Jsou jimi reparační spravedlnost, regenerační spravedlnost, občanská spravedlnost a socioekonomická spravedlnost (Laplante 2014).

Reparační spravedlnost se týká finanční kompenzace. Podobně jako Elster si všímá, že finanční kompenzace jsou jednou z nejstarších metod reparace obětí, přičemž cituje Aristotela, jenž tvrdil, že osoba, která způsobí někomu škodu, musí tuto škodu následně kompenzovat za účelem vyrovnání. V nedaleké minulosti tuto reparační spravedlnost využilo například Maroko, které v roce 1999, kdy zemřel král Hassan II, nabídlo finanční kompenzace obětem jeho dlouhé vlády (Laplante 2014). Kompenzace neboli reparační programy však v dnešní době představují a měly by představovat více, než pouze finanční náhradu škody za újmy. Je to mimo jiné z toho důvodu, že případné zaměření se pouze na finanční kompenzace může být ošidné z toho pohledu, že pro vládu, která nastupuje bezprostředně po konfliktu, by bylo složité plně kompenzovat všechny oběti a nemohla tak finanční prostředky v rámci tranzitivní spravedlnosti investovat do pravděpodobně důležitějších opatření nezbytných pro přechod od násilného režimu k režimu demokratickému, jako jsou například institucionální reformy. Nehledě na to, že ačkoliv jsou finanční reparace jistě důležité, měly by být doprovázené i jiným druhem odpovědnosti viníků (Binder 2013).

Regenerační spravedlnost je svým jádrem podobná spravedlnosti reparační, jelikož se také snaží o „napravení škody“. Na rozdíl však od reparační spravedlnosti nepočítá s tím, že finanční kompenzace za napáchanou škodu je dostatečná. Regenerační spravedlnost je definována jako proces, ve kterém všechny strany, tedy jak oběti, tak viníci, řeší, jakým způsobem se vypořádat s napáchanými škodami a jejich důsledky pro budoucnost, což je dalším rozdílem oproti spravedlnosti reparační, která řeší pouhou finanční stránku věci. Regenerační spravedlnost je často také viděna jako odmítnutí důrazu na trestní řízení. Tato spravedlnost se zaměřuje na oběti v tom smyslu, že oběť by měla nabídnout řešení, co by mělo být obnoveno a jakým způsobem by se tak mělo učinit. Jde tedy o nabídnutí participace obětem na reparacích. Často se v případě regenerační spravedlnosti klade důraz na lokální

procesy, kdy například ve Východním Timoru pořádaly rekonciliační slyšení na komunitních úrovních za účelem hledání pravdy. Tyto procesy také zahrnovaly určité místní rituály a tradice. Ačkoliv některé oběti ve Východním Timoru byli velice nespokojené s tím, že viníci nečelili trestním stíháním, výše zmíněné procesy měly velký úspěch. Regenerační spravedlnost tak představuje vizi tzv. mikrorekonciliace uvnitř komunit, protože předpokládá, že kontrola trestného činu leží převážně v rukou komunity (Laplante 2014).

Občanská spravedlnost na rozdíl od regenerační spravedlnosti je spíše makrorekonciliací, jelikož se zabývá především vztahem vlády a těmi, kterým se vládne. Ideou občanské spravedlnosti je, aby měli všichni občané maximální a stejnou příležitost participovat ve veřejné oblasti. Je založena na základních attributech demokracie, jelikož během násilných konfliktů či diktatur jsou základní lidská práva (svoboda projevu, politická participace, svoboda shromažďování a spravedlivé zacházení) většinou obětována. Občanská spravedlnost podporuje rozvoj demokracie tím, že se tato práva snaží znovuobnovit (Laplante 2014).

Reparační programy v případě občanské spravedlnosti tak nabízí příležitost k nenásilnému dialogu mezi vládou a oběťmi, které jsou brány již jako osoby svobodné a sobě rovné, tedy jako občany země, což napomáhá ke zlepšení vztahu mezi těmito dvěma entitami. Dále občanská spravedlnost vidí reparace jako možnost pro novou vládu k zajištění si své autority a hodnot a k transformování společnosti, ve které bylo tolerováno násilí a represe. Tranzitivní spravedlnost předpokládá, že násilné konflikty vznikají v tom případě, že vláda systematicky nereaguje na marginalizační křivdy podreprezentovaného voličstva, a proto se toto navrácení občanství s plnými právy pro oběti, které byli během konfliktu utlačováni, stává důležitým faktorem v rámci tranzitivního procesu. Toto se objevilo například v Peru po diktatuře Alberta Fujimoriho. Peruánská Komise pravdy a rekonciliace (PTRC) vypracovala reparační plán, který byl viděn jako základní složkou k dosažení makrorekonciliace definované jako proces rekonstrukce sociálního a politického paktu (Secretaría Ejecutiva – CMAN 2013). Reformační plán provedl detailní vysvětlení toho, proč je stát povinen garantovat právo na reparaci a také obsahoval důraz na rekonciliační proces, který je veden za účelem obhájení práv občanů, která byla pošlapána. Tento plán také klade za cíl položit základy právního státu s aktivními občany, který má přispívat k nastolení občanské důvěry a sociální solidarity. Peruánský reparační plán v rámci občanské spravedlnosti obsahoval několik konkrétních kroků. První z nich byly spíše symbolické a snažily se o ustanovení procesu znovuzískání práv a důstojnosti svých občanů a také cílily na rozpoznání újmy obětí,

jejímž viníkem je stát, jelikož ten by měl své občany chránit. Těmito symbolickými kroky jsou především památníky, oficiální a veřejná gesta, veřejné omluvy, dopisy rodinám a veřejné ceremonie. Druhou formou konkrétních kroků byla restituce občanských práv, která spočívala v návratu plného občanství všem oběťm za účelem odstranění právního stigmatu. Vymazal se trestní rejstřík obětí a rodinám zmizelých se poskytla právní deklarace o poskytnutí přístupu k dědictví nebo se znovu vydaly občanské identifikace (až na 500 tisíc obětí). Tyto kroky měly vést ke znovunabytí občanských a politických práv (Laplante 2014).

Poslední socioekonomická spravedlnost se na rozdíl od občanské spravedlnosti, která napravuje politickou nerovnost ve společnosti, zaměřuje na historické sociální a ekonomické nerovnosti, jelikož tyto nerovnosti jsou ve společnosti silně zakořeněné a velmi často jsou příčinou vzniku násilných konfliktů. Jejich vyřešení by tak znamenalo nejen napravení újmy obětí, ale také zabránění toho, aby se podobná újma opakovala. Tato spravedlnost v sobě mísí finanční či jiné materiální kompenzace, restituce nebo reparace násilných činů s distributivní spravedlností v budoucnosti. Spíše než na zaměření se na napravení újmy oběti, která vznikla porušováním základních lidských práv, se tato spravedlnost zaměřuje na hlubší strukturální problémy a příčiny toho, proč vůbec k porušování lidských práv došlo (Laplante 2014).

V tomto smyslu jsou hlavními složkami reparace například přístup ke zdravotní péči, přístup ke vzdělání nebo kolektivní reparace. Případem kolektivních reparací je v minulosti Německo, které kromě individuálních reparací obětem holocaustu garantovalo také reparace kolektivní (Laplante 2014).

1.1.3 Spravedlnost

Viníkem neboli pachatelem je osoba, která spáchala nějaký zločin či násilný akt. Většina z nás by z morálního hlediska dokázala určit viníky například v autokratických režimech. Stejně tak budeme souhlasit, že takovéto osoby by měly být přivedeny k soudu a popřípadě potrestány. Je ovšem často složité tato přesvědčení přeměnit na legální obžalobu.

Jon Elster rozděluje viníky na tři typy: fanatici, oportunisté a konformisté. Fanatici dle Elstera jsou pozitivně přesvědčeni, že dělají správnou věc a nejdou za účelem osobního zisku. Na rozdíl od fanaticů, oportunisté a konformisté si uvědomují, že páchají špatné věci. Oportunisté jsou většinou kariéristi, kteří přebírají iniciativu ve spáchání aktu a jejich motivací je především materiální zisk, zatímco konformisté snadno podlehnou tlaku, aby

páchali špatné činy, a obecně jim jde převážně o zachování živobytí. Je zajímavé, že Elster ze svého dělení vyřazuje kolaboranty z toho důvodu, že špatné věci páchají, protože věří, že je to menší zlo. Tato jejich víra tak ospravedlňuje jejich jednání a za viníky či pachatele se tak dle Elstera považovat nedají (Elster 2006).

Elster se dále zabývá ospravedlněním a výmluvami, které používají viníci po spáchání svých činů, a domnívá se, že pakliže spáchání činu je ospravedlněno, nemůže se tento čin pokládat za přestupek. Jako příklad uvádí nutnost zabít jednu osobu k tomu, aby bylo zachráněno osob deset. Co se týče výmluv neboli činů, které jsou omluvitelné, tvrdí, že i v tomto případě musí být viníkovy odejmuta vina. Zabití v sebeobraně je příkladem takového aktu. Po spáchání násilných aktů či přestupků následně viníci velmi často hledají výmluvy či ospravedlnění toho, proč daný akt spáchali, aby vypadali dobře jak ve svých očích, tak v očích ostatních. Prvními z takových výmluv či ospravedlnění jsou „Ostatní to také dělali“ nebo „Ostatní dělali ještě horší věci“. Ačkoliv tyto věty mohou mít psychologický efekt, právně nic neznamenají a viníkovu vinu tím nesmažou. Náročnější pro posouzení viny to je s ospravedlněním typu „Kdybych to neudělal já, udělal by to někdo jiný, s ještě horším výsledkem“, nebo „Kdybych to neudělal, nebyl bych schopný efektivně vystupovat proti represivnímu režimu“. Mezi výmluvy, které také velmi stěžují posouzení viny, jsou potom věty typu „Kdybych to neudělal, zabili by mě“ nebo „Kdybych to odmítl udělat, neznamenalo by to žádný rozdíl“. Takovéto věty velmi často používali u soudu příslušníci SS po skončení druhé světové války. Ačkoliv se tato tvrzení mohou jevit jako prospěchářská s cílem viníků uniknout trestu nebo ho co možná nejvíce zmírnit, ve svém jádru mohou být pravdivá (Elster 2006).

V rámci tranzitivní spravedlnosti vždy bylo a stále je potrestání viníků prvním a nejzákladnějším úkonem za účelem vyřešení zneužití lidských práv v minulosti jako je genocida, zločin proti lidskosti a válečné zločiny. Tyto procesy mají své kořeny v mezinárodně právních závazcích, které se začaly tvořit během Norimberských procesů a pokračovaly Mezinárodním trestním tribunálem pro bývalou Jugoslávii (International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia – ICTY) a Mezinárodním trestním tribunálem pro Rwandu (International Criminal Tribunal for Rwanda – ICTR). Vyšetřování a trestní stíhání politických či armádních vrcholných představitelů pomáhají posilovat respektování zákonů a vysílají jasný signál, že podobné činy nejsou a nebudou tolerovány (ICTJ 2017). Potrestání všech viníků ovšem většinou nepřipadá v úvahu, jelikož by to přetížilo státní struktury. Státy tak často volí především potrestání nejvýše postavených, lídrů, neboli těch,

jež zločiny plánovali a organizovali. Jeden z příkladů můžeme najít v Sierra Leoně, kde se po občanské válce vytvořil Zvláštní soud pro Sierra Leone (Special Court for Sierra Leone), který trestal pouze ty představitele, kteří měli největší zodpovědnost za násilí. Ačkoliv vnitrostátní potrestání za zločiny mají větší potencionální dopad, země a společnosti v tranzici z konfliktu či represivního režimu často nejsou schopny vyšetřování a trestní stíhání provádět anebo v nich neexistuje dostatečná politická vůle k těmto krokům. Sierra Leone je toho typickým příkladem, jelikož Zvláštní soud pro Sierra Leone vznikl pod záštitou OSN. Z podobného důvodu v minulosti vznikl například výše zmíněný Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii (Binder 2013: 18, ICTJ 2017).

Určení viníků a obětí ovšem není tak snadná záležitost, jak se na první pohled může zdát. Řada autorů, zabývajících se tranzitivní spravedlností tvrdí, že přílišné zaměření se na dichotomii viník-oběť je přílišným zjednodušením procesů, které se během tranzice z násilného režimu či konfliktu dějí (Hourmat 2016). Procesy a mechanismy tranzitivní spravedlnosti tak vytvářejí takový rámec, ve kterém proti sobě stojí dobro a zlo, tedy dobrá oběť a zlý viník, což může být pro budoucnost země kontraproduktivní, jelikož pouze zřídka po skončení konfliktu je jasné, co můžeme považovat za zločin a koho můžeme pokládat za viníka a koho za oběť (Brants a kol. 2013, Moffett 2014). Identita a status viníka a oběti nejsou v žádném případě přirozené, naopak to jsou politické konstrukty, jelikož rozhodování v rámci tranzitivní spravedlnosti o tom, kdo je viník a kdo oběť, kdy a v jakém případě, je politickou volbou.

1.1.4 Institucionální reformy

Na tranzice a tranzitivní spravedlnost je v posledních letech nahlíženo mnohem širěji, než tomu bylo v minulosti. V současnosti se klade důraz především na dlouhodobou budoucnost zemí, které si prošly násilným konfliktem či diktaturou. Jedním z mechanismů, který v rámci tranzitivní spravedlnosti cílí na dlouhodobé vyřešení násilné historie země, je zavádění institucionálních reforem (Binder 2013: 22). Institucionální reformy zahrnují ústavní a právní změny v dané zemi a jejich zavádění je důležité z toho důvodu, že veřejné instituce jako je policie, soudy či armáda jsou velmi často instrumentem represí a zneužívání lidských práv, a proto reformy těchto institucí jsou nezbytné pro přechod k demokratické vládě. Institucionální reformy také většinou zahrnují opatření, jako je například tzv. vetting,

odzbrojení, demobilizace, reintegrace (Disarmament, demobilization, reintegration – DDR) (ICTJ 2017).

Základním a nezbytným krokem institucionálních reforem je zavedení svobodných voleb v zemi přecházející z represivního režimu či násilného konfliktu k demokratické vládě. Uskutečnění svobodných voleb je důležitým milníkem během tranzice a předpokladem k tomu, aby mohly nastat další institucionální reformy, které ustanoví demokratické řízení země. Následně ideálně nastávají detailnější reformy, jako je například reforma soudnictví. V Chile po skončení diktatury Pinocheta bylo zapotřebí soudnictví zreformovat, zmodernizovat a především omezit vliv zastánců Pinochetovy linie, jelikož někteří z nich byli členy nejvyššího chilského soudu. Během období vlády prezidenta Freie (1994-2000) se za tímto účelem zreformoval nejvyšší soud, který od té doby mohl na rozdíl od minulosti řešit pouze kriminální či občanskoprávní případy. Za účelem nalezení nových nejvyšších soudců, kteří nebyli spjati s Pinochetovým režimem, se zavedl nucený odchod do důchodu ve věku 75 let (Collins 2010). Jednou z dalších zásadních reforem, která se v Chile udála, je nedávná změna volebního systému z roku 2015, o kterou se vlády snažily po dlouhou dobu od konce diktatury. Pinochet, těsně předtím, než předal svou vládu, vytvořil tzv. binominální systém, Pinochet, těsně předtím, než předal svou vládu, vytvořil tzv. binominální systém, který favorizoval ve volbách druhou stranu v pořadí, čímž zvýhodňoval pravicovou politickou stranu Alianza. Nový, více proporční systém, který byl poprvé zaveden v roce 2017, zajišťuje spravedlivější systém reprezentace voličů a zvyšuje soutěživost (Gamboa, Morales 2016). Další důležité institucionální změny představují reformy policie a armády. To se událo například v El Salvadoru po skončení občanské války. Armáda začala spadat pod civilní kontrolu, zredukoval se počet vojáků a jejich privilegií, rekonfigurovala se vojenská doktrína, reformoval se vzdělávací systém armádních složek a znovu se definovala vojenská spravedlnost, která musela řešit výhradně vojenské případy a žádné jiné. V rámci policie se rozpustila Národní garda, Národní policie, Finanční policie¹, které byly usvědčeny z porušování lidských práv během občanského konfliktu a místo těchto tří institucí vznikla Národní civilní policie (López, Quinteros, Ramos 2015).

Vettingem se rozumí pozorování a případné odstranění členů, kteří působí ve veřejných službách země, a kteří jsou zodpovědní za porušování lidských práv. Vetting také zahrnuje zákaz nabírání či rekrutování takových osob do tohoto sektoru (Binder 2013).

¹ La Guardia Nacional, la Policía Nacional, la Policía de Hacienda

Netýká se však pouze porušování lidských práv, ale také korupčního jednání, které se během tohoto procesu sankcionuje (ICTJ 2017). Tento proces je vytvořen za účelem obnovení důvěry občanů země, jak ve vrcholné činitele, kteří působí ve veřejných institucích, tak ve veřejné instituce jako celek. Příkladem tohoto procesu je „vettování“ v Bosně a Hercegovině, která se k tomuto kroku odhodlala v rámci policie a soudnictví po válce, která skončila v roce 1995 nebo také v rámci El Salvadoru po skončení občanské války, kde se vettovalo v armádních složkách s cílem vytvoření nové služební policie (Zamora, Holiday 2007, Mayer-Rieckh 2007). Součástí vettingu, respektive jeho podkategorií jsou tzv. lustrace. Lustrační zákony vznikaly v zemích střední a východní Evropy po skončení studené války a po pádu komunismu. Příkladem jsou v Československu přijaté dva lustrační zákony, které vylučují možnost stanout ve vedoucích funkcích veřejné správy, soudnictví, policii a veřejnoprávních médiích těm osobám, které prokazatelně byly příslušníky nebo spolupracovníky StB, funkcionáři KSČ, příslušníky Lidových milicí, členy aktivních výborů či prověřkových komisí (Zákon č. 451/91, Zákon č. 279/92).

Velmi důležitou složkou v rámci institucionálních reforem je tzv. Odzbrojení, Demobilizace a Reintegrace (Disarmament, Demobilization, Reintegration – DDR), které Světová Banka definuje jako *proces, který přispívá k bezpečnosti a stabilitě odzbrojením bojovníků, vyjmutím je z vojenských složek a sociálně a ekonomicky je integruje do společnosti* (Nezam, Marc 2009). Odzbrojení a demobilizace je základním úkolem vlády země a popřípadě mezinárodních institucí k tomu, aby se potvrdilo ukončení konfliktu a zabránilo se jeho opětovnému propuknutí, a proto v rámci tranzitivní spravedlnosti probíhá po každém konfliktu. Příkladem takového procesu odzbrojení je Sierra Leone, kde musela hrát velkou roli OSN, jelikož země byla zdevastovaná válkou (Binder 2013). Na dalším příkladu země, kterou je Afghánistán zase můžeme vidět, že ne vždy je odzbrojení a demobilizace jednoduchou záležitostí i díky kulturním prvkům dané země, jelikož v afghánské kultuře je demobilizace bojovníka interpretována jako ostudná a zavrženíhodná, a proto tento proces musel zahrnovat nejen různé ekonomické pobídky afghánským bojovníkům, ale i další výhody, které by tuto „ostudu“ vyrovnaly (Gossman 2009). Až později obvykle nastává reintegrace bojovníků do společnosti. Ta je definována jako proces, ve kterém bojovník změní svou identitu z bojovníka na civilistu a místo boje tak začne provádět aktivity, které jsou akceptovány společností. Reintegrační projekty pomáhají ve třech oblastech. První z nich je oblast sociální, ve které se klade důraz na snahu o vytvoření důvěry a nových vztahů. V druhé, politické oblasti, by měla být bývalým bojovníkům zajištěna účast na politickém

rozhodování v zemi. V rámci ekonomické oblasti se potom cílí na získání zaměstnání pro bývalé bojovníky a zajištění tak jejich živobytí (Torjesen 2013).

I v Latinské Americe se po skončení konfliktů využívají procesy DDR. V El Salvadoru se je dokonce podařilo prosadit do mírové dohody, která ukončila občanskou válku. Tato dohoda tak obsahovala v rámci tohoto procesu čtyři části: 1. Klid zbraní, 2. Separace vojenských složek, 3. Konec vojenské struktury FMLN² a reintegrace jejich členů do občanského, politického a institucionálního života země, 4. Verifikace těchto aktivit pod dohledem OSN. Realitou však bylo, že se po skončení občanské války kladl velký důraz především na odzbrojení a demobilizaci, zatímco reintegraci bojovníků se nedostávalo tolik pozornosti. To nakonec mělo negativní efekt na vytváření míru a zavádění demokracie (Segovia 2009). Stejně jako v El Salvadoru, i v dalších zemích po skončení konfliktů se reintegraci nevěnovala přílišná pozornost a tato sekce byla v minulosti velmi často podfinancována a přehlížena, ačkoliv je pro nenásilnou budoucnost země a vyrovnání se s minulostí nezbytně nutná. V posledních letech se však téma reintegrace dostává do popředí a je v rámci DDR považována za kritickou fázi, což dokazuje i několik případů z Afriky, které ukazují, že nedokončená reintegrace bojovníků koreluje s eskalací konfliktů a násilí (Alusala 2011).

V následujících kapitolách se budu zabývat jednotlivými aktéry, kteří byli pro naši práci zvoleni. Těmito aktéry jsou indigenní hnutí a politické elity. U obou aktérů bude nabídnuto několik přístupů a definicí jednotlivých autorů, popřípadě mezinárodních institucí a také uvedu krátce několik případů toho, jaký vliv měli tito aktéři na procesy tranzice v různých zemích.

1.2 Sociální hnutí a jeho strategie

Jedním z předních teoretiků konceptu sociálního hnutí je Charles Tilly, který ho spojuje s širším politickým procesem, kde se vyloučené zájmy snaží získat přístup do politického zřízení. Sociální hnutí je dle Tillyho charakterizováno jako udržovaná série interakcí mezi držiteli moci a osobami, kteří úspěšně a veřejně demonstrují požadavky jako zástupci voličstva, kterému schází formální reprezentace (Tilly 1978, 1984). Tilly nebo například

² Národní osvobozenecská fronta (Frente Farabundo Martí para la Liberación Nacional) vznikla v roce 1980 sloučením pěti levicových guerril, které bojovaly v občanské válce proti el salvadorské vládě. Po ukončení konfliktu se roku 1992 stala FMLN politickou stranou.

Gamson, další z teoretiků na toto téma, od počátku oddělovali sociální hnutí od formální politiky, a proto zkoumali pouze jeho tzv. extrainstitucionální aktivity, což jsou nekonvenční formy protestu, jako například pochody, stávky, blokády či manifestace (Morgan 2007).

Další autoři a mezi nimi i Mario Diani ovšem tvrdí, že sociální hnutí se nezaměřují pouze na extrainstitucionální aktivity, ale využívají také aktivity institucionální, kdy se skrze instituce jako je legislativa, soudy či politické strany snaží prosadit své požadavky. Tomu také Diani přizpůsobuje svou definici, když tvrdí, že sociální hnutí je síť neformálních interakcí mezi velkým množstvím individuí, skupin a organizací, které se angažují v politických či kulturních konfliktech na základě sdílené kolektivní identity (Diani 1992). Vzhledem k tomu, že se budu věnovat oběma aktivitám, tedy jak extrainstitucionálním, tak institucionálním, je tato definice pro tuto práci nejideálnější.

Teoretikové konceptu se dále zabývají tím, k jakým efektům používání jednotlivých typů vede. Někteří z nich, jako je Meyer s Tarrowem tvrdí, že pokud sociální hnutí začne používat institucionální aktivity, neboli se tzv. institucionalizuje, extrainstitucionální aktivity se začnou snižovat, hnutí se deradikalizuje (Meyer, Tarrow 1998) a ztratí svoji kolektivní identitu a solidaritu (Castells 1984). Pruijt se Suh se naopak domnívají, že institucionalizace nemusí nutně vést k deradikalizaci hnutí. Institucionální aktivity totiž nemusí kompletně nahradit disruptivní akce, které dále mohou sloužit jako prostředek tlaku na vládu (Suh 2011, Pruijt 2003).

V rámci Kolumbie a Guatemaly se v práci zaměřím na indigenní hnutí a organizace, které ho reprezentovaly. Hlavním důvodem této volby je především dopad, jaký měl ozbrojený konflikt na tuto vrstvu společnosti. Ačkoliv kolumbijské obyvatelstvo zahrnuje „pouze“ 3,4 % indigenní populace, takřka 80 % procent žije v rurálních oblastech, které byly během ozbrojeného konfliktu nejvíce postihnuty a spolu s nimi také jejich obyvatelé (CNMH: 2013). V Guatemale je situace jiná především v tom smyslu, že počet indigenní populace je zde mnohonásobně vyšší, jelikož mayské etnikum představuje 39,6 % z celkového počtu osob v zemi (Gobierno de Guatemala 2012)³. Avšak stejně jako v případě Kolumbie to bylo nejvíce postihnuté obyvatelstvo společnosti, když z 200 tisíc zabitých a 40 tisíc zmizelých Guatemalců bylo 83 % Mayů (CEH 1999).

³ Ačkoliv Vinding s Mikkelsenem, kteří se mayskou populací zabývají tvrdí, že tvoří až 60% guatemalského obyvatelstva (Vinding, Mikkelsen 2016)

Kolumbijskou indigenní organizací, která bude sledována, je ONIC (Organización Nacional Indígena de Colombia), největší indigenní entita v zemi, zastřešující 47 regionálních institucí. Organizace vznikla v roce 1982 a jejími cíli jsou obrana indigenní autonomie, teritorií, přírodních zdrojů, historie, kultury a tradic. Dále také podporuje bilingvní vzdělání a komunitární ekonomické organizace.

Co se týče Guatemaly, budou zkoumány čtyři indigenní organizace a to z toho důvodu, že indigenní sektor se po dlouhou dobu mírového procesu nebyl schopný sjednotit. To se podařilo až v roce 1994, kdy vzniklo Shromáždění občanské společnosti ASC (Asamblea de la Sociedad Civil) s cílem vytvořit požadavky, které měly být zapracovány do konečné mírové dohody na ukončení konfliktu. V rámci ASC byl vytvořen také indigenní sektor. Indigenní organizace tohoto sektoru, které budou zkoumány od začátku mírového procesu, jsou GAM (Grupo de Apoyo Mutuo), CUC (Comité de Unidad Campesina), COMG (Consejo de Organizaciones Mayas de Guatemala) a APM (Asamblea Permanente de Pueblo Maya). Byly vybrány organizace, které měly během mírového procesu největší sílu a rozdílné zaměření související s procesy tranzitivní spravedlnosti. GAM se angažovala především v tématu lidských práv ve spojitosti se zločiny, které páchala armáda a s požadavkem na jejich potrestání, CUC se zaměřovala na otázky půdy a špatné životní podmínky pracujících, instituce COMG soustředila své aktivity na kulturu, identitu a základní práva mayské populace a APM byla zvolena z toho důvodu, že se zaměřovala na konstituční reformy.

V práci se nejprve zaměřím na strategie indigenního hnutí v obou zemích. Bude zkoumáno, jaké aktivity jednotlivé organizace používaly během mírového procesu, tedy zda se přikláněly spíše k extrainstitucionálním či institucionálním aktivitám a jak na to reagoval stát. Pakliže některé používaly institucionální aktivity, budu také analyzovat, zda to pro danou organizaci následně znamenalo její deradikalizaci a kompletní zanechání disruptivních akcí či v nich nadále pokračovala. V druhé kapitole následně představím návrhy organizací v rámci jednotlivých dimenzí tranzitivní spravedlnosti, kterými jsou právo na pravdu, reparace obětí, spravedlnost a institucionální reformy a analyzuji jejich úspěšnost, respektive zapracování do konečné dohody na ukončení konfliktu.

1.3 Elity

Přední autoři především z oblasti politiky a sociologie se začali studiu elit intenzivně věnovat přibližně od konce druhé světové války. Klasické teorie se v souvislosti s elitami

zaměřují zejména na distribuci moci, vliv a rozhodnutí, tedy na velmi důležité aspekty toho, jakým směrem se budou jednotlivé společnosti států ubírat v budoucnosti. Stejně jako u konceptu občanské společnosti, i teorií a definic elit je mnoho, avšak my se zaměříme na nejvýznamnější autory a také na to, kdo pro nás v rámci obou zemí představuje elity.

Pravděpodobně nejsystematičtější teorii elit zpracoval italský sociolog Vilfredo Pareto, který elity definoval jako třídu lidí, která má tzv. nejvyšší indexy v aktivitě, jíž se věnuje, a to v rámci sociálních hodnot jako je moc, bohatství a znalosti. Dle Pareta se společnost rozděluje na dvě vrstvy, nižší, neelitářská a vyšší vrstva, která je tvořena elitami. Tuto vrstvu navíc ještě rozdělil na další dvě třídy. První třídou je vládnoucí elita, která zahrnuje osoby, které přímo či nepřímo hrají zásadní roli ve vládě. Druhou složkou jsou nevládnoucí elity, které představují zbytek (Pareto 1935).

Gaetano Mosca, další z klasických teoretiků elit, rozděluje populaci ve společnostech na ty, co vládou a na ty, kteří jsou ovládaní. Těch, kteří ovládají je vždy méně a mají zajištěny politické funkce, monopolizují moc a užívají si výhod, které to přináší. Ovládaní jsou vedeni a kontrolováni první skupinou, občas legálně, ale i nahodile či násilně. Ve skutečnosti tak minorita vládne majoritě, ačkoliv by to mělo být naopak (Mosca 1969).

Dalším velmi známým autorem, který se zabývá teorií elit, je Charles Wright Mills. V knize *The Power Elite* se zaměřuje na americkou společnost a na to, kdo v ní má největší moc. Tvrdí, že moc je napojena na instituce a mocné elity jsou ty, které okupují velící posty. V rámci USA to jsou armáda, korporátní elity a politické elity. Dále tvrdí, že tyto tři entity jsou v neustále tenzi či rozporu a do souladu se dají pouze ve výjimečných událostech či během krize (Mills 2000).

V rámci této práce bude za elity považována výhradně vláda. Bude sledována její interakce s indigenním sektorem, tedy jakým způsobem vláda reagovala na institucionální a extrainstitucionální aktivity indigenního sektoru.

V kolumbijském případě byl po celou dobu mírového procesu prezidentem Juan Manuel Santos, a proto kolumbijskou vládu bude představovat vláda on a jeho vládní představitelé. Co se týče guatemalských politických elit, tak na rozdíl od Kolumbie, kde Juan Manuel Santos byl prezidentem po celou dobu mírového procesu, v Guatemale se vystřídali

čtyři⁴ prezidenti. Politickou elitu tak pro nás bude během období třech prezidentů vždy daný prezident s vládními představiteli. Prvním prezidentem během mírové procesu byl Vinicio Cerezo, dále Juan Manuel Elías, Ramiro de León Caprio a jako poslední, během jehož prezidentování se podepsala konečná mírová dohoda, Álvaro Arzú Irigoyen.

2 Analytická část

V analytické části se nejprve budu podrobně zabývat kolumbijským a guatemalským ozbrojeným konfliktem. Dále budou zkoumány strategie indigenních hnutí v obou zemích a také jak na tyto strategie reagovala vláda. Pro potřebu dosažení zvolených cílů je důležitá i analýza konečných mírových dohod v obou zemích, v rámci kterých bude zkoumáno, zda se jednotlivé návrhy a požadavky indigenního hnutí promítly do jejich konečné podoby. Na konci analytické části pak budou komparována role indigenního hnutí v Kolumbii a Guatemale a také jejich požadavky na zapracování do konečné mírové dohody.

2.1 Kolumbijský ozbrojený vnitřní konflikt

Konflikt v Kolumbii začal přibližně na začátku 60. let, ačkoliv někteří autoři a také kolumbijská historická Komise o konfliktu a jeho obětech (CHCV) označuje za začátek konfliktu rok 1958 (CHCV 2015). Jak již bylo zmíněno v úvodu práce, důsledkem konfliktu až do jeho ukončení v roce 2016 zemřelo až na 220 tisíc osob.

Příčin konfliktu je dle různých autorů celá řada. Někteří zastávají tzv. objektivní příčiny, jako jsou například socioekonomické a sociopolitické problémy země a jiní se soustředí na příčiny subjektivní, což jsou rozhodnutí politických a sociálních aktérů „vzít do ruky zbraň“. Co se tedy příčin konfliktu týče, neexistuje jedno vysvětlení (CHCV 2015: 50). Takřka všichni autoři však za jednu z velkých příčin konfliktu považují problémy spjaté s půdou, respektive přisvojování, používání a vlastnictví půdy a dále také špatný stav demokracie (Bello 2013).

Konflikt v Kolumbii můžeme rozdělit na dvě fáze. První od roku 1964 až do roku 1980, kdy se jako v celé Latinské Americe začaly objevovat guerrily motivované snahou o sociální změnu. Mezi aktéry ozbrojeného konfliktu v této první fázi tedy můžeme řadit tyto guerrily tzv. první generace, inspirované především kubánskou revolucí (FARC-EP, ELN, M-

⁴ Pět, pokud počítáme i několikadenní prezidentování Gustava Espiny v roce 1993, jenž byl do čela země dosazen armádou. Guatemalský kongres však po několika dnech hlasováním zvolil prezidenta nového.

19, EPL) a armádní složky, které proti těmto guerrilám vystupovaly. Také by se nemělo zapomínat na tzv. skupiny banditů (el bandolerismo), které přetrvaly z etapy La Violencia a jež ohrožovaly rurální život Kolumbijců v 60.letech. První fáze je také charakterizovaná oslabením guerrilových skupin především na konci 60.let a začátku let 70., kdy Kolumbie měla nejmenší počty vražd za posledních 70 let. V druhé fázi, která začala roku 1980 a trvala až do ukončení občanské války, se aktéři proměnili, jelikož kromě armádních složek a guerrilových skupin se do konfliktu začaly vměšovat paramilitární skupiny (AUC), kriminální organizace napojené na obchod s drogami či političtí agenti, kteří využívali konflikt k vlastnímu prospěchu (CHCV 2015).

Dle Jorge Giralda je kolumbijský konflikt charakteristický tím, že je to konflikt dlouhotrvající, což dokazuje především na jeho délce a hlubokých historických kořenech. Další charakteristikou konfliktu je jeho komplexnost a to vzhledem k počtu zahrnutých aktérů, zmíněných výše. Třetí charakteristikou je, že je to konflikt přerušovaný. Důkazem toho je fakt, že guerrily první generace během první fáze utrpěly velké ztráty a velmi upadly, na začátku 80. let znovu povstaly. Čtvrtou charakteristikou kolumbijského konfliktu jsou potom obrovské regionální rozdíly, což je způsobené především obrovskou geografickou složitostí země. Tyto podmínky silně favorizují guerrilové a paramilitární skupiny a zároveň zmenšují možnosti státu na provádění veřejných služeb zahrnující obranu a bezpečnost (Giraldo 2015). Další charakteristikou kolumbijského konfliktu je, že je extrémně násilný, na což nejvíce trpělo civilní obyvatelstvo, kdy mezi lety 1985 a 2000 byl poměr mezi počtem zabitých vojáků a zabitých civilistů 1 ku 80. To se s nárůstem násilí od roku 2000 do konce konfliktu navýšilo na 1 zabitého vojáka ku 380 zabitým civilistům. Poslední charakteristikou je potom fakt, že je to konflikt s politickými kořeny. To se objevilo především v druhé fázi konfliktu, kdy kriminální organizace začaly mít velký politický vliv, čehož zneužívaly k vlastnímu prospěchu. Tím oslabily politické instituce, prohloubily korupci a paralyzovaly potenciální akce proti těmto kriminálním aktivitám (Giraldo 2015).

Snahy o ukončení konfliktu započaly již v roce 1982 prezidentem Betancurem a takřka každý prezident od této doby se snažil zahájit mírové rozhovory s FARC-EP či jinými guerrilovými skupinami. Tím pravděpodobně nejdůležitějším byly aktivity prezidenta Barca, které v roce 1990 vedly k demobilizaci guerrilové skupiny M-19. Od roku 1980 se FARC-EP účastnilo čtyř mírových procesů. Prvním z nich je proces nazývaný „La Uribe“ během prezidentování Betancura, který ovšem nebyl úspěšný potom, co neměl dostatečnou podporu v kongresu. Dalším pokusem byl mírový proces, jež započal roku 1991 během vlády

prezidenta Gavirii, který byl ovšem bezvýsledný, jelikož obě strany dál podnikaly vojenské akce. Třetí pokus o ukončení konfliktu proběhl v roce 1999 díky aktivitám občanské společnosti, což donutilo prezidenta Pastranu zahájit mírový proces. Vzhledem k tomu, že při vyjednáváních chyběl hlavní vůdce FARC-EP Veléz, vláda nebrala snahy guerrily o ukončení konfliktu vážně, což vedlo k ukončení mírových rozhovorů v roce 2002 (Segura, Mechoulan 2017). Následná administrativa prezidenta Uribeho (2002-2010) odmítala jakékoliv započetí mírových rozhovorů s FARC-EP a ukončení konfliktu se snažila vyřešit vojenskou cestou. Uribeho vláda naopak započala demobilizační proces s paramilitárními skupinami. A proto až teprve poslední čtvrtý pokus mírového procesu mezi státem a FARC-EP, během vlády prezidenta Santose, který započal roku 2012, byl úspěšný a oficiálně ukončil ozbrojený konflikt roku 2016 (Segura, Mechoulan 2017).

2.2 Guatemalský ozbrojený vnitřní konflikt

Podobně jako kolumbijský konflikt, i v Guatemale konflikt započal v 60. letech 20. století a to konkrétně v roce 1960, kdy levicové guerrily začaly bojovat proti státním armádním složkám. Konflikt se následně podařilo ukončit pomocí mírových dohod v roce 1996.

I v případě Guatemaly nelze určit jedinou jasnou příčinu počátku ozbrojeného konfliktu, jelikož je jich velké množství, některé více a některé méně důležité. Mnoho příčin však sahá hluboko do historie. Komise pravdy shrnuje, že struktura a povaha ekonomických, sociálních a kulturních vztahů v Guatemale je hluboce „vylučující“, protichůdná a konfliktní, odrážející koloniální historii. Od získání nezávislosti totiž guatemalské elity instalovaly autokratický stát, který vylučoval většinu obyvatel z vládnutí, ve svých zákonech obsahoval rasismus a prakticky sloužil, aby chránil zájmy omezeného počtu elit (CEH 1999). To se nejvíce promítlo v nerovném přístupu k půdě, podobně jako v Kolumbii. Kromě historických příčin je také potřeba zmínit události, které započaly těsně před zahájením konfliktu. Jednou z těchto událostí je především porušení státní suverenity Guatemaly Spojenými Státy, které podporovaly svržení demokraticky zvoleného prezidenta Árbenze, jenž se snažil o sociální reformy, a především agrární reformu, která byla v Guatemale nezbytně potřebná. V prostředí studené války se tyto kroky jevily jako komunistická hrozba a navíc privatizace půdy, která patřila americké United Fruit Company, kterou Árbenz připravoval, donutila USA k podpoře jeho svržení. K moci se tak dostal Castillo Armas, jenž začal vést antikomunistickou kampaň

a mimo jiné zrušil levicově orientovanou stranu práce (PGT – Partido guatemalteco de trabajadores). Po jeho zavraždění nastoupil k moci v roce 1958 generál Miguel Ydígoras Fuentes. Historické křivdy a výše zmíněné události tak začaly vést k velkým sociálním nepokojům a také se začaly formovat první levicové ozbrojené skupiny a k začátku dlouhého ozbrojeného konfliktu tak již nestálo nic v cestě (CEH 1999).

Guatemalský konflikt je charakteristický diverzitou aktérů. Hlavními aktéry konfliktu byly stát se svými armádními složkami a také paramilitárními skupinami, kterými byly Movimiento de Liberación Nacional (MLN), jež bylo založeno s podporou USA a které bylo zároveň i politickou stranou a také další paramilitární skupina Patrullas de Autodefensa Civil (PAC), jež fungovala od roku 1982. Proti těmto uskupením stály guerrilové skupiny, mezi kterými byly od počátku nejznámějšími především Movimiento Revolucionario 13 de Noviembre (MR-13) či Fuerzas Armadas Rebeldes (FAR). Později v roce 1982 vzniklo známé guerrilové uskupení URNG, které sloučilo v té době čtyři nejdůležitější guerrilové skupiny. Mírové rozhovory o ukončení války byly nakonec vedeny mezi státem a URNG (Eckhardt 2005).

Je však potřeba říci, že guerrilová uskupení nebyla po celou dobu konfliktu dostatečně silná, aby byla schopna porazit státní síly. Pravdou je, že se spíše jednalo o státní násilí, jelikož po vyšetřování CEH vyšlo najevo, že z celkového počtu 200 tisíc obětí bylo 93% způsobeno státními silami a oproti tomu „pouze“ 3% guerrilovými skupinami (CEH 1999). Vojenské akce státu se dají rozdělit na čtyři časové fáze. První fáze probíhala mezi lety 1962-1970. Během této fáze se vojenské operace odehrávaly na západě země, v hlavním městě a také na jižním pobřeží. Oběťmi v tomto období byly především venkované, členové zemědělských organizací, profesori a studenti univerzit a středních škol a sympatizanti guerrily. Během druhé fáze od roku 1971 do roku 1977 byly represe více selektivní a rozptýlené a byly zaměřené na vůdce komunit, vedoucí odborů, katechety a studenty. Třetí fáze byla nejbrutálnější ze všech, trvala od roku 1978 do 1985 a operace byly zaměřeny na oblasti Quiché, Huehuetenango, Chimaltenango, Alta a Baja Verapaz, Costa Sur a také na hlavní město. Naprostá většina obětí v tomto období byla mayského původu. V poslední fázi mezi lety 1986-1996 byly vojenské operace zaměřeny stejně jako ve fázi předchozí na mayské obyvatelstvo a některé komunity ladino⁵ (CEH 1999: 28).

⁵ Dle guatemalského ministerstva školství je populace Ladino charakterizována jako heterogenní populace se španělštinou jako mateřským jazykem, směsí hispánských a indigenních kulturních prvků a stylem oblékání považovaným za západní (Ministerio de Educación 2009).

Za počátek mírového procesu v Guatemale můžeme považovat rok 1987, kdy byla podepsána dohoda Esquipulas II mezi zeměmi Střední Ameriky, která prosazovala národní rekongregaci, demokratizaci, svobodné volby, konec podpory neregulárním silám, kontrolu zbraní a pomoc uprchlíkům. Ačkoliv tato dohoda nezahrnovala strukturální změny v interních záležitostech jednotlivých zemí, položila základy pro ukončení národních i regionálních konfliktů a pro prevenci války. Po podpisu této dohody následně každá země Střední Ameriky, ve které probíhal konflikt, zahájila svůj vlastní mírový proces zahrnující interní vyjednávání a dialog. V Guatemale byl tento mírový proces ukončen úspěšně podepsáním mírové dohody, přičemž trval dlouhých 9 let (Alvarez, Prado 2002). Předznamenáním počátku mírového procesu byl rok 1983 a vznik tzv. Contadorské skupiny, která zahrnovala Panamu, Mexiko, Kolumbii a Venezuelu a vznikla jako reakce na eskalaci konfliktů ve Střední Americe a představovala multilaterální prostor, který podporoval řešení konfliktů v regionu. Tato skupina vytvořila v roce 1984 tzv. Contadora Act on Peace and Cooperation in Central America, který obsahoval závazky k míru, demokratizaci, regionální bezpečnosti a ekonomické spolupráci. O rok později navíc vznikla tzv. Skupina z Limy, která zahrnovala Argentinu, Brazílii, Peru a Uruguay, jež podporovala snahy Contadorské skupiny. V roce 1986 vydala Skupina z Limy společně s Contadorskou skupinou tzv. Zprávu z Carabellady, vyzývající k dosažení míru. O několik dní později byla tato zpráva podepsána pěti státy Střední Ameriky a od té doby je známa jako Guatemalská Deklarace. To položilo základy dalším budoucím setkáním hlav zemí Střední Ameriky (CEG 2017: 5).

2.3 Role indigenního hnutí v rámci guatemalského mírového procesu

V rámci guatemalského indigenního sektoru nejprve v první kapitole zanalyzují, jak se od začátku mírového procesu vyvíjel, jako síla dožadující se svého „slova“ v rámci vyjednávání o míru, jaké aktivity jednotlivé organizace (GAM, CUC, COMG, APM) používaly během mírového procesu, tedy zda se přikláněly spíše k extrainstitucionálním či institucionálním aktivitám a jak na to reagoval stát. Pakliže některé organizace používaly institucionální aktivity, budu také analyzovat, zda to pro danou organizaci následně znamenalo její deradikalizaci a kompletní zanechání disruptivních akcí či v nich nadále pokračovala. Na konci kapitoly mezi sebou jednotlivé organizace a jejich strategie porovnáám.

V druhé kapitole následně představím návrhy Asamblea Sociedad Civil (ASC), jejíž součástí byl indigenní sektor, v rámci jednotlivých dimenzí tranzitivní spravedlnosti, kterými jsou právo na pravdu, reparace obětí, spravedlnost a institucionální reformy a budeme analyzovat jejich úspěšnost, respektive zapracování do konečné dohody na ukončení konfliktu.

2.3.1 Vývoj a strategie indigenního hnutí v Guatemale

I přesto, že stát po celou dobu ozbrojeného konfliktu používal proti organizacím občanské společnosti represe, již od počátku své existence byly CUC (1978) a GAM (1984) velice aktivní. Vzhledem k tomu, že GAM byla indigenní organizace zabývající se lidskými právy, jejím cílem po celou dobu mírového procesu bylo vytvoření vyšetřovací komise, která určí viníky během ozbrojeného konfliktu a následně je potrestá. Příčinou tohoto zaměření byl nejprve fakt, že v roce 1984 vytvořil stát komisi, která měla vyšetřovat zmizení osob. Výsledkem vyšetřování bylo, že za ani jedno zmizení či únos není zodpovědný stát a jeho složky. Vzhledem k tomu, že GAM předkládala důkazy odhalující aktivní roli státních bezpečnostních složek ve více než sedmistech případech, považovala výsledek vyšetřování za frašku a od té doby se dožadovala v tomto směru spravedlnosti (GAM 2007). V roce 1986 se stal díky svobodným demokratickým volbám Cerezo prezidentem a následně po převzetí moci schválil nařízení 8-86, jež poskytovalo politickou amnestii za běžné trestné činy mezi lety 1983-1986, což znamenalo vyhnutí se trestu za genocidu pro příslušníky armády. Vzhledem k tomu, že pro GAM byli jasnými viníky porušování lidských práv během konfliktu bezpečnostní složky státu, rozhodnutí Cereza velmi zklamalo. Organizace se proto rozhodla skrze oficiální vyjednávání s prezidentem nejprve předložit institucionální cestou požadavek na vytvoření vyšetřovací komise, která by měla vyšetřovat a následně soudit viníky porušování lidských práv během ozbrojeného konfliktu. Požadavky GAM však zůstaly nevyslyšeny, a proto se organizace radikalizovala a začala se soustředit na aktivitu „v ulicích“. Do konce roku podnikla několik pochodů s požadavkem na vytvoření vyšetřovací komise či protesty namířené proti armádě. Díky tomu byla vládou nařčena z komunistických praktik, a členové GAM začali dostávat výhrůžky (GAM 2007). Navíc, poté co se organizaci podařilo obsadit Národní palác s požadavkem na vytvoření komise, byli její členové z místa násilně vytlačeni policií. I přes násilnost bezpečnostních složek zachycených na fotografiích ministr vlády Peralta prohlásil, že policie jednala v mezích zákona (Schirmer 2001). Požadavky GAM tak zůstaly nevyslyšeny. Po nástupu demokratické vlády a Cereza v roce

1986 nejprve GAM zvolila institucionální cestu, která však nebyla úspěšná a následkem toho se rozhodla pro radikalizaci.

V roce 1987 se v rámci protestů opakoval podobný scénář, kdy se mezi červnem a červencem znovu uskutečnila další série pochodů a tentokrát obsazení guatemalského kongresu. Cílem těchto aktivit byla stejně jako předešlý rok snaha o vytvoření vyšetřovací komise a k tomu do dvou měsíců výsledky jejího vyšetřování. Tyto protesty nesly své ovoce, jelikož prezident se znovu sešel s GAM a přislíbil vytvoření komise, která ovšem nebude soudit, ale pouze vyšetřovat. Ta však nikdy nezačala fungovat. Nedlouho poté se organizace znovu pokusila prosadit své požadavky institucionální cestou, a to když Nineth Montenegro, vůdkyně GAM, v doprovodu dalších členů vznesla obžalobu na 22 členů bezpečnostních složek. Žaloba však byla zamítnuta a GAM se tak znovu zaměřila na extrainstitucionální aktivity. Na konci roku se organizace připojila k protestnímu pochodu syndikátů sdružených v tzv. UNSITRAGUA z Amatitlánu do hlavního města a během pochodu se dožadovala potrestání státních složek za zločiny proti lidskosti, tedy v podstatě to samé o co žádala pár měsíců dříve skrze oficiální žalobu (GAM 2007). Stejného pochodu se také účastnila CUC, která v roce 1985 prošla zásadní změnou, když se spojila s URNG a jasně určila principy, za které hodlala bojovat. Těmi jsou „Matka Země“ (půda), spravedlivé platy, demilitarizace, zrušení PAC, lidská práva a konec diskriminace indigenní populace (CUC 2007). Ve svých aktivitách se však zaměřovala výhradně na problém půdy a platů. Stejně jako GAM se nejprve snažila vznést své požadavky na tato témata institucionálně, ale poté, co Cerezo žádným způsobem nereagoval, zvolila jinou strategii, a kromě menších stávek, díky kterým se podařilo dotlačit vládu ke zvýšení platů o pár centů, se také připojila k pochodu syndikátů. Tento pochod byl první velká protestní akce od reorganizace CUC a dožadovala se při něm agrární reformy a zvýšení platů. Ačkoliv protestní akce zahrnovala velký počet protestantů, vláda na požadavky GAM ani CUC nereagovala a tuto akci s pomocí armády a policie potlačila (GAM 2007, CUC 2007). CUC se tak ve smyslu svých aktivit vyvíjela podobně jako GAM. Nejprve snaha o oficiální vyjednávání, při kterém vláda nereagovala na požadavky a následná radikalizace aktivit.

Rok 1987 byl velice důležitý pro guatemalskou populaci, jelikož byla podepsána dohoda Esquipulas II, znamenající počátek mírového procesu v zemi (Alvarez, Prado 2002). Započítí mírového procesu však pro indigenní organizace neznamenal zastavení svých akcí.

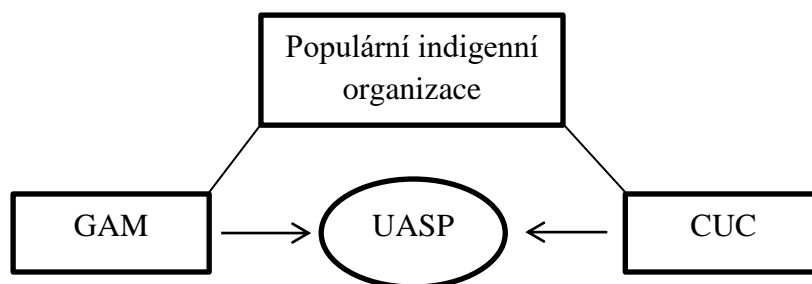
GAM, CUC a další indigenní organizace⁶, které v tomto období vznikaly, se od roku 1988 začaly spojovat do nově vytvořené UASP (Unidad de Acción Sindical y Popular) a udržovat spolu úzký vztah⁷. Toto nejlépe dokumentuje fakt, že CUC se hned na začátku roku 1988 připojilo k UASP v manifestacích požadujících zvýšení platů pro rolníky. Namísto toho, aby vláda těmto požadavkům vyhověla se za spojení s UASP členům organizace začalo dostávat značný počet výhrůžek. Toto však CUC nezastrašilo a dál pokračovalo ve svých protestech. Největší z nich se uskutečnil na začátku roku 1989, kdy více než 50 tisíc rolníků započalo stávkou, ve které žádaly zlepšení podmínek při práci, nárůst platů a agrární reformu. Ačkoliv stávkou tvrdě potlačovala především policie a armáda, o několik dní později se protestantům podařilo vymoci si malé zvýšení platů i zlepšení podmínek, o agrární reformě však nemohla být řeč (CUC 2007). Především z iniciativy katolické církve a jejich hlavních představitelů se v tomto období podařilo vytvořit Národní rekondilační komisi (Comisión Nacional de Reconciliación – CNR) a jejím prezidentem se stal představitel katolické církve Monsignor Rodolfo Quezada (CEG 2017). Prostřednictvím této komise se dařilo tlačit válčící strany k vyjednávání. Za tím účelem CNR hodlala svolat Velký národní dialog a na uskutečnění tohoto dialogu ve velké míře tlačila také GAM. Guatemalský kongres totiž v roce 1988 schválil nařízení 32/88 o amnestiích⁸, což členy GAM pobouřilo, jelikož zákon byl selektivní a zvýhodňoval příslušníky armádních složek. Z toho důvodu uspořádali protestní pochod požadující anulování nařízení. Tento protest byl však bez vládní odezvy, a tak GAM doufala, že se jí zrušení nařízení podaří prostřednictvím dialogu. Kromě toho se GAM snažila odkrýt zločiny státu nalézáním ilegálních hřbitovů, vytvořených státními složkami a podala několik peticí k soudům, aby byli mrtví na těchto hřbitovech vykopáni za účelem zjištění pravdy. Ignorance vlády však znovu znamenala radikalizaci GAM, která v průběhu roku bez legálního povolení provedla exhumaci na dvou nelegálních hřbitovech, kde bylo pohřbeno několik venkovanů. To však také zůstalo bez odezvy státu (GAM 2007). Následující diagram ukazuje první spojování indigenních organizací v rámci UASP.

⁶ CERJ (Comunidades Étnicas Rujunel Junam), CONAVIGUA (Coordinadora Nacional de Viudas de Guatemala), CONDEG (Consejo Nacional de Desplazados de Guatemala), CCPP (Comisiones Permanentes de Refugiados en México), CPR (Comunidades de Población en Resistencia).

⁷ Ačkoliv organizace spolu do té doby nespolupracovaly, CUC dopomohla v roce 1987 ke vzniku CONDEG, CONAVIGUA a CERJ (CUC 2007)

⁸ zprošťovalo viny ty, kdo spáchaly politický a běžný trestný čin proti politickému a veřejnému pořádku a sociálními klidu

Diagram č. 1: Vztahy indigenních organizací a jejich koordinace na počátku mírového procesu

Dialog se uskutečnil v roce 1989 a účastnilo se ho 84 osob, které reprezentovaly 47 organizací občanské společnosti, včetně populárních indigenních organizací a CNR, kde se také nacházeli někteří zástupci vlády (Alvarez, Prado 2002). Dialog tak byla další šance pro GAM a CUC předložit své požadavky institucionální formou. GAM se kromě zrušení nařízení o amnestiích dožadovala konce porušování lidských práv státem a jeho složek, vytvoření vyšetřovací komise, a následné trestání viníků, zrušení PAC a dalších paramilitárních složek a postarání se o pozůstalé oběti, jejichž požadavkům by měl stát naslouchat a plnit je. CUC během dialogu nabízela návrhy na témata půdy a to především její restituce, lidských práv, diskriminace indigenní populace a volala po tom, aby byla možnost svobodně se shromažďovat, jelikož během poklidných protestů její členové čelili výhrůžkám státu a represím (GAM 2007, CUC 2007). I když pouhá možnost dialogu mezi širokým spektrem občanské společnosti představovala úspěch, neúčastnil se ho CACIF jako představitel ekonomických elit země, ani URNG s představiteli armády. Vzhledem k této neúčasti klíčových skupin, nepříliš velkého zájmu některých sektorů, a nakonec také malé mediální publicity dialog neměl na změnu poměrů ani přijetí požadavků žádný dopad (Krznaric 1999).

CUC i GAM tak pokračovaly ve svých extrainstitucionálních aktivitách. Na konci roku 1989 se CUC díky mohutnému pochodu z Chimaltenanga do hlavního města podařilo dotlačit vládu k tomu, aby schválila zákon o zvýšení platu za hodinu (Ley de Bonificación Incentivo), což však pro organizaci ještě nebylo dostatečné, a proto společně s UASP započalo na konci ledna příštího roku velkou stávkou, které se účastnilo 60 tisíc rolníků. To donutilo vládu jednat a skrze vytvořenou komisi se sešla s CUC a UASP, jejichž požadavky po dlouhých rozhovorech nakonec vedly k úspěšnému konci, jelikož stát zavedl zákon o minimální mzdě. Na druhou stranu, stát započal velkou militarizaci Costa del sur, kde protesty probíhaly, jejich zvýšenou kontrolu a zároveň označování CUC jako organizace, která je součástí URNG. Je pravdou, že s guerrilou CUC spolupracovala, ovšem stále byla

samostatnou a nezávislou organizací a součástí URNG tak nebyla (CUC 2007). GAM dále kladla důraz na vytvoření vyšetřovací komise a z toho důvodu v květnu 1990 zabrala kanceláře Červeného Kříže, dožadující se schůzky s prezidentem. UASP jako spojenec GAM tuto akci podpořil a tlačil na státní zastupitelství lidských práv, aby tuto schůzku zprostředkovalo. GAM se nakonec sešla s viceprezidentem Carpiem, který přislíbil odpovědět na požadavky organizace, avšak o týden později bylo vytvoření nové komise zamítnuto, jelikož vláda se domnívala, že již existují podobné mechanismy (GAM 2007).

V roce 1990 se však začala svého hlasu dožadovat Mayská populace. SPEM (Seminario Permanente de Estudios Mayas), což je soukromá entita tvořená profesionály, studenty a mayi, uspořádala fórum mezi mayskými lidry⁹ a prezidentskými kandidáty¹⁰. Mayská lidra prezentovali několik požadavků v rámci etnické politiky země a zároveň zjišťovali politiku prezidentských kandidátů na toto téma. Výsledkem toho bylo, že žádný z kandidátů jasně neosvětlil svoji politiku ani plán (Fischer, McKenna Brown 1997). Toto setkání však představovalo jeden ze zlomů pro mayskou populaci, jelikož se během něj vytvořilo spojení mayských nezávislých institucí, což o rok později vedlo k vytvoření COMG (Consejo de Organizaciones Mayas de Guatemala), jež začala sdružovat 15 nezávislých mayských entit. COMG následně na základě požadavků přednesených prezidentským kandidátům vytvořila dokument *Derechos Específicos del Pueblo Maya* (1991). V něm jsou detailně popsána mayská práva na identitu, jazyk, kulturu a také prostřednictvím něj vyzývá stát, aby Mayové byli ve vyjednávání o míru uznáni jako Mayové a měli stejná práva jako Ladinos. Dokument je velmi důležitý pro celé mayské hnutí, jelikož na jeho základě bude COMG vystupovat po celou dobu mírového procesu. Kromě tohoto dokumentu COMG vytvoří tzv. Delegación para la Ratificación del Convenio 169 (Delegación169), za účelem projednání možných aktivit, které povedou ke schválení tzv. Convenio 169 s názvem Pueblos Indígenas y Tribales en Países Independientes¹¹. Delegación169 a členové této „větve“ COMG však vzali aktivity do svých rukou a započali rozhovory s ministerstvem práce. Zbytek členů COMG však byl proti, jelikož organizace nechtěla spolupracovat se státními složkami, a tyto dvě instituce se tak posléze oddělily.

⁹ Jelikož Mayská komunita představuje naprostou většinu indigenní populace v Guatemale, i v rámci CUC a GAM byla naprostá většina Mayů. Rozdílem však bylo, že ti se prozatím veřejně a oficiálně k tomuto etniku nehlásili, a proto se tohoto fóra neúčastnili.

¹⁰ Fórum bylo uskutečněné v říjnu 1990 během kampaně na prezidentské volby, které se měly konat 11. listopadu stejného roku.

¹¹ Tato dohoda byla v roce 1989 vytvořena Mezinárodní organizací práce a hned od svého počátku se stala nejdůležitějším mezinárodním instrumentem, který garantuje práva indigenní populace (Organización Internacional del Trabajo 2014).

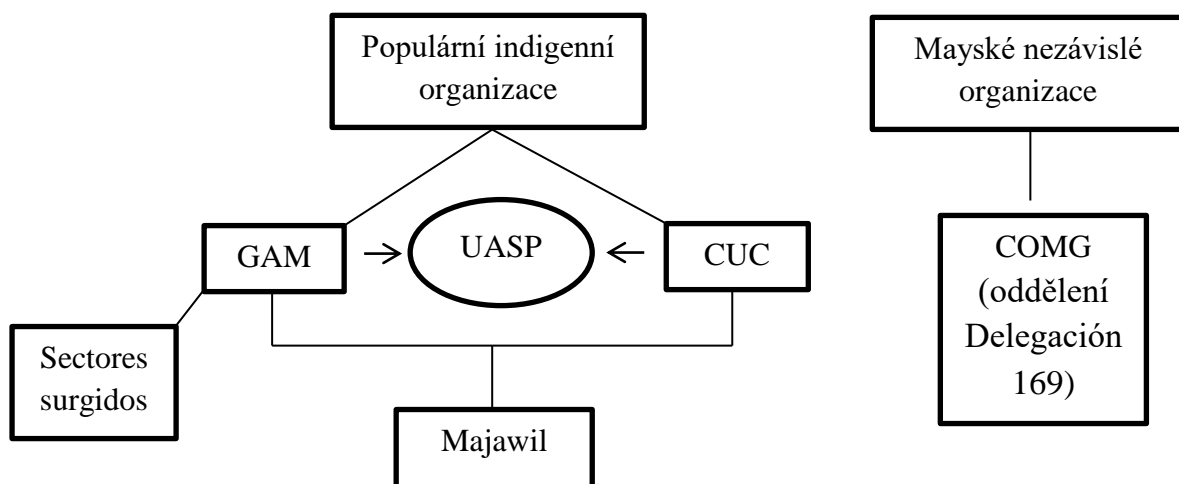
Delegación¹⁶⁹ bude později součástí APM a vyjednáváním o Convenio 169 s ministerstvem práce tak předznamenávala pozdější směr APM, která se zaměřovala na spolupráci se státem. COMG naopak od svého počátku pracuje v komunitách a soustředí se na zachování a rozvoj kultury, tedy usiluje o zachování jisté autonomie na státu. Příkladem těchto aktivit je snaha organizace o kvalifikování a profesionalizaci mladých Mayů, která spočívala ve vytvoření vzdělávacích pomůcek, využitých pro následné neformální „mayské“ vzdělání či revitalizování mayského náboženství. Na rozdíl od populárních indigenních organizací tak strategií COMG není organizování velkých sociálních protestů, skrze které by se dožadovala splnění svých požadavků a nakonec také ani interakce s vládou skrze institucionální cestu. (Bastos, Camus 1996).

Ve stejném roce se také slavilo 500 let od indigenní resistance vůči kolonialismu a této kampaně se zúčastnila velká část organizací, které se věnují indigenním otázkám. Během této kampaně se utvořila tzv. Coordinadora Maya Majawil Q'ij (Majawil), která začala zahrnovat všechny indigenní populární organizace, a tedy i GAM s CUC. Tímto spojením se také připojené organizace veřejně přihlásily k mayské populaci. Nutno však dodat, že ačkoli se takto veřejně přihlásily k mayské populaci, jejich zájmy byly širší. Dříve se například spojily s UASP a od roku 1991 se vyjma CUC¹² spojily v instituci Coordinadora de Sectores Surgidos por la Represión y la Impunidad (Sectores Surgidos) jako organizace, které reprezentovaly ozbrojeným konfliktem postihnuté obyvatelstvo (Bastos, Camus 1995). Kampaně populární a indigenní resistance se zúčastnila také COMG, která se již od počátku k mayské komunitě hlásí, a proto se tento moment v historii Guatemaly dá považovat za začátek mayského hnutí. Mezi Majawil Q'ij a COMG však začaly vznikat tenze, což se ukázalo během kampaně na setkání v Quetzaltenangu, na které obě dvě větve vyjádřily své různé pohledy na etnickou exkluzi, i přesto však setkání uzavřely společným pochodem, jejímž tématem však nebyly žádné požadavky (Bastos, Camus 1995). Rozpor mezi těmito dvěma větvemi se dá vysvětlit především ve způsobu jejich aktivity a celkového směřování. Populární organizace jsou zaměřeny na třídní problémy a mayské nezávislé organizace je kritizují, že se soustředí výhradně na ekonomické a třídně založené požadavky, zatímco COMG, spojující mayské nezávislé organizace se věnuje otázkám etnickým. Populární organizace těmito mayským institucím naopak vyčítají jejich pouhé kulturní a lingvistické zaměření, které nezahrnuje boj za univerzální lidská práva. Dalším rozdílem je, že populární

¹² CUC se od roku 1992 začne slučovat s CONDEG, CONIC (Coordinadora Nacional Indígena y Campesina), a CONAMPRO, čímž vznikne v roce 1993 organizace CNOC (Coordinadora Nacional de Organizaciones Campesinas) jako zástupce campesino organizací.

organizace vznikly v 80. letech především jako reakce na situaci v zemi, kterou vytvořil ozbrojený konflikt, a ačkoliv některé organizace, které COMG tvoří, vznikly také v tomto období, není to reakce na ozbrojený konflikt, jelikož otázky etnicity, na které se zaměřují, sahají až do koloniálního období¹³. COMG navíc jak již bylo zmíněno po svém vzniku zvolila odlišnou strategii, oproti populárním organizacím, jelikož její aktivitou nebyly sociální protesty, ani institucionální aktivita. Níže zpracovaný diagram ukazuje vytvoření COMG, která nespolupracovala s ostatními populárními indigenními organizacemi, čímž se vytvořily tzv. dvě větve v rámci indigenního sektoru.

Diagram č. 2: Dvě větve indigenních organizací (Populární indigenní a Mayské nezávislé) a jejich vztahy

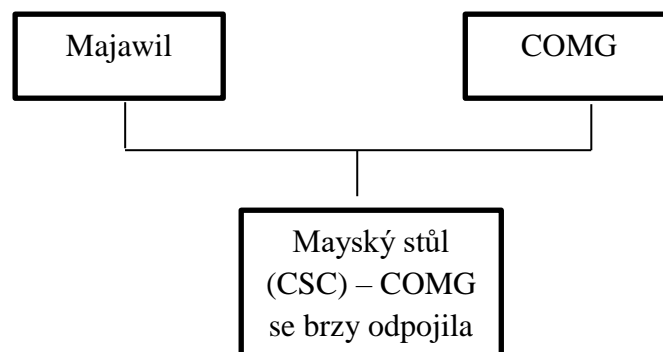
Ačkoliv nejdůležitější událostí pro indigenní obyvatelstvo bylo setkání v Quetzaltenangu a spojování indigenních organizací, CUC i GAM pokračovaly i ve vlastních protestech. CUC po celý rok organizovalo menší stávkové akce i díky tomu, že pracovníkům nebyla vyplácena slíbená výše platů a GAM nadále kombinovala extrainstitucionální a institucionální aktivity, když kromě zamítnutého požadavku v kongresu na vytvoření termínu osoba zadržovaná-zmizelá¹⁴ s tím účelem, aby nelegální zadržení osoby bylo trestným činem, nadále také neúspěšně protestovala v ulicích za vytvoření vyšetřovací komise. V roce 1992 díky dřívějším rozhovorům v Metepecu byla vytvořena tzv. CSC (Coordinadora de Sectores

¹³ Nutno však dodat, že součástí populárních organizací je i CUC, která se soustředí mimo jiné také na otázky půdy a jejího vlastnictví, což je problém, který také sahá až do koloniální minulosti Guatemaly.

¹⁴ Označení, které do svých zákonů zavedly některé latinskoamerické země po diktaturách ze 70. a 80. let. Označení zahrnuje oběti únosů a zmizení, spáchaných státními složkami.

Civiles), která kromě ostatních sektorů občanské společnosti sdružovala také obě větve mayských organizací, tedy Majawil a COMG. V rámci CSC je následně vytvořen tzv. „mayský stůl“, u kterého měly být řešeny mayské problémy. Během tohoto setkání se tenze mezi populárními organizacemi a COMG již projevila naplno. Populární organizace totiž během setkání zcela ovládly diskuze, prosazovaly pouze svoje návrhy a nedaly prostor COMG a jejím návrhům týkajících se práv Mayů sepsaných v dokumentu *Derechos Específicos del Pueblo Maya*. COMG proto mayský stůl opustila a výsledný dokument, který obsahoval především témata demilitarizace a půdy, a jež byl zaslaný vyjednávacím stranám, nepodepsala (Garcia 2006). Kromě toho však také CSC vytvoří dokument, jenž vyzývá obě vyjednávací strany, aby sektory občanské společnosti připustily k vyjednávání a naslouchaly jejím návrhům na každé diskutované téma a o rok později další dokument, který vyzývá k započnutí mírového jednání, které se v daném období pozastavilo, které jsou podepsány všemi našimi třemi zkoumanými organizacemi (CSC 1992, 1993). To bylo tedy poprvé, kdy se COMG dožadovala svého požadavku skrze přímou a oficiální interakci se státem, ačkoliv to bylo v rámci širšího uskupení CSC. Následující diagram poukazuje na první spojení dříve vytvořených tzv. dvou větví v rámci indigenního sektoru.

Diagram č. 3: Diagram znázorňující spojení dvou větví indigenních organizací do Mayského stolu

V roce 1993 nastane v Guatemale politická krize, jelikož prezident Serrano se pokusí o tzv. autogolpe. Ve světle této události se mayské nezávislé instituce, které formují COMG a odešli od mayského stolu, rozhodly rozšířit a spojují se s novou organizací MNMR (Movimiento Nacional de Resistencia Maya) a znovu s Delegación 169, od které se dříve odtrhla a následně uspořádají shromáždění všech mayských organizací (i z mayského stolu) za účelem koordinace společného stanoviska k nastalé politické situaci. Populární indigenní

organizace tvořící „mayský stůl“ hodlaly během politické krize participovat a vytěžit z ní co nejvíce, zatímco COMG viděla problém autogolpe jako problém ladino, který nemá nic společného s Mayi. Tento krok přesně zachycuje strategii COMG, která se státem nechtěla jít do žádné interakce a když ano, tak pouze ve výjimečných případech, ve spojení s dalšími organizacemi, dožadující se participace na vyjednávání o míru. Z toho důvodu se organizace mayského stolu rozhodnou dále nespolupracovat a vzniká tak nová entita APM (Asamblea Permanente del Pueblo Maya), která sdružuje organizace Delegación169, MNMR a COMG. O pár dní později se navíc odtrhává také COMG a tak APM bude tvořit především Delegación169 a MNMR (Cojtí 1997).

Během politické krize hodlá velká část organizací občanské společnosti začít vystupovat proti nedemokratickému kroku Serrana a z toho důvodu se spojí ekonomické elity, politici, syndikáty, Majawil a mezi nimi i CUC a GAM a vytvoří INC (Instancia Nacional de Consenso) (Bastos, Camus 1995). Mayské nezávislé instituce pod hlavičkou COMG se ovšem nepřidávají, jelikož jak už bylo zmíněno, se domnívají, že to není mayský problém. INC je nakonec úspěšná a Serrano je odstraněn z prezidentské funkce, a navíc je díky politickému tlaku GAM a dalších indigenních populárních organizací stanoven na 21.června Národní den proti vynuceným zmizením (GAM 2007). Tím však práce INC nekončí, jelikož poté, co se dožadovala odstoupení Serrana, také žádá odstoupení některých jeho stoupenců ve vládě. Tento požadavek ovšem představoval problém uvnitř INC, neboť populární indigenní organizace spojené v Majawil, požadovaly kompletní depuraci a odstoupení všech členů vlády a za účelem toho také vedou sociální protesty v hlavním městě. Později nový prezident Carpio uspořádá referendum na některé konstituční změny a také částečnou depuraci, na což populární indigenní organizace, nově sloučené do IUCM (Instancia de Unidad y Consenso Maya), jež vznikla za účelem rozšíření o další organizace¹⁵, reagují odmítavě a vyzývají své příznivce, aby k urnám nechodili. Naopak APM se vůči INC po celou dobu její aktivity stavěla odmítavě a nevstoupila do ní. Co se týče referenda, APM vyzývala své podporovatele, aby využili demokratického práva hlasovat, ovšem volbu již nechala na nich (Brett 2006). Referendum nakonec ukázalo, kolik má IUCM příznivců a jakou mají její organizace sílu, jelikož ačkoliv se podařilo odsouhlasit navrhované změny, absence voličů činila přes 80 %

¹⁵ IUCM tvoří: Asociación de Cristianos de Guatemala (ACG), CONAVIGUA, CONDEG, CERJ, CUC, Majawil, CRP, Comisiones Permanentes de Refugiados-Retornados (CCPP), Coordinadora Mam de Desarrollo Integral (COMADI), CONIC, Comunidad de Refugiados Victoria 20 de Enero, COJDAGUA, Defensoría Maya, GAM, Hermandad de Prebisterios Mayas, Frente Indígena Nacional/Sociedad Ixim (SI), Movimiento de Ayuda Mútua (MOVAM), Organización de Mujeres Mamá Maquín, Grupo Waq'xaqib'B'atz' a další iniciativy regionálního a lokálního charakteru

(Prensa Libre 1994). Nová APM po konci politické krize začala představovat tzv. třetí cestu, jelikož hodlala ihned začít spolupracovat s guatemalskou vládou a své požadavky předestírat skrze zapojení se do politiky, tedy institucionální cestou, kvůli čemu se také dříve odtrhla COMG. Prvním pokusem potom, co se vlády ujal Carpio bylo navrhnoutí člena APM Cajase, který dříve také působil v COMG, jeho viceprezidentem. Tento návrh byl však prezidentem odmítnut. Na rozdíl od GAM a CUC se však APM ani po odmítnutí svého požadavku vládou, neradikalizuje, ale dále usiluje o své cíle institucionální cestou. Carpio následně jmenuje Alfreda Taye ministrem školství a Manuela Salazara Tetzahuica jeho viceministrem. Ačkoliv jsou oba politici mayského etnika, na jejich zvolení neměla APM ani žádná jiná indigenní organizace žádný vliv. Jediná APM se však jejich zvolení snaží využít pro svoje účely a vytvoří tak koalici s těmito státními aktéry. Díky této koalici s Tayem a jeho viceministrem vznikne tzv. Consejo de Educación Maya de Guatemala (CEM-G) a také fond speciálně vytvořený pro indigenní populaci (FODIGUA). Do CEM-G také díky velkému tlaku APM usednou pouze mayské členové této organizace (9). Kromě těchto úspěchů navíc Tay modifikuje zákon o vzdělání, aby se mayské členové komunit mohly podílet na volbě učitelů v těchto komunitách, dále je rozhodnuto o 4000 stipendiích pro mayské dívky či používání mayských jazyků ve školách. Ačkoliv COMG již nebyla součástí APM a nechtěla se příliš zapojovat do interakce se státem, tyto aktivity APM vítala a podpořila je. Ratifikaci Convenio 169 se však i přes vyjednávání s prezidentem zatím nedaří uskutečnit. Avšak ani tento neúspěch pro APM neznamenal změnu své strategie (Bastos, Camus 2002).

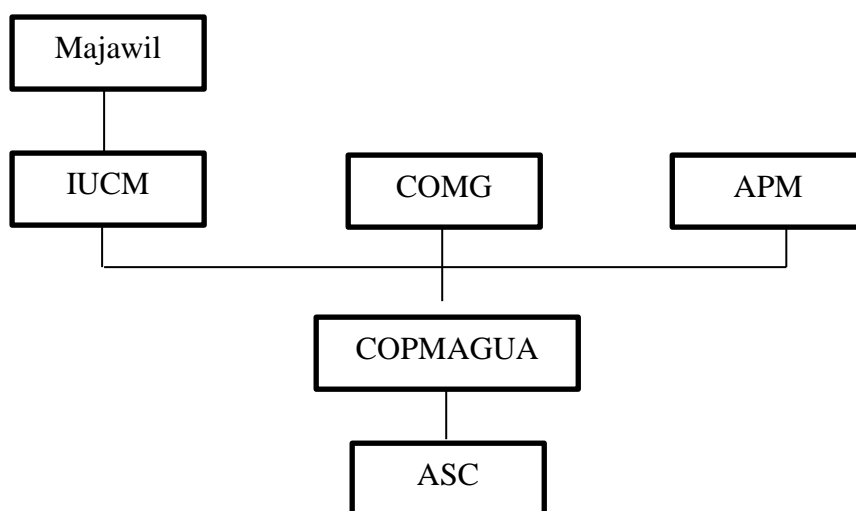
Mimo účinkování během politické krize se GAM i CUC dále objevovaly v ulicích protestujících proti stavu v zemi. GAM využívajíc obě formy nátlaku nejprve obsadila kongres a další státní budovy dožadující se podepsání Globální dohody o lidských právech a později také znovu požádala kongres o vytvoření vyšetřovací komise, což bylo následně doprovázeno protesty a manifestacemi. Odpovědi byly represe, útoky na členy GAM a celkově zvýšená agresivita ze strany státu oproti minulým rokům (GAM 2007). Politická krize tak znovu naplno ukázala strategie našich zkoumaných organizací, kdy CUC a GAM v rámci seskupení INC a pak také IUCM institucionálně vyjednávaly se státem o odstoupení Serrana, což bylo úspěšné. Potom, co však během vyjednávání bylo rozhodnuto o pouze částečné depuraci, přiklonily se znovu k extrainstitucionálním aktivitám. COMG se naopak politické krize vůbec neúčastnila a dále se věnovala svým projektům v komunitách, spočívající v zachování mayské kultury. Nově vzniklá APM se stavěla k INC odmítavě a

navíc byla teprve v začátcích. Její aktivity započly především po sesazení Serrana a nástupu nového prezidenta Carpia.

V roce 1994 se stala zásadní věc nejen pro mayskou populaci, ale také pro celou občanskou společnost, jelikož poté, co byla odsouhlasena dohoda o obnovení vyjednávání mezi vládou a URNG, vzniklo díky této dohodě ASC, které zastřešovalo většinu sektorů občanské společnosti. Jeden ze sektorů tvořila také indigenní populace, což bylo poprvé, kdy mayská komunita byla oficiálně uznána jako nezávislý aktér v rámci mírového procesu (Acuerdo Marco para la Reanudación 1994). Z toho důvodu tak mayské organizace musely překonat tenze, které mezi nimi přetrvávaly a spojit se v rámci jednoho cíle, aby položily návrhy na vyřešení mayských problémů. To se také podařilo, jelikož byla vytvořena organizace COPMAGUA (Coordinación de Organizaciones del Pueblo Maya), jež sdružovala IUCM, zahrnující populární organizace, COMG jako spojení nezávislých organizací a nově vzniklou APM, která však po vytvoření návrhů a jejich diskutování následně z organizace odešla a dále se věnovala svým aktivitám v rámci oficiální politiky (Bastos, Camus 2007). Po sepsání návrhů COPMAGUA nezůstala nečinná, ale pomocí protestů se dále dožadovala přímé participace na vyjednávání a také přijmutí návrhů ASC. Nutno říct, že protestovaly především organizace z IUCM¹⁶ a COMG se protestů klasicky nezúčastnila. Znovu se tak ukázala schopnost organizací IUCM kombinovat extrainstitucionální a institucionální aktivity. Níže zpracovaný diagram znázorňuje vytvoření třetí větve indigenních organizací, kterou je APM a následné spojení všech indigenních organizací do COPMAGUA a ASC.

¹⁶ CUC začalo zabírat velké množství statků, domáhající se restituce půdy (CUC 2007).

Diagram č. 4: Znázornění rozšíření Majawil na IUCM, vytvoření APM jako „třetí větve“ indigenních organizací a následné spojení všech v rámci ASC

2.3.1.1 Shrnutí strategií GAM, CUC, COMG a APM

Indigenní organizace, které vstoupily do COPMAGUA můžeme rozdělit na tzv. tři sektory, jelikož vykazují rozdíly, jak ve strategii svých aktivit, které během mírového procesu vykonávaly, tak v jejich zaměření. Prvním sektorem jsou populární indigenní organizace, v jejichž rámci jsme analyzovali GAM a CUC. Druhým sektorem jsou mayské nezávislé instituce spojené v COMG a třetím sektorem APM. Následně si v tabulce shrneme jejich extrainstitucionální a institucionální aktivity a také ochotu spojování se do dalších entit. Nejprve následuje shrnutí aktivit organizace GAM (viz. tabulka č.1)

Tabulka č. 1: Extraintitucionální a institucionální aktivity GAM

Extraintitucionální aktivity GAM¹⁷	
Rok, typ aktivity, požadavek	Reakce vlády
Červen - červenec 1987 - Manifestace + zabránění kongresu – snaha o vytvoření vyšetřovací komise, protesty proti armádě	represe, následně slib o vytvoření komise ¹⁸
1987 (+ CUC a syndikáty) - Manifestace – požadavek na potrestání těch, co se dopustili zločinů proti lidskosti	Bez odezvy

¹⁷ Nejsou zde popsány aktivity z let 1986, jelikož mírový proces započal až v roce 1987

¹⁸ Ta však nikdy nezačala fungovat

1988 - Pochod – proti nařízení o politických amnestiích, které vláda v tomto roce schválila	Bez odezvy
1988 – exhumace na nelegálních hřbitovech	Bez odezvy
1990 - Zabrání organizace Červený Kříž – požadavek na vytvoření komise	Odmítnuto
1991 - Manifestace před Zastupitelstvem lidských práv – vytvoření vyšetřovací komise	Výsledek: vytvoření komise
1991 - Zabrání kongresu – komise nefunguje. Nevyšetřuje spravedlivě, a proto požadavek na vytvoření nové komise	Bez odezvy
1991 v rámci Majawil + COMG – mírový pochod	Bez odezvy
1992 v rámci Majawil + COMG – mírový pochod 12. a 17. říjen – proti svátku dne rasy	Stát suspendoval slavení svátku dne rasy
1994 – Manifestace – požadavek na participaci na vyjednávání mezi URNG a vládou, konstituční reformy (v rámci COPMAGUA)	Odmítnutí participace, konstituční reformy se vyjednávaly
Institucionální aktivity GAM	
1987 – žaloba na 22 členů policie a armády	Zamítnuto
1989 – zrušení nařízení o amnestiích, vytvoření vyšetřovací komise a následné trestání jejich viníků, zrušení paramilitarismu, postarání se o pozůstalé oběti (Velký národní dialog)	bez odezvy
1989 – žádost k soudu o vykopání nelegálních hřbitovů	Bez odezvy
1991 – požadavek do kongresu na vytvoření termínu osoba zadržena-zmizelá	Odmítnuto
1992,1993 – dokumenty předložené vládě žádající o participaci vyjednávání mezi vládou a URNG a započetí tohoto vyjednávání (v rámci CSC)	Participace odmítnuta, vyjednávání se obnovilo až v roce 1994
1993 – vyjednávání s vládou s požadavkem na institucionalizaci Národního dne proti vynuceným zmizením (v rámci IUCM)	Ano – 21. června
1993 – vyjednávání s vládou ve snaze o odstoupení Serrana (v rámci INC)	Ano
1994 – návrhy v rámci ASC	Analýza v další kapitole

Spojení do dalších entit

Postupně součástí UASP (1989) - Sectores Surgidos (1991) – Majawil (1991) - CSC (1992) - INC (1993) - IUCM (1993) – COPMAGUA, ASC (1994)

Jak si lze všimnout, GAM během mírových procesů používala oba typy aktivit. V rámci extrainstitucionálních to byly pochody, zabránění budov či exhumace na nelegálních hřbitovech a institucionálními aktivitami byly podání obžaloby, vyjednávání s vládou a dalšími vládními institucemi či oficiální požadavky v rámci dalších entit jako byly CSC, INC či IUCM. Požadavky předložené vládě institucionální cestou byly v drtivé většině odmítnuty či bez reakce. Jedinými momenty, kdy vláda odsouhlasila požadované změny, bylo v případě, že se GAM spojila s dalšími institucemi. Tím, že organizace své aktivity vždy zradikalizovala, se potvrdila teorie teoretiků Pruijta a Suh, kteří tvrdí, že institucionalizace nemusí nutně vést k deradikalizaci hnutí. Selhání institucionalizovaných kanálů naopak téměř vždy vedlo k návratu k radikálnějším formám aktivit organizace a disruptivní akce tak dále sloužily jako prostředek tlaku na vládu. Ani extrainstitucionální aktivity však nepřinesly úspěch co do naplnění požadavků vznášených organizací. Ve většině případů vláda opět nereagovala a dokonce se nejednou uchýlila k represím proti účastníkům jednotlivých protestů. V další kapitole bude analyzována úspěšnost podaných návrhů skrze ASC. Následně však budou shrnuty aktivity organizace CUC (viz. tabulka č. 2)

Tabulka č. 2: Extrainstitucionální a institucionální aktivity CUC

Extraintitucionální aktivity CUC	
Rok, typ aktivity, požadavek	Reakce vlády
1987 s GAM a syndikáty - Pochod – zvýšení platů a zlepšení podmínek pracujících	Bez odezvy
1988 s UASP - Pochod – požadavek agrární reformy, zlepšení ekonomické situace rolníků.	Výhrůžky uvězněním, následné zvýšení platu
1989 s UASP - Stávka – zvýšení platů a zlepšení podmínek pracujících, agrární reforma.	Represe, militarizace, následné zvýšení platů
1989 – Pochod – požadavek schválení tzv. Ley de Bonificación Centivo	Ano
1990 - Stávka – zvýšení platů	Ano
1991 – Stávky po celý rok – zvýšení platů a zlepšení	Bez odezvy

podmínek pracujících, agrární reforma	
1991 v rámci Majawil + COMG – mírový pochod	Bez odezvy
1992 v rámci Majawil + COMG – mírový pochod 12. a 17. říjen – proti svátku dne rasy	Stát suspendoval slavení svátku dne rasy
1992-1993 - Soustavné stávky pracujících – zvýšení platů a zlepšení podmínek pracujících, agrární reforma	Represe
1993 - Manifestace a zabránění kongresu – požadavek na vytvoření vyšetřovací komise, depurace vlády, konstituční reforma, snížení počtu členů armády, zákaz nabírání do armádních složek, demilitarizace, participace mayů (v rámci IUMC během politické krize)	Uspořádání referenda, ve kterém odsouhlasena částečná depurace a konstituční reformy v rámci státních institucí
1994 – pochody, stávky - agrární reforma	Bez odezvy
1994 – Manifestace – požadavek na participaci na vyjednávání mezi URNG a vládou, konstituční reformy (v rámci COPMAGUA)	Odmítnutí participace, konstituční reformy se vyjednávaly
1995 – zabránění statků – požadavek restituce půdy	Výhrůžky, že protestující budou uvězněni
1996 – pochody, stávky – agrární reforma	Bez odezvy
Institucionální aktivity CUC	
1989 – návrhy na témata půdy, lidských práv, diskriminace indigenní populace a také svobody shromažďování (Velký národní dialog)	Bez odezvy
1992,1993 – dokumenty předložené vládě žádající o participaci na vyjednávání mezi vládou a URNG a započetí tohoto vyjednávání (v rámci CSC)	Participace odmítnuta, vyjednávání se obnovilo až v roce 1994
1993 – vyjednávání s vládou ve snaze o odstoupení Serrana (v rámci INC)	Ano
1993 – návrhy v rámci ASC	Analýza v další kapitole
Spojení do dalších entit	
Postupně součástí UASP (1989) – Majawil (1991) - CSC (1992) – CNOC (1993) - (1993) - INC (1993) - IUCM (1993) – COPMAGUA, ASC (1994)	

Organizace CUC se dožadovala především lepších ekonomických podmínek pro rolníky a agrární reformu. Během mírového procesu se vyznačovala především extrainstitucionální aktivitou, která spočívala v pochodech, stávkách či zabírání statků, zatímco institucionální aktivitu prakticky nevyužívala, a pokud ano, tak ve většině případů ve spojení s dalšími entitami. Prvním pokusem o institucionální aktivity bylo jednání s prezidentem Cerezem ještě před zahájením mírového procesu¹⁹. Avšak ignorace požadavků ze strany vlády přiměla organizaci radikalizovat se a stejně jako GAM se přiklonila k disruptivním akcím. Nutno říct, že ty byly relativně úspěšné, jelikož se CUC dařilo postupně nutit vládu zavádět vyšší platy a zlepšovat podmínky pro pracující, ovšem v rámci agrární reformy, která se z hlediska mírového procesu jeví jako klíčová, nebyla po celou dobu přijata žádná změna. Z důvodu této relativní úspěšnosti se tak CUC na institucionální aktivity zaměřovat nemusela a ani přes ojedinělé institucionální zapojení během politické krize a podáváním návrhů v rámci uskupení ASC nepřestala s disruptivními akcemi. Participace CUC během mírového procesu tak stejně jako v případě GAM potvrzuje teorii Pruijta se Suh, kteří tvrdí, že institucionalizace nemusí nutně vést k deradikalizaci hnutí.

Druhý sektor je reprezentovaný COMG, které bylo oproti populárním indigenním organizacím naprosto odlišné. Zaměřovalo se především na etnické problémy mayské komunity, její kulturu, jazyk a diskriminaci v rámci guatemalských „ladino“ zákonů. Jeho aktivity během mírového procesu jsou shrnuty v tabulce č. 3.

Tabulka č. 3: Extrainstitucionální a institucionální aktivity COMG

Extraintitucionální aktivity COMG	
Rok, typ aktivity, požadavek	Reakce vlády
1991 + Majawil – mírový pochod	Bez odezvy
1992 + Majawil – mírový pochod 12. a 17. říjen – proti svátku dne rasy	Stát suspendoval slavení svátku dne rasy
Institucionální aktivity COMG	
1992,1993 – dokumenty předložené vládě žádající o participaci na vyjednávání mezi vládou a URNG a započetí tohoto vyjednávání (v rámci CSC)	Participace odmítnuta, vyjednávání se obnovilo až v roce 1994
1994 – návrhy v rámci ASC	Analýza v další kapitole

¹⁹ Proto není zahrnuto v tabulce.

Spojení do dalších entit

Postupně součástí CSC (1992) – Mayský stůl (následné odstoupení) – APM (následné odstoupení) - COPMAGUA, ASC (1994)

Ačkoliv se z tabulky zdá, že COMG nebylo během mírového procesu příliš aktivní, jelikož například v rámci extrainstitucionálních aktivit nevyvinulo prakticky žádnou iniciativu, opak je pravdou. COMG totiž během mírového procesu svoji aktivitu zaměřovalo na práci v komunitách s cílem zachovat mayskou kulturu a jazyk, což však nezahrnovalo stát, a proto se v naší tabulce tyto aktivity nevyskytují. Základním dokumentem této organizace byl dokument o indigenních právech, *Derechos Específicos del Pueblo Maya* vytvořený v roce 1991. Tento dokument organizaci sloužil i pro návrhy v ASC. Především na počátku se do interakce se státem organizace v COMG nechtěly vůbec pouštět, což dokládá odtrhnutí se od Delegación¹⁶⁹ poté, co toto uskupení začalo vyjednávat s ministerstvem práce či absence participace na řešení politické krize během nedemokratického puče Serrana. Politickou motivaci však organizace ukázala ve snaze participovat na vyjednávání mezi vládou a URNG o konci ozbrojeného konfliktu nejprve v rámci vystupování v CSC a následně také v ASC. Na rozdíl od populárních organizací se však nehnyly do spojování s ostatními organizacemi, jelikož si chtěly zachovat vlastní autonomii. Důkazem toho je odchod z Mayského stolu či APM. Jedinými momenty během mírového procesu, kdy se COMG spojila s ostatními, bylo v CSC, kdy podepsala dokument, který žádal o participaci občanské společnosti na vyjednávání a v rámci COPMAGUA za účelem vytvoření návrhů do ASC.

Třetí sektor představuje APM, které vzniklo během politické krize v roce 1993. Její strategie během mírového procesu jsou shrnuty v tabulce č. 4.

Tabulka č. 4: Extraintitucionální a institucionální aktivity APM

Institucionální aktivity APM	
Rok, typ aktivity, požadavek	Reakce vlády
1993 návrhnutí Cajase viceprezidentem	Ne
1993-1995 – spolupráce s Alfredo Tayem ²⁰ (ministr školství)	Vznik CEM-G, vznik indigenního fondu,

²⁰ Politik mayského etnika, na jehož zvolení však neměla vliv žádná indigenní organizace a APM s ním začala spolupracovat až po jeho zvolení.

	předložení Convenio 169 do kongresu (v roce 1996 schválen na základě dohody o ukončení konfliktu), reforma zákona o vzdělání
1994 – návrhy skrze ASC	Analýza v další kapitole
Spojení s dalšími entitami	
Součástí COPMAGUA, ASC (1994, po zpracování návrhů odstoupení)	

APM zvolilo od počátku jinou cestu než ostatní dva indigenní sektory a v podstatě byla kooptována do státních složek, skrze které hodlala propagovat promayskou politiku, čímž se výhradně soustředila na institucionální aktivity. Namísto střetu se státem, ať už formou sociálních protestů, petic či žalob, který reprezentoval sektor indigenních populárních organizací, se tedy APM se státem snažila spolupracovat. Nutno říct, že ve své aktivitě byla velice úspěšná. Kromě neúspěšného navržení Cajase na viceprezidenta, snaze o ratifikaci Convenio 169, to bylo především působení skrze Alfreda Taye, díky čemuž vznikly projekty jako například CEM-G či fond pro indigenní populaci. Rozdílem oproti CUC a GAM je obzvláště fakt, že ačkoliv jejich institucionální aktivity zpočátku nebyly úspěšné, pro organizaci to neznamenovalo radikalizaci, ale zachování věrnosti institucionální strategii. Co se týče spojování s dalšími subjekty, o to APM nestála, čehož je důkazem především to, že během politické krize se nepřipojila k INC a také její působení v COPMAGUA, kdy po přednesení svých návrhů na institucionální reformy z tohoto uskupení odešla.

Z vývoje indigenního sektoru jako celku si lze všimnout, že byl na počátku velice fragmentovaný s tím, že se nejprve vytvořily tzv. dvě větve, tedy populární indigenní organizace a mayské nezávislé organizace. Populární indigenní organizace se postupem času rozšiřovaly a spojovaly do bloků, zatímco v rámci COMG se počet mayských institucí takřka neměnil (15). Tuto fragmentaci navíc ještě rozšířila APM, která se od prvních dvou větví odlišovala svou aktivitou. Nutno však říct, že tyto tři sektory se nakonec sjednotily za účelem podání návrhů v rámci COPMAGUA. Ačkoliv jednotlivé sektory byly ve svých strategiích a zaměřeních velmi rozdílné, všechny zkoumané organizace spojovala snaha přímo participovat na jednáních mezi vládou a URNG. To se po celou dobu mírového procesu ovšem nepodařilo, jelikož funkce občanské společnosti byly pouze konzultativního charakteru.

2.3.2 Návrhy ASC a jejich zapracování do dohody

V rámci Asamblea de la Sociedad Civil se indigennímu sektoru, respektive mayským organizacím poprvé podařilo spojit v jeden velký celek, který měl před ostatními sektory prezentovat své návrhy. Potom co se tyto organizace spojily do entity COPMAGUA rozdělily si sekce, ve kterých vytvořily své návrhy. Pro IUCM připadlo vytvoření návrhů v sekci týkající se vysídlených osob, civilní moci a funkce armády. COMG vytvořila návrhy ohledně indigenních práv, ekonomických aspektů a agrární situace²¹ a APM vytvořila návrhy ohledně konstitučních reforem (Bastos, Camus 1995). Návrhy byly následně v rámci COPMAGUA diskutovány a modifikovány. Především vyjednávání o konkrétních návrzích v sekci indigenních práv mezi indigenními organizacemi, které by měly být prezentovány před ostatními sektory v ASC, bylo velice složité a IUCM obětovala mnoho svých návrhů a spíše se podřídila COMG. Výsledný dokument v sekci indigenních práv byl následně diskutovaný v ASC. Některé neindigenní sektory dokonce chtěly z ASC odejít poté, co COPMAGUA trvala na svých návrzích. Problém představovalo především téma autonomie, které indigenní organizace požadovaly. I přes tvrzení, že nehodlají usilovat o stát ve státě, musely tuto položku nakonec vyškrtnout. Konečné návrhy ASC v rámci dimenzí tranzitivní spravedlnosti a úspěšnost jejich zapracování do konečné dohody viz tabulka č. 5.

Tabulka č. 5: Návrhy ASC v rámci dokumentu Asamblea Sociedad Civil: Propuestas para la Paz (1995) a jejich zapracování do konečné dohody.

Právo na pravdu²²	
Návrh	
Za účelem ustanovení pravdy, prohlásit vysídlené obyvatelstvo za oběť konfliktu	Ano (Acuerdos 1996, str. 18)

Reparace obětí	
Návrh (ASC 1995)	

²¹ Jelikož toto bylo především téma CUC a dalších rolnických organizací, kromě následného diskutování návrhů COMG vytvořilo také návrhy ohledně agrární situace, které zaslala své napojené organizaci UASP, jež byla v ASC v jiném než indigenním sektoru.

²² Již dříve bylo vyjednávajícími stranami rozhodnuto o vytvoření komise pravdy a z toho důvodu se v návrzích ASC tento požadavek nevyskytuje. To mimo jiné znamenalo obrovský úspěch pro GAM.

Stát převezme zodpovědnost za kompenzační reparace vysídlenému obyvatelstvu. Reparace se začnou platit ihned a budou vyplaceny do pěti let. Tyto reparace budou použity na rekonstrukci obydlí, ekonomického a sociálního života a na programy na psychologickou rehabilitaci osob (reparační spravedlnost)	Částečně (Acuerdos 1996: 21, 97). Stát se zavázal k reparacím, ovšem nestanovil časové období ani formu reparací.
Bilingvní vzdělání pro indigenní obyvatelstvo. Uznání mayského obyvatelstva, přijetí Convenio 169, právo vlastnit půdu, uznání mayského práva, respektování indigenních jmen, identity, kultury, spirituality, posvátných míst, oblékání, technologií a prostředků komunikace (občanská spravedlnost).	Ano (Acuerdos 1996: 29-40)
Restituce půdy, která byla během minulých 40 let vyvlastněna (Socioekonomická spravedlnost).	Ano (Acuerdos 1996: 38-39)

Spravedlnost	
Návrh	
Učinit zodpovědnými autory vážných porušování lidských práv, mučení, genocid, etnocid, masakrů, zmizení osob, neoprávněného pohřbívání, mimosoudního vykonávání spravedlnosti, násilí na ženách a dětech. Stát těmto osobám nesmí udělit amnestie, prominutí trestu či provádět další akce, které udělují beztrestnost takovým osobám.	Ano (str. 12). Ačkoliv stát nespécifikuje konkrétní činy a „pouze“ se zavazuje k trestání autorů porušování lidských práv ²³

Institucionální reformy	
Návrh	
Armáda pod civilní kontrolu	Ano (Acuerdos 1996: 9)
Armáda by měla sloužit jako obrana národa, tedy proti externí hrozbě	Ano (Acuerdos 1996: 71)
Vytvoření tzv. Consejo de Seguridad Nacional, která bude	Částečně (Acuerdos 1996:

²³ V roce 1998 navíc podpořeno zrušením zákona 32-88, proti kterému se v době jeho odsouhlasení v roce 1988 velmi bouřila GAM, jelikož zákon byl selektivní a zvýhodňoval příslušníky armádních složek

definovat národní politiku v rámci bezpečnosti a bude zahrnovat stát a občanskou společnost	69). Stát se zavazuje k vytvoření tzv. Consejo Asesor de Seguridad, zahrnující i občanskou společnost. Tato instituce však bude moci dělat pouze doporučení
Demilitarizace mayských komunit, sociálních, zdravotnických služeb, a dalších	Ne. Demilitarizace není zakotvena v dohodách.
Reforma školství, justice, zákoníku práce, trestního zákoníku, občanského zákoníku, městského zákoníku, volebního zákona a zákona o politických stranách, daní, zdravotnictví	Školství–ano (s.34), justice–ano (str. 66), zákoník práce–ano (str.90) trestní zákoník–ano (str.67), občanský zákoník–ano (str.90) městský zákoník–ano (str.36), zdravotnictví–ano (str.49), daně–ano (str.61), volební zákon a zákon o politických stranách–ano (str. 90) ²⁴
Vytvořit tzv. Policía Nacional Civil, nahrazující současnou Policía Nacional	Ano (Acuerdos 1996: 68)
Guatemala jako multietnický, mnohojazyčný, multikulturní stát	Ano (Acuerdos 1996: 29)
Vetting vojáků a důstojníků, kteří porušovali lidská práva	Ne. Nezakotveno v dohodách
Snížit armádní rozpočet	Ne. Rozpočet zůstane stejný, pouze změna při jeho přerozdělování (str. 76).
Ministr obrany nemůže být člen armády	Ne. Ministr obrany může být člen armády (str. 72)

²⁴ Je také potřeba říci, že například v návrzích, které se týkají reforem různých odvětví, ASC detailně popsala, jakým způsobem by se měla zreformovat, ovšem vzhledem k předpokládanému rozsahu naší práce není možné všechny tyto detailní kroky obsáhnout. Ve většině případů se však jednalo o reformy, které měly zajistit modernizaci a větší demokratizaci v daných odvětvích, což reformy zakotvené v konečné dohodě splňovaly. Druhým a mnohem těžším krokem je následná implementace těchto reforem. Toto však v naší práci nezkoumáme.

Zrušit povinnou vojenskou službu	Ne. Povinná vojenská služba zachována (str. 13).
Agrární reforma – především požadavek na sociální funkci majetku	Ne. Pouze přijatá určitá decentralizace na státní úrovni, ovšem jinak se žádná agrární reforma nekoná.

Jak si můžeme všimnout, mnoho z návrhů ASC bylo vyjednávacími stranami přijato. Co se týče jednotlivých indigenních organizací, tak velký úspěch zaznamenala především COMG díky přijetí mnoha návrhů ohledně indigenních práv, tedy jako reparace v rámci zajištění občanské spravedlnosti dle teorie Lisy Laplante, což fakticky mělo znamenat konec rasismu a nadřazení etnické skupiny ladino. Spokojenou organizací může být také GAM, jelikož byla vytvořena komise pravdy, jež po podepsání měla začít vyšetřovat trestné činy spáchané během ozbrojeného konfliktu, které měly být nakonec trestány. Co se týče reformy armády, i v tomto případě nastaly určité změny, avšak ne všechny návrhy byly přijaty. Kromě toho byly odsouhlaseny reformy v dalších sektorech, jako bylo vzdělání, zdravotnictví atd., což bylo velice pozitivní nejen pro APM, která se na reformy zaměřovala, ale pro celou občanskou společnost. Naopak stinnou stránku však představuje odmítnutí agrární reformy a také hlavní bod CUC, na což některé organizace občanské společnosti reagovaly tak, že dokonce nechtěly konečnou dohodu uznat. Organizací COPMAGUA byla dohoda nakonec přijata, a to především díky relativnímu úspěchu ohledně mayských práv, avšak s velkým zklamáním a pochybnostmi bylo posuzováno prakticky nezměnění situace ohledně půdy z toho důvodu, že agrární situace v zemi byla jednou z hlavních příčin konfliktu (Bastos, Camus 2002). Na druhou stranu v konečné dohodě se objevila nutnost participace ASC na implementaci odsouhlasených změn. Například v rámci dohody o indigenních právech se strany zavázaly k vytvoření komisí, jejichž účelem měla být implementace návrhů na vzdělání, indigenní participaci a práva na půdu, čehož se měla ujmout COPMAGUA.

2.4 Role indigenního hnutí v rámci kolumbijského mírového procesu

V rámci kolumbijského indigenního hnutí bude analyzována indigenní organizace ONIC. Zaměřím se na to, jaké aktivity organizace používala během mírového procesu, tedy

zda se přiklání spíše k extrainstitucionálním či institucionálním aktivitám a jak na to reagoval stát. Jestliže v rámci mírového procesu ONIC používala také institucionální aktivity, budu analyzovat, zda to pro danou organizaci následně znamenalo její deradikalizaci a kompletní zanechání disruptivních akcí či v nich nadále pokračovala. Na konci kapitoly také shrnu její aktivity a zhodnotím jejich úspěšnost.

V druhé kapitole následně představím návrhy ONIC v rámci jednotlivých dimenzí tranzitivní spravedlnosti, kterými jsou právo na pravdu, reparace obětí, spravedlnost a institucionální reformy a budu zkoumat jejich úspěšnost, respektive zapracování do konečné dohody na ukončení konfliktu.

2.4.1 Vývoj a strategie indigenního hnutí v Kolumbii

Co se týče historických mírových procesů v Kolumbii, které započaly v 80. letech, občanská společnost se vždy snažila být aktivním aktérem. I přesto se ji při těchto předchozích snahách o ukončení konfliktu nepodařilo zajistit si v těchto procesech významnější roli. Historicky se tak v mírových procesech občanská společnost neúčastnila vyjednávání u „mírového stolu“, ani neměla žádné prostředky přímé participace, tudíž ji také scházela jakákoliv rozhodující pravomoc. Během některých kolumbijských vlád však byli reprezentanti občanské společnosti zahrnuti do vyjednávacích týmů, jako například při mírovém procesu s M-19 či při vyjednávání během Pastranovy administrativy s FARC-EP, které však nedopadlo úspěšně (Accord 2004, García 2011). Vzhledem k neochotě Uribeho pokračovat ve vyjednávání o ukončení války se další pokusy občanské společnosti o participaci na mírovém procesu objevily až během vlády Juana Manuela Santose, který nastoupil do úřadu v roce 2010. Jelikož již v roce 1996 byla dekretem utvořena tzv. Mesa Permanente Concertación Indígena (MPC), která slouží pro oficiální vyjednávání s vládou, ONIC hned od nástupu Santose začala touto institucionální cestou navrhovat své požadavky. Díky tomuto vyjednávání vzniklo 96 dohod o indigenních právech, zakomponovaných do tzv. Plan Nacional de Desarrollo 2010-2014 (PND 2010-2014). Tyto dohody byly navíc potvrzeny i zákonem 1450 z roku 2011. Kromě toho se ONIC také zúčastnila vyjednávání ohledně zákona o obětech, jenž byl v kongresu úspěšně schválen. Nový prezident také na rozdíl od svého předchůdce inicioval vyjednávání s FARC-EP. Toto „přibližování“ mezi dvěma válčícími stranami ONIC vítala a na začátku srpna 2012 se navíc pochodem v regionu Cauca, ve kterém žádala o ukončení konfliktu, snažila tlačit obě válčící strany k co nejrychlejšímu

započetí vyjednávání (El País 2012). Mírový proces oficiálně započal na konci srpna roku 2012 podpisem tzv. General Agreement for the Termination of the Conflict and the Construction of a Stable and Lasting Peace, dohody mezi FARC-EP a kolumbijskou vládou (General Agreement 2012). Již před započtím mírového procesu tak lze vidět kombinaci institucionální a extrainstitucionální strategie ONIC, která nejprve oficiálně jednala se Santosem o indigenních právech a později podnikla pochod, ve kterém žádala o ukončení konfliktu. Po institucionalizaci se tedy organizace nederadikalizovala.

V dohodě mezi dvěma válčícími stranami bylo upřesněno, jakou roli bude mít občanská společnost během mírového procesu a skrze jaké mechanismy bude moci přispívat k vyjednávání o ukončení konfliktu. Do dohody byla zakomponována nutnost participace všech, tedy i občanské společnosti, jelikož to je nezbytné pro vytváření míru v Kolumbii. Mechanismy skrze které bude moci občanská společnost dávat své návrhy k mírovému procesu, jsou vytvoření regionálních stolů, dále vytvoření webové stránky, kam se mohou zasílat návrhy a jako poslední mechanismus je uspořádání několika debatních fór. Fóra započala prakticky ihned po započtí vyjednávání mezi vládou a FARC-EP a jejich tématy bylo šest bodů agendy, které se řešily mezi vyjednávajícími stranami. Během těchto debatních fór organizace občanské společnosti vytvořily na každé téma své návrhy, které byly následně zaslané oběma vyjednávajícím stranám. První fórum se uskutečnilo 17.-19. Prosince 2012 a tématem byl agrární rozvoj. Tohoto fóra se zúčastnila také ONIC, která na něm přednesla své návrhy. Ty však budou řešeny až ve druhé kapitole. Kromě tohoto oficiálního kanálu se však ONIC dále soustředila i na extrainstitucionální aktivity, když v dubnu roku 2013 uspořádala tzv. Národní indigenní Mingu za mír a rekongregaci země²⁵. Během tohoto pochodu organizace žádala o větší participaci na vyjednávání mezi válčícími stranami, dále uznání indigenní populace v rámci mírového procesu a konec její diskriminace (El Mundo 2013). Vláda se však nehodlala o větší participaci bavit a mechanismy zapojení občanské společnosti zůstaly nezměněny. Na konci dubna navíc proběhlo další fórum občanské společnosti, na kterém byly tvořeny návrhy tentokrát na téma politické participace a ONIC se tohoto fóra znovu účastnila (ONIC 2016), čímž tak dále pokračovala v kombinaci používání extrainstitucionálních a institucionálních strategií.

²⁵ Dle oxfordského slovníku Minga historicky znamená „solidární shromáždění přátel a sousedů za účelem realizace nějaké práce, po které následuje společné jídlo mezi těmito osobami“ (Oxford dictionary 2018). Během mírového procesu však označení Minga znamenala především extrainstitucionální aktivity, jako byly pochody či protesty.

ONIC se snažila být neustále aktivní, a kromě výše zmíněných vyjednávání s vládou, účastí na oficiálních fórech a pořádáním pochodů se v září roku 2013 rozhodla organizace vytvořit politickou stranu, která bude za indigenní práva bojovat politicky. Strana MAIS (Movimiento Alternativo Indígena y Social) se ihned po svém vytvoření začala připravovat na legislativní volby vypsané na březen roku 2014 (ONIC 2016). Ačkoliv ONIC již využívala institucionální aktivity pro prosazení svých návrhů, utvoření politické strany znamenalo jasnou snahu o zapojení se do státních struktur. Kromě toho se ve stejném období ONIC znovu účastnila dalšího oficiálního fóra, jehož tématem tentokrát byl problém nelegálních drog. I proto se začínalo zdát, že organizace se začíná stále více institucionalizovat a také postupně deradikalizovat. Opak byl ovšem pravdou. Ve stejném období se totiž nejprve ONIC přidala k protestům rolníků, studentů, dopravců a dalších sektorů, žádající zrušení dohod o volném obchodu (Tratado de Libre Comercio – TLC), které jsou dle indigenní organizace vykořisťovatelské (CRIC 2013) a o měsíc později se uskutečnila druhá Sociální, indigenní a populární Minga za život, teritorium, nezávislost a suverenitu. Vzhledem k tomu, že indigenní populace je ozbrojeným konfliktem nejvíce postihnutou částí kolumbijského obyvatelstva, právo ONIC na teritorium, nezávislost a suverenitu je v této práci a v rámci mírového procesu viděno především jako dožadování se reparace. Několikadenních protestů se účastnilo až na 40 tisíc členů indigenní populace. Tyto protesty se vedly především z toho důvodu, že vláda neplnila dohody domluvené v roce 2011 v rámci PND a také zákonu 1450. ONIC proto žádala obranu lidských práv, odmítnutí TLC, revize důlní politiky a dožadovala se také nových dohod, zaručující respekt k indigenním teritoriím a indigenní nezávislost v soudnictví, administrativě a politice (Semana 2013, El Espectador 2013). Radikalizace organizace tak začala přicházet jako reakce na neplnění dohod vládou. Tyto protesty nakonec vedly k tomu, že vláda odsouhlasila nové dohody v rámci indigenních teritorií, politické, soudní a administrativní nezávislosti, důlní politiky, lidských práv a ekonomické a zemědělské politiky. Navíc mnoho z těchto nových dohod také obsahovaly časové období, během kterého by měly být splněny, což ty minulé v rámci PND neobsahovaly (Acta de Acuerdos 2013).

Jak již bylo zmíněno, na začátku roku 2014 se konaly legislativní volby a během nich dosáhla MAIS prvního politického úspěchu, když se člen strany Luis Evelis Andrade stal kolumbijským senátorem (MAIS 2018). Kromě tohoto úspěchu se také začala ONIC přibližovat k ostatním sektorům občanské společnosti a to prostřednictvím vytvoření tzv. La Cumbre Agraria, Campesina, Étnica y Popular (CACEP), ve které spolu začali spolupracovat lídři zastupující rolníky, indigenní obyvatelstvo, populární sektory a obyvatelstvo s africkými

předky (ONIC 2016). CACEP ihned po svém utvoření svolalo mobilizaci v Bogotě, které se zúčastnilo až na 40 tisíc osob, jejímž cílem bylo především dát o sobě znát vládě a vyžádat si vyjednávání. Toto uskupení chtělo s vládou vyjednávat o osmi bodech: 1. Půda, kolektivní teritoria a teritoriální uspořádání, 2. Vlastní ekonomika proti vykořisťovatelskému modelu, 3. Těžební průmysl, energie a venkov, 4. Kultivace koky, marihuany a vlčího máku, 5. Politická práva, garance, oběti a spravedlnost, 6. Sociální práva, 7. Vztah venkov-město, 8. Mír, sociální spravedlnost a politické řešení. Zatímco bod pět řešil především oběti a potrestání viníků ozbrojeného konfliktu, hlavním jádrem CACEP byla především snaha o agrární reformu, která se týkala většiny z osmi bodů. Jak již bylo naznačeno, problémy s půdou, respektive její vlastnictví, prisvojování a používání je jednou z hlavních příčin ozbrojeného konfliktu, proto se otázka agrární reformy jeví jako klíčová pro alespoň částečné vyřešení strukturálních problémů Kolumbie. Jelikož vláda nijakým způsobem na mobilizaci nereagovala, propukly další mohutné protesty na začátku května (El Universo 2014, ONIC 2016). To nejprve vyvolalo represe ze strany státu, ale nakonec vládu donutily jednat a o pár dní později byl vytvořen oficiální stůl, za účelem projednání jednotlivých požadavků této platformy. Ve stejném období se také konaly prezidentské volby a ONIC se za tímto účelem začala přibližovat i k ostatním sektorům občanské společnosti. V tomto smyslu se spojila s „levicovými“ politickými stranami jako bylo třeba Polo Democrático, s cílem utvořit tzv. Frente Amplio por la Paz a podpořit ve druhém kole prezidentských voleb Santose, neboť se jednalo o kandidáta, který chtěl pokračovat ve vyjednáváních s FARC-EP (Telesur 2014). Počátek roku 2014 byl pro ONIC tudíž ve znamení spojení s dalšími sektory, s nimiž kombinovala extrainstitucionální a institucionální aktivity a nutno říci, že obě aktivity přinesly úspěch.

Santos nakonec prezidentské volby vyhrál, a tak mohl nadále pokračovat v nastaveném trendu. Proto se od července do srpna uskutečnila čtyři oficiální fora, tři z nich byly regionální a jedno národní. Hlavním tématem byly oběti ozbrojeného konfliktu a účastnila se jich také ONIC. Po volbách se navíc ONIC otevřela institucionální cesta pro předkládání svých požadavků. Kromě zmíněných oficiálních fór o obětech, vyjednávala s vládou skrze vyjednávací stůl (MPC) vytvořený již roku 1996. Toto vyjednávání přineslo organizaci úspěch, jelikož je zařazeno 191 dohod do nového Santosova národního plánu pro roky 2014-2018 (Plan Nacional de Desarrollo 2014-2018). Dále je schváleno nařízení č. 1953, 2333 a 2719, což ONIC považuje za jedno ze svých největších vítězství, jelikož ustavují proces implementace práva na indigenní autonomii v rámci vzdělání, zdravotnictví a také

uznání indigenních teritorií jako speciální politicko administrativní organizace a jejich právní ochranu. To jsou požadavky v rámci reparací jako zajištění občanské spravedlnosti, které ve svém přístupu k reparacím doporučuje Lisa Laplante (Decreto 1953, 2333, 2719). Zajímavé však je, že i přes úspěchy během vyjednávání s vládou institucionální formou to neznamenal deradikalizaci organizace. ONIC totiž dále pokračovala i v extrainstitucionálních aktivitách. Tak například podnikla pochod, který kromě požadavků na vlastní teritorium a nezávislost se také zaměřoval na nutnost pokračování mírového procesu (El Tiempo 2014).

Ačkoliv se zdálo, že ONIC je ve svém tlaku na vládu velmi úspěšná, jelikož ji nutila vytvářet nová nařízení a vyjednávat s organizací, tento úspěch byl velmi relativní a to z toho důvodu, že vláda nebyla schopna své sliby plnit, a to především v rámci restituce během ozbrojeného konfliktu zabrané půdy. Proto přišla ze strany indigenních organizací další radikalizace aktivit. Od dubna roku 2015 začaly zabírat statky, které indigenní populaci vláda slíbila odevzdat. To vedlo k násilným střetům mezi protestujícími a armádou, při kterém bylo zraněno 18 protestujících, avšak k žádnému odevzdání statků (El Tiempo 2015). Od té doby se vedly v rámci MPC vyjednávání s vládou o problémech s restitucí půdy. Kromě toho v dubnu proběhly po celé zemi poklidné pochody za oběti konfliktu. Této mobilizace se účastnila většina sektorů občanské společnosti a mezi nimi také ONIC. Tato mobilizace byla jednou z největších během mírového procesu, jelikož se jí zúčastnilo až na 300 tisíc osob, podporující pokračování mírového procesu a jeho co nejrychlejší ukončení (El Tiempo 2015). Neplnění dohod vládou však nadále pokračovaly a z toho důvodu kulminovaly i reakce občanské společnosti. Ty vyvrcholily v září, kdy se ONIC s ostatními sektory v rámci CACEP mobilizovaly a začaly obsazovat státní instituce, jako bylo ministerstvo zemědělství či INCODER, což je veřejná státní instituce, jejímž cílem je implementace zemědělských rozvojových politik. To donutilo vládu dohodnout se s CACEP na několika projektech, mezi kterými je například uvolnění vládních prostředků na zlepšení infrastruktury a dále také posílení dohod s INCODER, podepsaných v minulosti (ONIC 2016). ONIC navíc ve druhé polovině roku pokračovala ve spojování s ostatními sektory občanské společnosti, jelikož vznikla tzv. Mesa Social para la Paz, ve které různé organizace občanské společnosti, zabývající se sociálními problémy, lidskými právy, náboženskými tématy, ekonomickými tématy či etnickými a politickými právy debatovaly o řešeních ukončení ozbrojeného konfliktu (ONIC 2016). Dalším z příkladů neplnění dohod je uvěznění indigenního vůdce Feliciano Valencii. Ten byl odsouzen na 18 let do vězení za to, že v roce 2008 během jednoho z indigenních protestů zadržel člena armády, který se snažil infiltrovat do indigenního protestu k získání informací a dle indigenních zákonů byl za to potrestán dvaceti ranami

bičem. ONIC uvěznění Valencii neschvaloval, jelikož člen armády byl zadržen na indigenním území, které spadá pod indigenní jurisdikci, jež byla dříve schválena ústavou a stát tak dle organizace jedná protiústavně. Proto byl nejprve zorganizován menší pochod na konci září a následně mohutnější v listopadu, ve kterých ONIC žádala respektování indigenní autonomie, propuštění Valencii a konec kriminalizace protestů (Telesur 2015). Díky tomuto tlaku na vládu byl nakonec Valencia propuštěn v květnu dalšího roku a protesty ONIC tak nesly své ovoce (El Espectador 2016). Ačkoliv rok 2015 byl pro ONIC především rokem extrainstitucionálních aktivit, kdy se organizace velmi radikalizovala, neboť vláda neplnila dohody, ani aktivity institucionální nebyly opomenuty. V říjnu se totiž konaly regionální volby a MAIS, politická strana, kterou vytvořila ONIC, získala ve třech městech post starosty. Na celostátní úrovni však žádný další úspěch nepřidala. Kromě účasti v regionálních volbách se také po dlouhém vyjednávání, které započalo na začátku roku nejprve zabráním statků, se podařilo v prosinci prosadit nařízení č. 2363 z roku 2015, díky kterému se vytvořila nezávislá instituce tzv. Agencia Nacional de Tierras. Tato instituce se měla stát maximální autoritou ohledně národní půdy, především v rámci udělování oprávnění na půdu a dále měla také tato instituce dohlížet na dodržování sociální funkce majetku (Decreto 2363).

Hned na počátku roku 2016 byla uspořádána poslední oficiální fóra, jejichž tématy bylo ukončení konfliktu a stvrzení, implementace a verifikace konečné mírové dohody. Jako každého fóra se ONIC účastnila i těchto dvou posledních, na kterých vytvářela návrhy k daným tématům. Občanská společnost a stejně tak ONIC chtěly co nejvíce participovat na vyjednáváních mezi vládou a FARC-EP. Ačkoliv jejich možnosti byly předestřeny hned na počátku vyjednávání v roce 2012, organizace ONIC v březnu vytvořila tzv. Comisión Étnica para la Paz y la Defensa de los Derechos Territoriales, jejíž účelem bylo hájit teritoriální a kolektivní práva indigenní populace v procesu vyjednávání mezi vládou a FARC-EP. ONIC tlačila na to, aby tato komise byla přítomna během vyjednávání, avšak vláda nereagovala (ONIC 2016). O pár dní později tak přišla další radikalizace organizace. ONIC se připojila k mohutné stávce syndikátů, které žádaly zvýšení platů a zlepšení celkové ekonomické situace země. ONIC během této stávky protestovala s požadavkem na obranu lidských práv a indigenních teritorií (El País 2016, ONIC 2016). Vzhledem k tomu, že vláda neplnila dohody uzavírané postupně od roku 2012, protesty nadále sílily, což vyvrcholilo koncem května, kdy CACEP a spolu s ním i další sektory občanské společnosti uspořádaly tzv. Gran Minga Nacional. Jak již bylo zvykem, protestovalo se proti neplnění dohod ze strany státu, proti dohodám o volném obchodu, zákonu o občanské bezpečnosti a novém policejním zákoníku.

Protesty provázely represe ze strany ESMAD a následkem toho bylo zraněno několik protestujících a také třech mrtvých (3 mrtví, 171 zraněných). Mobilizace trvala více než 15 dní a během ní se podařilo donutit vládu k podepsání 102 nových dohod, týkajících se půdy, ekonomiky země či teritorií (ONIC 2016).

Mírový proces se již pomalu chýlil ke konci a podepsání konečné dohody již bylo na spadnutí. V té době se povedl indigennímu hnutí, respektive organizaci ONIC, velký úspěch. Po dlouhém rokování s vládou, které se vedlo již od počátku roku, bylo odsouhlaseno, aby se etnická komise účastnila oficiálního vyjednávání o ozbrojeném konfliktu. Hlavním cílem komise bylo, aby do finální dohody byla také zapracována kapitola o etnicitě. To se nakonec podařilo. Indigennímu obyvatelstvu a populaci s africkými předky byla uznána jejich ústavní práva a ochrana a navíc bylo odsouhlaseno to, že se budou moci podílet na implementaci dohody (Acuerdo 2016). Etnická kapitola byla jednou z posledních úprav konečné dohody před jejím podpisem mezi vládou a FARC-EP, které se událo 24. srpna 2016. Tohoto úspěchu bylo docíleno pomocí kombinace institucionální a extrainstitucionálních aktivit. Už v červenci však bylo dohodnuto, že o oficiálním schválení dohody rozhodne kolumbijský lid skrze referendum. Indigenní hnutí podporovalo dohodu, a proto veřejně nabádalo k jejímu odsouhlasení. V referendu uspořádaném 2. října však byla konečná dohoda odmítnuta. To byla pro vládu a také ONIC velké zklamání. Po prohraném referendu ONIC uspořádala pochod, ve kterém žádala implementaci vytvořené dohody a ukončení ozbrojeného konfliktu (Telesur 2016). Ačkoliv ONIC a další sektory byly, co se týče ukončení konfliktu zajedno s vládou, přesto v organizaci panovala velká nespokojenost z důvodu neplnění sjednaných dohod. Z toho důvodu se ONIC, respektive CACEP, rozhodly ukončit oficiální vyjednávání s prezidentem a vládními představiteli, kterému se věnovaly od roku 2014. Vláda i guerrila nadále pokračovaly v mírovém vyjednávání, jelikož hodlaly co nejdříve ukončit ozbrojený konflikt. Potom, co udělaly mírné změny v dohodě, se vláda rozhodla, že nebude riskovat s vypisováním nového referenda a zrevidovanou a podepsanou mírovou dohodou odešle k ratifikaci do kolumbijského kongresu. Ten 30. listopadu 2016 dohodu skutečně ratifikoval a ukončil tak několik dekad trvající konflikt.

Následně budou shrnuty strategie indigenního hnutí ONIC a v další kapitole budou analyzovány její požadavky v rámci dimenzí tranzitivní spravedlnosti, práva na pravdu, reparace obětí, spravedlnosti a institucionálních reforem a úspěšnost jejich zapracování do konečné dohody na ukončení ozbrojeného konfliktu.

2.4.1.1 Shrnutí strategií ONIC

Tabulka č. 6 shrnuje aktivity ONIC během mírového procesu v Kolumbii.

Tabulka č. 6: Extraintitucionální a institucionální aktivity ONIC²⁶

Extraintitucionální aktivity ONIC	
Rok, typ aktivity, požadavek	Reakce vlády
2013 – pochod – požadavek větší participace na vyjednávání mezi válčícími stranami, dále uznání indigenní populace v rámci mírového procesu a konec její diskriminace	Bez reakce
2013 – pochod – spolu s rolníky, studenty, dopravci a dalšími sektory na zrušení dohod o volném obchodu, které jsou dle indigenní organizace vykořisťovatelské	Bez reakce
2013 – pochody – požadavek obrany lidských práv, odmítnutí agrární a ekonomické politiky země, indigenní nezávislost v soudnictví, administrativě a politice,	Represe ze strany státu (130 zraněných) a následně nové dohody v rámci indigenních teritorií, politické, soudní a administrativní nezávislosti, důlní politiky, lidských práv a ekonomické a zemědělské politiky
2014 – mobilizace v Bogotě, pochody v březnu a květnu – v rámci CACEP. Požadavkem bylo vyžádat si vyjednávání s vládou o 8 bodech ²⁷ .	Represe ze strany státu a následně vytvoření oficiálního stolu, kde se jednalo o zmíněných bodech.
2014 – pochod - požadavek na vlastní teritorium a nezávislost a také na nutnost pokračování mírového procesu	Bez odezvy
2015 – zabránění statků – požadavek na odevzdání statků	Represe (18 zraněných)
2015 – obsazení státních budov – v rámci CACEP. Požadavek na plnění dohod vládou	Vytvoření nových projektů, mezi kterými je například

²⁶ Jsou zahrnuty pouze aktivity od počátku mírového procesu

²⁷ 1. Půda, kolektivní teritoria a teritoriální uspořádání, 2. Vlastní ekonomika proti vykořisťovatelskému modelu, 3. Těžební průmysl, energie a venkov, 4. Kultivace koky, marihuany a vlčího máku, 5. Politická práva, garance, oběti a spravedlnost, 6. Sociální práva, 7. Vztah venkov-město, 8. Mír, sociální spravedlnost a politické řešení.

	uvolnění vládních prostředků na zlepšení infrastruktury a posílení dohod s INCODER
2015 – pochod – za oběti a ukončení konfliktu	Bez reakce
2015 - pochody v září a v listopadu - respektování indigenní autonomie, propuštění Valencii a konec kriminalizace protestů	Propuštění Valencii v květnu 2016
2016 – pochody - během tzv. Paro Nacional. Požadavek na obranu lidských práv a indigenních teritorií	Bez reakce
2016 – pochody – v rámci CACEP. Proti neplnění uzavřených dohod státem a proti dohodám o volném obchodu, zákonu o občanské bezpečnosti a novému policejnímu zákoníku	Nejprve represe (3 mrtví, 171 zraněných), následně podepsání 102 nových dohod, týkajících se půdy, ekonomiky země či teritorií
2016 - Pochod – na podporu podpisu mírové smlouvy o konci konfliktu	Vláda schválila revidovanou smlouvu
Institucionální aktivity ONIC	
Rok, typ aktivity, požadavek	Reakce vlády
Prosinec 2012 – oficiální fórum, téma agrární rozvoj – podávání návrhů	Řešeny v další kapitole
Duben 2013 – oficiální fórum, téma politická participace – podávání návrhů	Řešeny v další kapitole
Září 2013 – oficiální fórum, téma problém nelegálních drog – podávání návrhů	Nezkoumáno z toho důvodu, že se nejedná o návrhy v rámci dimenzí tranzitivní spravedlnosti
Září 2013 – ONIC vytvoří politickou stranu MAIS	Luis Evelis Andrade, člen strany, se stal v březnu 2014 kolumbijským senátorem
Červenec až srpen 2014 – čtyři oficiální fóra, téma oběti ozbrojeného konfliktu – podávání návrhů	Řešeny v další kapitole
2014 - vyjednávání s vládou v rámci MCP	Vytvoření 191 dohod do národního plánu pro roky

	2014-2018 (Plan Nacional de Desarrollo 2014-2018) a také schválena nařízení č. 1953, 2333 a 2719
Říjen 2015 – Regionální volby	MAIS získala ve třech městech post starosty, avšak žádný úspěch na celostátní úrovni.
2015 vyjednávání s vládou v rámci MCP	Nařízení č. 2363, díky kterému se vytvořila nezávislá instituce tzv. Agencia Nacional de Tierras
2016 - oficiální fóra, témata ukončení konfliktu a stvrzení, implementace a verifikace konečné mírové dohody - návrhy	Řešeny v další kapitole
2016 – v rámci MPC vytvoření tzv. Comisión Étnica para la Paz y la Defensa de los Derechos Territoriales – snaha o její participaci u oficiálního vyjednávacího stolu mezi vládou a FARC-EP	Ano
2016 – návrh etnické komise na zařazení etnické kapitoly do konečné mírové dohody	Ano
Spojení do dalších entit	
CACEP (2014) – Frente Amplio por la Paz (2014) – Mesa Social por la Paz (2015)	

Jak si lze všimnout, ONIC během mírových procesů používala oba typy aktivit. Co se týče těch extrainstitucionálních byly to pochody a ve dvou případech také zabránění statků a budov. Institucionální aktivity lze rozdělit na dva typy. Prvním typem byla oficiální fóra a dále vyjednávání s vládou skrze vyjednávací stoly (například Mesa Permanente Concertación Indígena – MPC). Druhým typem byl přímý vstup do státních struktur prostřednictvím nově zformované politické strany MAIS. Nutno říct, že tlak na vládu skrze protesty a vyjednávání institucionální cestou byly relativně úspěšné, jelikož se podařilo vytvořit během mírového procesu velké množství dohod, které zahrnovaly požadavky ONIC. Problémem ovšem bylo, že vláda následně tyto dohody neplnila. Například dohody zakotvené v PND 2010-2014 vláda plnila ze sedmi procent, dále vytvořené nařízení č. 1953 z roku 2014 bylo plněno pouze ze 2%

a z obsahu nařízení č. 2333 ze stejného roku vláda nespnila vůbec nic (ONIC 2016). Tím, že organizace používala oba typy aktivit, potvrdila teorii Pruijta se Suh, tedy že institucionalizace nemusí vést nutně k deradikalizaci hnutí. Ačkoliv vláda souhlasila s institucionálně podanými požadavky, jejich následné neplnění vedlo k radikalizaci aktivit organizace a disruptivní akce se každým rokem čím dál tím více zvyšovaly.

2.4.2 Návrhy ONIC a jejich zapracování do dohody

Návrhy ONIC, které by měly být zapracovány do konečné dohody o mírovém konfliktu, byly odeslány oběma vyjednávacím stranám skrze oficiální fóra uskutečněná během mírového procesu. Tématy byly agrární rozvoj, politická participace, problém nelegálních drog, oběti ozbrojeného konfliktu a posledním bylo ukončení konfliktu a stvrzení, implementace a verifikace konečné mírové dohody. ONIC se zúčastnila všech těchto fór, ale vzhledem k cíli práce se nebudu zabývat návrhy v rámci fóra o problému nelegálních drog, jelikož nereflektuje ani jednu z dimenzí tranzitivní spravedlnosti. Těmi jsou právo na pravdu, reparace obětí, spravedlnost a institucionální reformy. Návrhy ONIC v rámci těchto dimenzí viz tabulka č. 7.

Tabulka č. 7: Návrhy ONIC v rámci dimenzí tranzitivní spravedlnosti a úspěšnost jejich zapracování do konečné dohody (ONIC 2014, ONIC 2013).

Právo na pravdu	
Návrh	
Právo na objasnění pravdy – vytvoření komise pravdy pro indigenní populaci	Ano (Acuerdo 2016: str. 130). Ačkoliv není vytvořená samostatná komise pro indigenní populaci, je vytvořená komise, která se mimo jiné zabývá i objasněním pravdy v rámci indigenní populace
Vytvoření paměti indigenní populace	Částečně (str. 130, 136). Ačkoliv se dohoda nezmiňuje výslovně o pamětech pro

	indigenní populaci, zavazuje se k vytvoření paměti o událostech během ozbrojeného konfliktu, což zahrnuje i indigenní obyvatelstvo.
--	---

Reparace obětí	
Kolektivní a individuální reparace indigenním obětem (socioekonomická a reparační)	Ano (str. 129-130, 126, 124)
Národní plán na kolektivní reparace a navrácení půdy (socioekonomická spravedlnost)	Ano (str. 180-181)
Vytvoření fondu pro kolektivní reparace a navrácení půdy (socioekonomická spravedlnost)	Ano (str. 185, 17)
Symbolické reparace dle indigenní kosmogonie, spirituality a kulturních praktik (regenerační spravedlnost)	Částečně. V kapitole o etnicitě se stát zavazuje k respektování indigenní kultury (str. 206)
Pro indigenní populaci – teritoriální nezávislost, vlastní vláda, indigenní jurisdikce, teritoriální kontrola, indigenní policie, vlastní zdravotnictví a vzdělání (občanská spravedlnost)	Ano (str. 206)
Zaškolení indigenních autorit ohledně procesů tranzitivní spravedlnosti, aby tyto procesy mohly provádět na lokální úrovni (regenerační spravedlnost)	Ne, nevyskytuje se v dohodě.

Spravedlnost	
Návrh	
Zákaz beztrestnosti pro autory válečných zločinů, zločinů proti lidskosti a hrubému porušování lidských práv	Ano (str. 151)
Kooperace mezi JEP a Jurisdicción Especial Indígena	Ano (str. 209)

Institucionální reformy	
Návrh	
Konec paramilitarismu	Ano (str. 39, 78)
DDR pro indigenní vojáky	Ano (str. 4, 8)
Indigenní teritoria – majetek indigenní populace a teritoria obyvatel s africkými předky – majetek původních obyvatel	Ano (str. 206)
Zachování a vytváření rolnických rezervací	Ano (str. 11, 16)
Vytvoření termínu „mezietská teritoria“	Ne
Zákaz vytváření nových přírodních parků	Ne
Garance redistribuce rurálního majetku	Ano (str. 10, 14)
Redistribuce neobdělané národní půdy indigennímu obyvatelstvu, rolníkům, obyvatelům s africkými předky	Částečně. Možnost tuto půdu získat (str. 14)
Regulace zahraničních investic do půdy	Ne
Indigenní populace – nárok na vlastní vyživování a vodu	Ne
Indigenní, rolnická a teritoria obyvatel s africkými předky jako zóny zemědělsko-potravinářsky volné.	Ne
Participace indigenního obyvatelstva, rolníků a obyvatel s africkými předky při implementaci agrární reformy	Ano (str. 13)
Ochrana přírodních zdrojů a prostředí	Ano (str.4)
Zrušení důlních licencí, titulů a koncesí na indigenních, rolnických teritoriích a teritoriích obyvatel s africkými předky	Ne
Kongres by neměl mít právo jmenovat ombudsmana, prokurátora, státního zástupce a generálního kontrolora země. Tyto osoby by měl jmenovat lid.	Ne
Při implementaci dohod v indigenních teritoriích nutnost komunikace s indigenní populací a komunitami	Ano (str. 207)
Guardia Indígena Nacional jako mechanismus při procesech odevzdání zbraní a zastavení „palby“	Ano (str. 207)

Lze si všimnout, že organizace ONIC byla ve svých požadavcích na zapracování do konečné dohody velice úspěšná. V rámci dimenzí práva na pravdu, reparace obětí a spravedlnosti byly přijaty takřka všechny její návrhy. I v rámci dimenze institucionálních reforem si požadavky organizace nevedly špatně a mnoho z nich jich bylo vyslyšeno.

Především návrhy na navrácení půdy či participace indigenního obyvatelstva, rolníků a obyvatel s africkými předky při implementaci agrární reformy jsou velmi pozitivním výsledkem dohody mezi vládou a FARC-EP. Do dohody tak byla zahrnuta agrární reforma, což nakonec nebylo úspěchem pouze pro ONIC, ale pro většinu sektorů občanské společnosti, jelikož problémy spjaté s půdou, respektive přisvojování, používání a vlastnictví půdy byly jednou z hlavních příčin ozbrojeného konfliktu, což právě konečná dohoda měla napravit. Sama organizace však za jeden z největších úspěchů považuje zařazení etnické kapitoly, tedy zajištění občanské spravedlnosti dle teorie Lisy Laplante, která zahrnuje především důraz na nezávislost indigenní populace v mnohých sektorech a také nezávislost indigenních teritorií. Nemělo by se ovšem zapomínat, že vláda během mírového procesu takřka neplnila dohody stvrzené s ONIC či dalšími entitami. Následná implementace stvrzené dohody tak bude představovat mnohem těžší úkol, a proto by se zapracování mnoha návrhů měl zatím brát pouze jako dílčí úspěch.

2.5 Komparace role indigenních hnutí v rámci mírových procesů v Guatemale a Kolumbii

V rámci role indigenního hnutí v obou státech byly v prvních kapitolách nejprve zkoumány jeho strategie, a to konkrétně extrainstitucionální a institucionální aktivity zvolených indigenních organizací v obou zemích. Pakliže některé používaly institucionální aktivity, bylo také analyzováno, zda to pro danou organizaci následně znamenalo její deradikalizaci a kompletní zanechání disruptivních akcí či v nich nadále pokračovala. V Guatemale působilo během mírového procesu velké množství těchto organizací a spojily se až v jeho poslední fázi. Z toho důvodu jsem se v práci zaměřil na aktivity čtyř indigenních organizací. První z nich byla GAM (Grupo de Apoyo Mutuo), dále CUC (Comité de Unidad Campesina), COMG (Consejo de Organizaciones Mayas de Guatemala) a APM (Asamblea Permanente de Pueblo Maya). Co se týče kolumbijského indigenního hnutí, byla zvolena organizace ONIC, největší indigenní entita v zemi, jež spojuje 47 regionálních institucí.

V první řadě, již způsob, v jakém indigenní hnutí vstupovala do mírových procesů, byl velmi rozdílný. Kolumbijská ONIC totiž vznikla již v roce 1982 jako organizace, jež spojila ostatní indigenní entity a měla tak za sebou 30 let aktivní práce na propagaci svých cílů, předtím, než mírový proces započal v roce 2012. Dlouhá existence organizace ji umožnila stát

se relevantním aktérem z důvodu její konsolidace a schopnosti sjednotit indigenní sektory země. Naopak v Guatemale se na počátku mírového procesu indigenní organizace netěšily příliš dlouhé trajektorii a navíc byly značně roztržité, protože jejich výchozí pozice v rámci jednání se státem se značně lišila. Guatemalský mírový proces započal v roce 1987 a zkoumané organizace vznikaly až těsně před jeho zahájením či během něho. Nejstarší analyzovanou guatemalskou organizací byla CUC, která vznikla v roce 1978. V roce 1985 však prošla zásadní obměnou, kdy se spojila s URNG a vytyčila si nové cíle. GAM vznikla těsně před zahájením mírového procesu v roce 1984, COMG v roce 1991 a APM dokonce až v roce 1993. Navíc spojení těchto indigenních organizací a celého indigenního sektoru proběhlo až v roce 1994²⁸.

Indigenní hnutí v obou zemích však vykazovala i společné znaky a to především ve svých strategiích. CUC i GAM totiž stejně jako ONIC používaly jak extrainstitucionální, tak institucionální aktivity. V rámci extrainstitucionálních navíc i podobné mechanismy, kterými byly pochody, zabránění statků, či státních budov, na které vláda často reagovala násilně. V čem se však ONIC od GAM a CUC odlišovala, bylo použití tzv. druhého typu institucionální aktivity, kterou byla spolupráce se státem v politické sféře. V této aktivitě se ale ONIC podobala guatemalské APM. Ačkoliv tato organizace nevytvořila politickou stranu, ani se jí nestala, spolupracovala s vládními příslušníky k prosazení některých politických promayských projektů. Díky spolupráci s ministrem školství Alfredo Tayem vzniklo například CEM-G či fond pro indigenní populaci. Pro kolumbijskou politickou stranu MAIS představoval úspěch zvolení svého člena senátorem. Co se týče extrainstitucionálních aktivit a institucionálních aktivit prvního typu, které ONIC používala, byly relativně úspěšné, jelikož díky nim vláda s organizací vytvořila velké množství dohod. V tomto se odlišovala od CUC a GAM, které ve svých aktivitách příliš úspěchů nezaznamenaly a pokud ano, tak pouze v rámci spojení s dalšími entitami. CUC se alespoň dařilo postupně prosazovat pomalý nárůst mezd díky extrainstitucionálním aktivitám, avšak agrární reforma, kterou CUC nejvíce vyžadovala, se neuskutečnila. Problém pro ONIC samozřejmě představovala implementace dohod vládou, která se ve většině případů nedařila, avšak už samotné dotlačení k vytvoření dohod, je úspěch. Tím, že ONIC používala oba typy aktivit, stejně jako GAM a CUC potvrdila teorii Pruijta se Suh, tedy že institucionalizace nemusí vést nutně k deradikalizaci hnutí. Institucionalizace v rámci ONIC byla navíc ještě umocněna vytvořením politické

²⁸ Ačkoliv je nutno zmínit, že GAM a CUC se po celou dobu mírového procesu postupně snažily o spojování s dalšími populárními indigenními organizacemi. A to v rámci Majawil, Mayského stolu či IUCM.

strany. Taktéž vzorec chování organizace, co se týče radikalizace aktivit, byl znovu podobný organizacím GAM a CUC v Guatemale. To, že vláda neplnila uzavřené dohody, znamenalo radikalizaci aktivit ONIC a zvýšení počtu disruptivních akcí. GAM a CUC poté, co vláda nepřijala požadavky podané institucionální cestou, se zachovaly stejně, tedy radikalizovaly se a začaly se také soustředit na extrainstitucionální aktivity.

V práci byly dále analyzovány návrhy indigenního hnutí, které by se měly zapracovat do konečné dohody na ukončení mírového konfliktu. Rozdílem mezi oběma zeměmi byl především fakt, že v Kolumbii vláda ihned na počátku mírového procesu v roce 2012 určila mechanismy participace občanské společnosti, kdy hlavním kanálem byla oficiální fóra na jednotlivá témata konaná postupně během mírového procesu. V rámci těchto fór organizace občanské společnosti a mezi nimi také ONIC přednesly své návrhy. V Guatemale se žádné mechanismy na počátku mírového procesu pro participaci občanské společnosti nevytvořily. To se změnilo až v roce 1994, tedy takřka v závěru mírového procesu, kdy guatemalská vláda souhlasila s vytvořením Asamblea Sociedad Civil (ASC), jež zahrnovalo mnohé sektory občanské společnosti a mezi nimi také sektor indigenní. ASC mělo vytvořit dokument s návrhy, které by měly být zapracovány do konečné dohody o konfliktu a odeslat ho dvěma vyjednávajícím stranám (guatemalská vláda a URNG). Fakt, že se celá občanská společnost v Guatemale za účelem podání návrhů musela spojit v jednu entitu a spolupracovat tak na vytvoření dokumentu s požadavky, které nakonec musely odsouhlasit všechny sektory v ASC, představuje další zásadní rozdíl oproti situaci v Kolumbii. ONIC totiž vytvořila pouze návrhy sama za sebe a nemusela je konzultovat s ostatními sektory občanské společnosti, což mělo své důsledky. ONIC byla ve svých návrzích konkrétnější, jako například v požadavcích na vytvoření indigenních pamětí o konfliktu či indigenní komise pravdy. Naopak indigenní sektor v Guatemale se po vyjednávání v ASC musel vzdát svého požadavku na autonomii indigenní populace, který dokument zasláný oběma vyjednávajícím stranám neobsahoval.

Jak ASC, tak ONIC vytvořily návrhy v rámci jednotlivých dimenzí tranzitivní spravedlnosti, kterými jsou právo na pravdu, reparace obětí, spravedlnost a institucionální reformy. Největším úspěchem v obou zemích bylo pravděpodobně přijetí požadavku na reparace a jako nejvýznamnější se v tomto smyslu jeví prosazení indigenních práv do konečné dohody. V rámci teorie Lisy Laplante byly tyto požadavky řazeny do dimenze reparace obětí jako zajištění občanské spravedlnosti. V rámci kolumbijské mírové dohody to bylo vytvoření etnické kapitoly, která zajišťovala indigenní populaci teritoriální nezávislost, vlastní vládu, jurisdikci, teritoriální kontrolu, indigenní policii a vlastní zdravotnictví a vzdělání. Do

guatemalské konečné dohody byla v tomto smyslu zanesena kapitola o identitě a právech indigenní populace, která zajišťovala bilingvní vzdělání pro indigenní obyvatelstvo, uznání mayského obyvatelstva, přijetí Convenio 169, právo vlastnit půdu, uznání mayského práva, respektování indigenních jmen, identity, kultury, spirituality, posvátných míst, oblékání, technologií a prostředků komunikace. Kromě zajištění této občanské spravedlnosti bylo také v obou zemích úspěchem přijetí požadavku na navrácení půdy v rámci spravedlnosti socioekonomické. Dalšími úspěchy pro obě indigenní hnutí bylo zajištění participace na implementaci mírové dohody pro indigenní obyvatelstvo a odsouhlasení vyšetřování a trestání zločinů během ozbrojeného konfliktu. Co se týče dimenze institucionální reformy, guatemalská ASC se na rozdíl od ONIC zaměřovala na reformu státních institucí, jako byl například požadavek na reformu školství, justice či zdravotnictví a ve všech těchto požadovaných reformách bylo ASC vyhověno. V rámci reformy armády se ASC podařilo prosadit především, aby tato instituce byla pod civilní kontrolou, ale v dalších návrzích na toto téma jako bylo například snížení rozpočtu armády, úspěšná nebyla. Kolumbijskému ONIC se v rámci institucionálních reforem nepodařilo prosadit návrh, aby kongres neměl právo jmenovat ombudsmana, prokurátora, státního zástupce a generálního kontrola země. Společným znakem návrhů v dimenzi institucionálních reforem však byl požadavek na agrární reformu. Vzhledem k tomu, že jednou z hlavních příčin ozbrojeného konfliktu v obou zemích byly spory o půdu, její přisvojování, používání a vlastnictví, tento požadavek se jevil jako základní bod, jehož přijetí by znamenalo vyřešení dlouhodobého strukturálního problému v Kolumbii i Guatemale. Co se týče Guatemaly, tato reforma v konečné dohodě nebyla takřka vůbec reflektována. To představovalo pro indigenní hnutí a většinu občanské společnosti obrovské zklamání. Ignorace tak zásadního strukturálního problému, který byl jednou z hlavních příčin ozbrojeného konfliktu, znamenalo, že poměry v zemi v rámci agrární politiky, zůstanou stejné. Oproti tomu v Kolumbii byla agrární reforma zanesena do konečné dohody jako samostatná kapitola a v rámci ní se organizaci ONIC podařilo prosadit několik požadavků, jako bylo například zachování rolnických organizací a vytváření nových.

V mnoha ohledech si indigenní hnutí vedla podobně, jelikož v obou zemích se podařilo zapracovat mnoho návrhů v rámci dimenzí tranzitivní spravedlnosti a především zapracování kapitol o indigenních právech představuje velký úspěch. Avšak vzhledem k tomu, že v Kolumbii se na rozdíl od Guatemaly podařilo prosadit agrární reformu, dokazuje, že kolumbijské indigenní hnutí bylo ve svých návrzích na zapracování do konečné dohody úspěšnější, než jeho guatemalský protějšek.

Závěr

Ozbrojené konflikty, které se odehrály v Guatemale a Kolumbii, jsou jedny z nejkrvavějších konfliktů v latinskoamerickém regionu, a to především z toho důvodu, že počty obětí a zmizelých v obou zemích překročily 200 tisíc. Je zcela nepochybné, že z této relativně nedávné a traumatické historie se obě země budou ještě nějaký čas vzpamatovávat. K tomu, aby vyrovnání s takovou násilnou minulostí proběhlo co nejrychleji, slouží procesy tranzitivní spravedlnosti, které se zabývají tématy práva na pravdu o zločinech páchaných během ozbrojeného konfliktu, reparací obětem zločinů, potrestání viníků a v neposlední řadě reformami státních institucí, které by měly dlouhodobě garantovat neopakování porušování lidských práv. Vzhledem ke skutečnosti, že nejvíce postihnutým obyvatelstvem v obou zemích byla indigenní populace, bylo mojí motivací zjistit, jakým způsobem tato během ozbrojeného konfliktu devastovaná část guatemalské a kolumbijské společnosti participovala na mírových procesech a také zda se jejich požadavky promítly do konečných mírových dohod. Vzhledem k roztržitému indigennímu hnutí v Guatemale byly k analýze zvoleny čtyři indigenní organizace, které měly během mírového procesu největší sílu a rozdílné zaměření související s jednotlivými dimenzemi tranzitivní spravedlnosti. V Kolumbii byla zkoumána pouze jedna entita, ONIC, která je však zároveň největší indigenní entitou v zemi, zastřešující většinu indigenních organizací.

Na začátku diplomové práce byly položeny dvě výzkumné otázky. První z nich byla, jaké strategie používalo indigenní hnutí během mírových procesů v Guatemale a Kolumbii a jak na tyto strategie reagovala guatemalská, respektive kolumbijská vláda. K výzkumu strategií byly zvoleny teorie předních autorů studia sociálních hnutí. Za pomoci teorie institucionalizace sociálních hnutí bylo zjištěno, že GAM a CUC, tedy dvě ze čtyř zvolených indigenních organizací, během guatemalského mírového procesu kombinovaly extrainstitucionální a institucionální aktivity. V rámci extrainstitucionálních se jednalo zejména o pochody, zabírání budov, statků či exhumace těl obětí na nelegálních hřbitovech. Mezi institucionálními strategiemi se objevovaly obžaloby, vyjednávání s vládou a dalšími vládními institucemi či oficiální požadavky v rámci dalších entit. Využívání institucionálních mechanismů tak v případě těchto dvou organizací v žádném případě neznamenalo opuštění disruptivních taktik pro dosažení svých cílů. Naopak, ignorace většiny požadavků vedla organizace k radikalizaci, která však přinesla jen omezené úspěchy v případě CUC (požadavky ekonomického charakteru) a fakticky žádný přínos pro GAM. Klíčový požadavek

agrární reformy tak zůstal bez vládní odezvy. Obě organizace navíc čelily silné represi ze strany vlády. Třetí zkoumanou organizací byla APM, která se soustředila výlučně na institucionální aktivity, a to navíc odlišným způsobem než CUC s GAM. Zatímco tyto dvě organizace byly zahrnuty spíše do neformálních jednání, APM byla v podstatě kooptována státem a úspěšně spolupracovala s guatemalskými vládními představiteli. Prostřednictvím spolupráce a těsného spojení s ministrem školství Alfredo Tayem se fakticky zapojila do státních struktur. Poslední analyzovaná indigenní organizace COMG představovala výjimku v rámci výzkumu, jelikož si udržovala autonomii jak na státních strukturách, tak na ostatních organizacích reprezentujících indigenní sektor. V tomto smyslu organizace odmítala jakákoliv jednání se státem a negativně se stavěla také k vytváření společných indigeních platforem, což odviselo velkou měrou od jejího zaměření na práci v komunitách.

Kolumbijský případ se od guatemalského lišil značnou jednotou indigeního sektoru. V tomto smyslu byla hlavním reprezentantem jediná indigenní organizace ONIC, která z hlediska strategií kombinovala podobně jako GAM a CUC jak institucionální tak extrainstitucionální aktivity. Extrainstitucionální strategie zahrnovaly pochody a zabírání statků a budov. V rámci institucionálních aktivit vyvíjených organizací pak lze identifikovat dva základní typy. Prvním typem byla oficiální fóra a vyjednávání s vládou skrze vyjednávací stoly. Druhým typem byl přímý vstup do státních struktur prostřednictvím participace organizací vytvoření strany MAIS v celostátních i komunálních volbách. V tomto smyslu se organizaci podařilo získat jedno senátorské křeslo a několik starostů. Z hlediska výstupů byla ONIC více méně úspěšná, jelikož se jí dařilo prostřednictvím extrainstitucionálních a institucionálních aktivit prvního typu vládu postupně tlačit na vytváření různých dohod, které měly zlepšovat situaci indigenní populace v zemi. Institucionální aktivity druhého typu, tedy působení politické strany MAIS, zaznamenalo v podstatě jeden větší úspěch v podobě zisku postu senátora pro člena strany. Dohody uzavřené s vládou ovšem nebyly vládou plněny, na což organizace reagovala zvýšením počtu disruptivních akcí, které navíc vláda represivně potlačovala. Institucionalizace aktivit tak v případě ONIC neznamenal její postupnou deradikalizaci, spíše naopak.

Indigenní hnutí v Kolumbii a v Guatemale v rámci strategií vykazovala podobné charakteristiky. Tato podobnost je nejvíce vidět především ve využívání kombinace extrainstitucionálních a institucionálních aktivit v případě GAM a CUC v Guatemale a ONIC v Kolumbii. Reakce vlády byla v obou zemích obdobná, a to ve smyslu potlačování extrainstitucionálních aktivit. Hlavním rozdílem však bylo, že ONIC se dařilo tlačit stát k

uzavírání dílčích dohod, zatímco GAM byla soustavně ignorována a CUC se musela spokojit s drobečkovou politikou vlády, která limitovaně uspokojovala ekonomické požadavky ve formě nepatrného zvyšování platů na úkor hlavního cíle organizace, totiž agrární reformy. Další podobnost kolumbijského a guatemalského indigenního hnutí byla spolupráce ONIC i APM se státem v politické sféře. ONIC vytvořila politickou stranu MAIS a skrze ni tlačila na změny politickou cestou. Ačkoliv APM nevytvořila politickou stranu v Guatemale, spolupracovala s ministerstvem školství na vytváření projektů. Rozdílem však bylo, že APM se skrze tuto spolupráci podařilo vytvořit například fond pro indigenní obyvatelstvo nebo reformovat vzdělání, ONIC „pouze“ získala jedno senátorské křeslo. Analýza indigenních hnutí také v obou zemích potvrdila teorii Pruijta a Suh, kteří tvrdí, že institucionalizace nemusí nutně vést k deradikalizaci hnutí. Institucionální aktivity GAM, CUC a ONIC totiž v obou zemích nenahradily disruptivní akce, které nadále sloužily jako prostředek tlaku na vládu.

Druhou výzkumnou otázkou, na níž práce hledala odpověď, bylo: „jak se požadavky indigenního hnutí promítly do konečné podoby mírových dohod v obou zemích?“ Za tímto účelem byly porovnány návrhy hnutí v rámci jednotlivých dimenzí tranzitivní spravedlnosti, tedy práva na pravdu, reparaci obětí, spravedlnosti a institucionálních reforem s konečnou podobou mírových dohod v Kolumbii a Guatemale. Co se týče ONIC, ta své návrhy, které by měly být zapracovány do konečné dohody, odeslala oběma vyjednávacím stranám na oficiálních fórech, vytvořených za tímto účelem vládou na počátku mírového procesu. Co se týče Guatemaly, vláda návrhům indigenního sektoru a obecně občanské společnosti, které by měly být zapracovány do konečné dohody o konfliktu, nechtěla dlouho dobu naslouchat. To se změnilo až relativně ke konci mírového procesu v roce 1994, kdy vláda odsouhlasila vytvoření ASC, které zahrnovalo většinu sektorů občanské společnosti a také sektor indigenní. Dokument s návrhy vytvořený ASC byl odsouhlasen všemi sektory, které ho tvořily a zaslán dvěma vyjednávacím stranám. Skutečnost, že se indigenní hnutí pro podání návrhů muselo spojit s ostatními sektory občanské společnosti, představuje velký rozdíl oproti nezávislosti návrhu podaného kolumbijskou ONIC. To se odrazilo především na skutečnosti, že indigenní sektor musel obětovat svůj požadavek na autonomii indigenního obyvatelstva, který v rámci ASC nebyl schválen.

Největším úspěchem indigenních hnutí v obou zemích bylo přijetí požadavku na reparace. V rámci občanské spravedlnosti dle přístupu Lisy Laplante k reparacím to bylo zapracování indigenních práv, jež si v obou mírových dohodách dokonce vysloužily

samostatné kapitoly. V Kolumbii to byla etnická kapitola a v Guatemale kapitola o identitě a právech indigenní populace. Nesporným úspěchem bylo také přijetí požadavku na navrácení půdy, tedy zajištění socioekonomické spravedlnosti, které se povedlo zapracovat do konečných dohod v obou zemích. Ohledně zločinů páchaných během ozbrojeného konfliktu indigenní hnutí žádala jejich vyšetřování a trestání. Tyto požadavky se do mírových dohod promítly také. Dále byla také přijata řada návrhů v dimenzi institucionální reformy. V rámci Guatemaly to byl mimo jiné příslib reformy školství, justice, zdravotnictví a dalších, které měly zajišťovat větší kvalitu demokracie v zemi. Co se týče armády, tak ta začala spadat pod civilní kontrolu. Kolumbijskou mírovou dohodou se v rámci dimenze institucionální reformy odsouhlasily procesy DDR, tedy procesy odzbrojení, demobilizace a reintegrace bojovníků guerrilly, které požadovala ONIC. Společným znakem návrhů v obou zemích byl požadavek na agrární reformu. Spory o půdu, její přisvojování, používání a vlastnictví byly jednou hlavních příčin obou ozbrojených konfliktů, a proto se případné přijetí agrární reformy jeví jako klíčové. V Kolumbii byla agrární reforma zanesena do konečné dohody jako samostatná kapitola a v rámci ní se organizaci ONIC podařilo prosadit několik požadavků, jako bylo například zachování rolnických organizací a vytváření nových, a navíc byla indigenní populaci přislíbena participace na implementaci této reformy. V Guatemale však byla situace úplně jiná, jelikož v této zemi se žádná agrární reforma nekonala, což představovalo pro indigenní hnutí a většinu občanské společnosti obrovské zklamání.

Kolumbijská mírová dohoda tak představovala pro indigenní obyvatelstvo velký úspěch, jelikož do ní bylo zahrnuto mnoho požadavků ONIC, kdy největšími z nich jsou zanesení etnické kapitoly zajišťující indigenní populaci její práva a přijetí agrární reformy. V Guatemale v rámci indigenního obyvatelstva panovaly smíšené pocity. Ačkoliv uznání indigenních práv představovalo velký posun, odmítnutí agrární reformy nevyřešilo strukturální problémy země, které měly nadále pokračovat. Nutno také dodat, že implementace mírových dohod je pravděpodobně mnohem obtížnějším úkolem než jejich vytvoření, což dokazuje i neschopnost kolumbijské vlády plnit dohody uzavřené s ONIC. Tomuto tématu se však tato diplomová práce nevěnovala

Seznam použité literatury

Literatura

Accord (2004). *Alternatives to War. Colombia's Peace Processes*. London: Accord Series, Conciliation Resources

ALUSALA, N. (2011). Reintegrating ex-combatants in the Great Lakes region: lessons learned. *Institute for Security Studies Monographs*, 179, s. 1-111.

ALVAREZ, E., PRADO, P.T. (2002). *Guatemala's Peace Process: Context, Analysis and Evaluation*. London: ACCORD

Asamblea de la Sociedad Civil (1995). *Asamblea de la sociedad civil: propuestas para la paz*. Guatemala: FLACSO

BAKINER, O. (2014). *Truth Comissions: Memory, Power and Legitimacy*. Philadelphia: University of Press

BASTOS, S., CAMUS, M. (1992). *Quebrando el Silencio: Organizaciones del Pueblo Maya y sus Demandas*. Guatemala: FLACSO

BASTOS, S., CAMUS, M. (1995). *Abriendo Caminos: Las Organizaciones Mayas desde el Nobel hasta el Acuerdo de derechos indígenas*. Guatemala: FLACSO

BASTOS, S., CAMUS, M. (2002). *Entre el Mecapal y el Cielo: Desarrollo del movimiento maya en Guatemala*. Guatemala: FLACSO

BELLO, M.N. (2013) Presentación. In CNMH (2013). *Basta Ya!* Colombia: Centro Nacional de Memoria Histórica

BINDER, CH. (2013). Introduction to the Concept of Transitional Justice. In W. Feichtinger, G. Hainzl, P. Jurekovic (eds.). *Transitional Justice. Experiences from African and the Western Balkans*. Germany: Schriftenreihe der LAVAK

BUCKLEY-ZISTEL, S., KOLOMA BECK, T., BRAUN, CH., MIETH, F. (2014). *Transitional Justice Theories*. New York: Routledge

- CASTELLS, M. (1984). *The City and the Grassroots: A Cross-Cultural Theory of Urban Social Movements*. USA: University of California Press
- CEH (2009). *Memoria de Silencio*. Guatemala: Comisión de Esclarecimiento Histórico
- CNMH (2013). *Basta Ya!* Colombia: Centro Nacional de Memoria Histórica
- COJTÍ, D. (1997). *El movimiento Maya (en Guatemala) = Ri Maya' moloj pa Iximulew / Waqi' Q'anil*. Guatemala C.A. : Editorial Cholsamaj
- COLLINS, C. (2010). Human Rights Trials in Chile During and After the Pinochet Years. *International Journal of Transitional Justice*, 4 (1), s. 67-86
- DIANI, M. (1992). The Concept of Social Movements. *Sociological Review*, č.40, s. 1-257
- ECKHARDT, I. (2005). The Guatemalan Civil War: The Bipolarisation of an Internal Conflict. *Perspectives* 25, 2005/2006, s. 23-43.
- ELSTER, J. (2006). *Closing the Books: Transitional Justice in Historical Perspective*. New York: Cambridge University Press
- FISCHER, F.E., MCKENNA BROWN, R. (1997). *Maya Cultural Activism in Guatemala*. USA: University of Texas Press; First Edition edition
- GAMBOA, R., MORALES, M. (2016). Chile's 2015 Electoral Reform: Changing the Rules of the Game. *Latin American Politics and Society*, 58 (4), s. 126-144
- GARCÍA, D.,M. (2011). La sociedad civil en los procesos de paz en Colombia. In S.F. Sarmiento (ed) *Lecciones para la paz negociada: Retrospectiva histórica en Colombia*. Bogotá: CINEP & Corcas Editores.
- GARCÍA, J.A. (2006). *Dialogando alteridades: identidades y poder en Guatemala*. México: Universidad Nacional Autónoma de México
- GIRALDO RAMÍREZ, J. (2015). Política y guerra sin compasión. In Comisión Histórica del Conflicto y sus Víctimas. *Contribución al Entendimiento del Conflicto Armado en Colombia*
- GOSSMAN, P. (2009). Transitional Justice and DDR: The Case of Afghanistan. *International Center for Transitional Justice. Research Brief*, s. 1-37

- HAYNER, P.B. (2001). *Unspeakable Truths: Transitional Justice and the Challenge of Truth Commissions*. New York: Routledge
- HOURMAT, M. (2016). Victim-Perpetrator Dichotomy in Transitional Justice: The Case of Post-Genocide Rwanda. *Narrative and Conflict: Explorations in Theory and Practice* 4(1), s. 43–67
- KRZNNARIC, R. (1999). Civil and uncivil actors in the Guatemalan peace process. *Bulletin of Latin American Research* 18, no. 1, s. 1–16.
- LAPLANTE, L. (2014). The Plural Justice Aims of Reparations. In Buckley-Zistel, Koloma Beck, Braun, Mieth (eds). *Transitional Justice Theories*. New York: Routledge.
- MAYER-RIECKH, A. and DE GREIFF, P. (2007). *Justice as Prevention: Vetting Public Employees in transitional Societies*. USA: Social Science Research Council
- MEYER, D.S., TARROW, S.G. (1998). *The social movement society: Contentious politics for a new century*. Oxford, UK: Rowman & Littlefield.
- MILLS, CH.W. (2000). *The Power Elite*. UK: Oxford University Press
- MOFFETT, L. (2014). Navigating Complex Identities of Victim Perpetrators in Reparation Mechanisms. *Queen's University Belfast Law. Research Paper*, 13, s. 1-23.
- MORGAN, R. (2007). On political institutions and social movement dynamics: The case of the United Nations and the global indigenous movement. *International Political Science Review*, 28(3), s. 273–292.
- MOSCA, G. (1939). *The Ruling Class*. New York: McGraw Hill
- NEZAM, T., MARC, A (2009). Disarmament, Demobilization and Reintegration. *The World Bank: Social Development Department: Conflict, Crime and Violence*. 119, s. 1-11.
- PARETO, V. (1935). *The Mind and Society*. New York: Harcourt, Brace and Company.
- PRUIJT, H. (2003) Is the institutionalization of urban movements inevitable? A comparison of the opportunities for sustained squatting in New York City and Amsterdam. *International Journal of Urban and Regional Research* 27(1), s. 133–157

RAMOS, C.G., LÓPEZ, R.O., QUINTEROS, A.C. (2015). The FLMN and Post-War Politics in El Salvador: From Included to Inclusive Actor? *Inclusive Political Settlements Papers, 13*, Berlin: Berghof Foundation

SEGOVIA, A. (2009). Transitional Justice and DDR: The Case of El Salvador. *International Center for Transitional Justice. Research Brief, s. 1-39*

SEGURA, R., MECHOULAN, D. (2017). *Made in Havana: How Colombia and the FARC Decided to End the War*. New York: International Peace Institute

SCHIRMER, J. (2001) *Intimidaciones del proyecto político de los militares*. Guatemala: FLACSO. Segunda edición

SUH, D. (2011). Institutionalizing social movements: the dual strategy of the Korean women's movement. *The Sociological Quarterly 52.3, s. 442–71*.

SZOKE-BURKE, S. (2015). Searching for the Right to Truth: The Impact of International Human Rights Law on National Transitional Justice Policies. *Berkeley Journal of International Law, vol. 33, issue 2, s. 526-578*

TILLY, CH. (1978). *From Mobilization to Revolution*. New Jersey: Prentice Hall

TILLY, CH. (1984). Social Movements and National Politics. In Bright, C., Harding, S. (eds) *State Making and Social Movement: Essays in History and Theory*, Ann Arbor: University of Michigan Press

TORJESEN, S. (2013). Towards a theory of ex-combatant reintegration. *Stability: International Journal of Security & Development, 2(3), s. 1-13*

VINDING, D., MIKKELSEN, C. (2016). *The Indigenous World 2016*. Copenhagen: The International Work Group for Indigenous Affairs

Zákon č. 279/1992 Sb., o některých dalších předpokladech pro výkon některých funkcí obsazovaných ustanovením nebo jmenováním příslušníků Policie ČR a příslušníků Sboru nápravné výchovy ČR. In *Sbírka Zákonů 1992*

Zákon č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky. In *Sbírka Zákonů 1991*

ZAMORA, R., HOLIDAY, D. (2007). *The Struggle for Lastin Reform: Vetting Processes in El Salvador*. In Mayer-Rieckh, A. and De Greiff, P. (eds.). *Justice as Prevention: Vetting Public Employees in Transitional Societies*. Social Science Research Council, USA

Internetové zdroje

Centro de Estudios de Guatemala (2017). *Case Study on Guatemala: Observations and Reflections on the Negotiation and National Dialogue Process*. Dostupné na http://swisspeace.ch/fileadmin/user_upload/pdf/Mediation/Guatemala_Case_Study_-_National_Dialogue_Handbook.pdf (25.5. 2018)

CMAN. Secretaría Ejecutiva (2013). *Plan Integral de Reparaciones*. Dostupné na https://cman.minjus.gob.pe/wp-content/uploads/2017/07/Lineamientos_SIMBOLICAS.pdf (20.2. 2018)

CNVR. Comisión Nacional de Verdad y Reconciliación (1996). *Informe*. Dostupné na <http://pdh.minjusticia.gob.cl/wp-content/uploads/2015/12/tomo1.pdf> (14.2.2018)

Comisión de la Verdad para El Salvador (1993). *De la Locura a la Esperanza*. Dostupné na http://www.dhnet.org.br/verdade/mundo/elsalvador/nunca_mas_el_salvador_cv_2.pdf (14.2.2018)

Comité de Unidad Campesina (2007). *Lucha, Resistencia e Historia*. Dostupné na <http://www.cuc.org.gt/materiales/historiadelcuc.pdf> (2.6.2018)

CONADEP. Comisión Nacional sobre la Desaparición de Personas (1984). *Nunca más*. Dostupné na https://librosycasas.cultura.gob.ar/wp-content/uploads/2015/11/LC_NuncaMas_Digital1.pdf (14.2. 2018)

Coordinadora de Sectores Civiles (1992). *Propuesta de los Sectores Civiles, acerca de su Participación en el Proceso de Paz*. Dostupné na <http://biblio3.url.edu.gt/Publi/Libros/Acuerdos-de-Paz/23.pdf> (20.6.2018)

Coordinadora de Sectores Civiles (1993). *Propuesta para Viabilizar el Proceso de Paz*. Dostupné na <http://biblio3.url.edu.gt/Publi/Libros/Acuerdos-de-Paz/28.pdf> (20.6.2018)

CRIC (2013). *Comunidades indígenas del Cauca marchan en minga por la vida y la defensa territorial*. Dostupné na <http://www.cric-colombia.org/portal/comunidades-indigenas-del-cauca-marchan-en-minga-por-la-vida-y-la-defensa-territorial/> (29.6.2018)

Decreto 1953 (2014). *Por el cual se crea un régimen especial con el fin de poner en funcionamiento los Territorios Indígenas respecto de la administración de los sistemas propios de los pueblos indígenas*. Dostupné na <https://www.minjusticia.gov.co/Portals/0/DECRETO%201953%20DEL%2007%20DE%200CTUBRE%20DE%202014.pdf>

Decreto 2333 (2014). *Por el cual se establecen los mecanismos para la efectiva protección y seguridad jurídica de las tierras y territorios ocupados o poseídos ancestralmente y/o tradicionalmente por los pueblos indígenas acorde con lo dispuesto en los artículos 13 y 14 del Convenio número 169 de la OIT, y se adicionan los artículos 13, 16 y 19 del Decreto número 2664 de 1994*. Dostupné na <http://extwprlegs1.fao.org/docs/pdf/col142218.pdf> (2.7. 2018)

Decreto 2363 (2015) *por el cual se crea la Agencia Nacional de Tierras, ANT, se fija su objeto y estructura*. Dostupné na <http://wp.presidencia.gov.co/sitios/normativa/decretos/2015/Decretos2015/DECRETO%202363%20DEL%2007%20DE%20DICIEMBRE%20DE%202015.pdf> (5.7. 2018)

Decreto 2719 (2014) *por el cual se definen los parámetros y el procedimiento que los Resguardos Indígenas deberán cumplir para acreditar la experiencia y/o buenas prácticas como requisito para la ejecución directa de los recursos de la Asignación Especial del Sistema General de Participaciones, y se dictan otras disposiciones*. Dostupné na <https://colaboracion.dnp.gov.co/CDT/Normatividad/DECRETO%202719%20DEL%2026%20DE%20DICIEMBRE%20DE%202014.pdf> (2.7. 2018)

El Espectador (2013). *Minga indígena marcha por mejores condiciones de vida*. Dostupné na <https://www.elespectador.com/noticias/nacional/minga-indigena-marcha-mejores-condiciones-de-vida-articulo-452422> (29.6.2018)

El Espectador (2016). *Libertad para Feliciano Valencia*. Dostupné na <https://www.elespectador.com/opinion/editorial/libertad-feliciano-valencia-articulo-634311> (5.7.2018)

El Mundo (2013). *Comunidades indígenas marcharon por la paz y la reconciliación.*

Dostupné na

http://www.elmundo.com/portal/noticias/derechos_humanos/comunidades_indigenas_marcharon_por_la_paz_y_la_reconciliacion.php#.W0u0ANL7S00 (28.6.2018)

El País (2012). *Marcha Indígena Llegó a Popayán para Exigir que Cese el Conflicto Armado.*

Dostupné na <https://www.elpais.com.co/judicial/marcha-indigena-llego-a-popayan-para-exigir-que-cese-el-conflicto-armado.html> (27.6.2018)

El País (2016). *Paro nacional 2016: Colombia protesta contra la política económica de Santos.* Dostupné

na https://elpais.com/internacional/2016/03/17/america/1458205488_343262.html (6.7.2018)

El Tiempo (2014). *Indígenas del norte del Cauca marcharon por la paz.* Dostupné na

<http://www.eltiempo.com/archivo/documento/CMS-14884676> (3.7. 2018)

El Tiempo (2015). *Indígenas denuncian que van 18 heridos en protestas en el Cauca.*

Dostupné na <http://www.eltiempo.com/archivo/documento/CMS-15308415> (3.7.2018)

El Tiempo (2015). *Marcha por las víctimas fue un espaldarazo a la paz de Colombia.*

Dostupné na <http://www.eltiempo.com/archivo/documento/CMS-15545055> (3.7.2018)

El Universo (2014). *Heridos y detenidos por paro agrario en Colombia.* Dostupné na

<https://www.eluniverso.com/noticias/2014/05/07/nota/2931896/heridos-detenidos-paro-agrario-colombia> (1.7. 2018)

Gobierno de Colombia (2012). *Acuerdo General para la terminación del conflicto y la construcción de una paz estable y duradera.* Dostupné na

http://www.altocomisionadoparalapaz.gov.co/procesos-y-conversaciones/acuerdo-general/Documentos%20compartidos/Acuerdo_General_para_la_terminacion_del_conflicto.pdf (27.6.2018)

Gobierno de Colombia (2016). *Acuerdo Final para la Terminación del Conflicto y la Construcción de una Paz Estable y Duradera.* Dostupné na

<http://www.altocomisionadoparalapaz.gov.co/procesos-y-conversaciones/Documentos%20compartidos/24-11-2016NuevoAcuerdoFinal.pdf> (8.7.2018)

Gobierno de Guatemala (1994). *Acuerdo Marco para la Reanudación del Proceso de Negociación entre el Gobierno de Guatemala y la Unidad Revolucionaria Nacional*

Guatemalteca. Dostupné na <http://biblio3.url.edu.gt/Publi/Libros/Acuertos-de-Paz/31.pdf> (26.6.2018)

Grupo de Apoyo Mutuo (2007). *Marcha Contra el Olvido*. Dostupné na <http://www.memoriavirtualguatemala.org/sites/default/files/mvg/MARCHA%20CONTRA%20EL%20OLVIDO%20%281-219%29.pdf> (2.6. 2018)

MAIS (2018). *Informe de Gestión Legislativa*. Dostupné na <http://www.mais.com.co/index.php/senado/comisiones> (29.6. 2018)

Ministerio de Educación (2009). *Informe de tercero básico 2009*. Dostupné na http://www.mineduc.gob.gt/digeduca/documents/informes/Informe_IIB2009.pdf (10.5. 2018)

Naciones Unidas de Derechos Humanos (2013). *Acta de Acuerdos logrados entre los Pueblos Indígenas que participaron en la Minga Social Indígena y Popular y el Gobierno Nacional*. Dostupné na http://www.hchr.org.co/documentoseinformes/documentos/acta_acuerdo_la_maria.pdf (29.6.2018)

Oficina Internacional del Trabajo (2014). *Convenio Núm. 169 de la OIT sobre Pueblos Indígenas y Tribales*. Dostupné na http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---americas/---ro-lima/documents/publication/wcms_345065.pdf (5.6.2018)

ONIC (2013). *Propuestas de ONIC y Regionales Indígenas en Foro de Desarrollo Agrario Integral en el Marco de la Mesa de Conversaciones de la Habana*. Dostupné na http://www.humanas.org.co/archivos/5ponencia_de_la_onic.pdf (10.7. 2018)

ONIC (2014). *Agenda Nacional de Paz de los Pueblos Indígenas de Colombia*. Dostupné na https://issuu.com/artpublications/docs/marzo_26propuesta_agenda_de_pazind (10.7.2018)

ONIC (2016). *Incumplimiento a los Pueblos Indígenas*. Dostupné na <http://www.onic.org.co/images/pdf/incumplimientos-con-los-pueblos-indigenas.pdf> (10.7. 2018)

ONIC (2016). *Informe del Consejo Mayor de Gobierno*. Dostupné na https://issuu.com/binarynetworks/docs/informe_consejo_mayor_gobierno_onic (29.6.2018)

OSN (2006). *Victims*. Dostupné na https://www.unodc.org/pdf/compendium/compendium_2006_part_03_02.pdf (20.2. 2018)

Oxford Dictionary (2018). *Definición de Minga en Español*. Dostupné na <https://es.oxforddictionaries.com/definicion/minga> (5.6.2017)

Plan Nacional de Desarrollo 2010-2014 (2012). *Acuerdos con los Pueblos Indígenas*. Dostupné na <http://www.vicepresidencia.gov.co/programas/Documents/Plan-nacional-desarrollo-2010-anexo-acuerdos-pueblos-indigenas.pdf> (27.6.2018)

Plan Nacional de Desarrollo 2014-2018 (2014). *Todos por un Nuevo País: Paz, Equidad, Educación*. Dostupné na <https://www.minagricultura.gov.co/planeacion-control-gestion/Gestin/Plan%20de%20Acci%C3%B3n/PLAN%20NACIONAL%20DE%20DESARROLLO%202014%20-%202018%20TODOS%20POR%20UN%20NUEVO%20PAIS.pdf> (2.7.2018)

Prensa Libre (1994). *1994: ciudadanos deciden reformar la Constitución Política*. Dostupné na <https://www.prensalibre.com/hemeroteca/ciudadanos-deciden-reformar-la-constitucion-en-1994> (25.6.2018)

Semana (2013). *¿Por qué marchan los indígenas colombianos?* Dostupné na <https://www.semana.com/nacion/articulo/marcha-indigenas-colombia/361139-3> (29.6.2018)

Telesur (2014). *Sectores de izquierda en Colombia crean Frente Amplio por la Paz*. Dostupné na <https://www.telesurtv.net/news/Sectores-de-izquierda-en-Colombia-crean-Frente-Amplio-por-la-Paz-20140605-0007.html> (1.7.2018)

Telesur (2015). *Thousands of Indigenous March in Colombia to Demand Justice*. Dostupné na <https://www.telesurtv.net/english/news/Thousands-of-Indigenous-March-in-Colombia-to-Demand-Justice-20151125-0022.html> (4.7.2018)

Telesur (2016). *Marcha de las Flores en Colombia para exigir acuerdo de paz*. Dostupné na <https://www.telesurtv.net/news/Marcha-de-las-Flores-en-Colombia-para-exigir-acuerdo-de-paz-20161012-0038.html> (9.7.2018)